

**Skonsolidowane Sprawozdanie
Finansowe Grupy Kapitałowej
Banku Pekao S.A. za rok
zakończony dnia 31 grudnia 2017**

Spis treści

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	3	29. Należności z tytułu leasingu finansowego	113
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	4	30. Rachunkowość zabezpieczeń	114
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	5	31. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	119
Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	6	32. Reklasyfikacja papierów wartościowych	120
Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych	8	33. Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży	121
Noty objaśniające	10	34. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	122
1. Informacje ogólne	10	35. Wartości niematerialne	123
2. Skład Grupy	11	36. Rzeczowe aktywa trwałe	127
3. Połączenia jednostek gospodarczych	14	37. Nieruchomości inwestycyjne	129
4. Oświadczenie o zgodności	14	38. Inne aktywa	130
5. Istotne zasady rachunkowości	15	39. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	131
6. Zarządzanie ryzykiem	50	40. Zobowiązania wobec innych banków	132
7. Działalność powiernicza	86	41. Zobowiązania wobec klientów	132
8. Działalność maklerska	86	42. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	133
9. Informacje dotyczące segmentów działalności	89	43. Zobowiązania podporządkowane	133
10. Przychody i koszty z tytułu odsetek	92	44. Rezerwy	134
11. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	92	45. Pozostałe zobowiązania	135
12. Przychody z tytułu dywidend	93	46. Programy określonych świadczeń	135
13. Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	93	47. Płatności na bazie akcji	136
14. Zyski (straty) na sprzedaży	93	48. Leasing operacyjny	140
15. Ogólne koszty administracyjne	94	49. Zobowiązania warunkowe	140
16. Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	95	50. Kapitał zakładowy	145
17. Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	95	51. Pozostałe kapitały, zysk z lat ubiegłych i roku bieżącego	146
18. Utrata wartości	96	52. Udziały niedające kontroli	146
19. Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	98	53. Informacje dodatkowe do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych	147
20. Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	98	54. Transakcje z jednostkami powiązаныmi	148
21. Podatek dochodowy	98	55. Transakcje repo oraz reverse repo	160
22. Zysk netto przypadający na jedną akcję	102	56. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)	161
23. Dywidendy zaproponowane do wypłaty	103	57. Zdarzenia po dacie bilansu	161
24. Kasa i operacje z Bankiem Centralnym	103	Słowniczek	I
25. Należności od banków	104		
26. Aktywa oraz zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	105		
27. Aktywa oraz zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	106		
28. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	111		

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016 PRZEKSZTAŁCONY
Przychody z tytułu odsetek	10	5 640 714	5 448 490
Koszty z tytułu odsetek	10	-1 047 218	-1 066 485
Wynik z tytułu odsetek		4 593 496	4 382 005
Przychody z tytułu prowizji i opłat	11	2 663 565	2 683 111
Koszty z tytułu prowizji i opłat	11	-310 520	-293 121
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 353 045	2 389 990
Przychody z tytułu dywidend	12	19 772	16 798
Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	13	42 992	54 383
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	30	4 616	1 313
Zyski (straty) na sprzedaży:	14	187 161	435 903
kredytów i innych należności finansowych		145 981	159 493
aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i utrzymywanych do terminu wymagalności		41 452	276 493
zobowiązań finansowych		-272	-83
Dochody z działalności operacyjnej		7 201 082	7 280 392
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	18	-521 350	-500 629
kredytów i innych należności finansowych		-503 720	-401 409
aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i utrzymywanych do terminu wymagalności		-99	-
zobowiązań pozabilansowych		-17 531	-99 220
Wynik z działalności finansowej		6 679 732	6 779 763
Ogólne koszty administracyjne	15	-3 709 824	-3 602 324
wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze		-1 950 302	-1 896 836
pozostałe koszty administracyjne		-1 759 522	-1 705 488
Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	16	-347 338	-340 866
Wynik z tytułu pozostałych rezerw		-36 023	-14 475
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	17	112 448	30 528
Koszty z działalności operacyjnej		-3 980 737	-3 927 137
Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	19	453 414	38 561
Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	20	622	5 359
Zysk brutto		3 153 031	2 896 546
Podatek dochodowy	21	-677 323	-616 782
Zysk netto		2 475 708	2 279 764
1. Przypadający na akcjonariuszy Banku		2 475 129	2 279 275
2. Przypadający na udziały niedające kontroli	51	579	489
Zysk na akcję (w złotych na akcję)			
podstawowy za okres	22	9,43	8,68
rozwodniony za okres	22	9,43	8,68

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016
Zysk netto		2 475 708	2 279 764
1. Przypadający na akcjonariuszy Banku		2 475 129	2 279 275
2. Przypadający na udziały niedające kontroli	51	579	489
Inne składniki całkowitych dochodów			
Pozycje, które są lub mogą zostać przeniesione do rachunku zysków i strat:			
Skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży		230 592	-608 819
Skutki wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne	30	-33 143	-5 557
Podatek dochodowy dotyczący pozycji, które są lub mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	21	-37 515	116 731
Pozycje, które nie zostaną przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat:			
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych	45	8 557	-11 560
Udział w skutkach przeszacowania zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych jednostek stowarzyszonych		-	18
Podatek dochodowy dotyczący pozycji, które nie zostaną przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	21	-1 625	2 196
Inne składniki całkowitych dochodów (netto)		166 866	-506 991
Całkowite dochody razem		2 642 574	1 772 773
1. Przypadające na akcjonariuszy Banku		2 641 995	1 772 284
2. Przypadające na udziały niedające kontroli	51	579	489

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

(w tys. zł)

	NOTA	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA			
Kasa, należności od Banku Centralnego	24	5 236 318	5 872 911
Należności od banków	25	2 627 327	3 257 829
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	26	1 730 416	732 469
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	27	1 349 047	1 913 429
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	28	127 949 307	118 689 267
Należności z tytułu leasingu finansowego	29	4 351 352	3 974 643
Instrumenty zabezpieczające	30	259 396	289 752
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	31	36 905 822	35 120 619
1. Dostępne do sprzedaży		33 424 031	32 101 634
2. Utrzymywane do terminu wymagalności		3 481 791	3 018 985
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	33	65 565	48 277
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	34	-	136 221
Wartości niematerialne	35	1 525 645	596 181
Rzeczowe aktywa trwałe	36	1 425 469	1 422 930
Nieruchomości inwestycyjne	37	22 167	24 874
Aktywa z tytułu podatku dochodowego		960 754	1 104 343
1. Aktywa z tytułu bieżącego podatku dochodowego		9 959	100 992
2. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	21	950 795	1 003 351
Inne aktywa	38	1 056 985	1 031 198
AKTYWA RAZEM		185 465 570	174 214 943
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	24	6 079	6 091
Zobowiązania wobec innych banków	40	4 981 291	4 823 440
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	26	469 448	673 165
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	27	2 030 103	1 952 674
Zobowiązania wobec klientów	41	146 186 268	137 815 926
Instrumenty zabezpieczające	30	862 331	1 638 718
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	42	2 771 399	1 522 963
Zobowiązania podporządkowane	43	1 257 188	-
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		237 885	11 579
1. Zobowiązanie z tytułu bieżącego podatku dochodowego		200 201	6 694
2. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	21	37 684	4 885
Rezerwy	44	602 622	560 392
Pozostałe zobowiązania	45	2 793 142	2 298 052
ZOBOWIĄZANIA RAZEM		162 197 756	151 303 000
Kapitały			
Kapitał zakładowy	50	262 470	262 470
Pozostałe kapitały	51	20 561 177	20 375 527
Wynik z lat ubiegłych i roku bieżącego	51	2 444 167	2 259 022
Kapitał własny (przypisany akcjonariuszom Banku)		23 267 814	22 897 019
Udziały niedające kontroli	52	-	14 924
KAPITAŁY RAZEM		23 267 814	22 911 943
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY RAZEM		185 465 570	174 214 943

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

(w tys. zł)

Za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku

	KAPITAŁ WŁASNY PRZYPIŚY AKCJONARIUSZOM BANKU										
	KAPITAŁ ZAKŁADOWY	POZOSTAŁE KAPITAŁY					WYNIK Z LAT UBIĘGLYCH I ROKU BIEŻĄCEGO	KAPITAŁ WŁASNY PRZYPIŚY AKCJONARIUSZOM BANKU RAZEM	UDZIAŁY NIEDAJĄCE KONTROLI	KAPITAŁ WŁASNY RAZEM	
	POZOSTAŁE KAPITAŁY RAZEM	PREMIA EMISYJNA	FUNDUSZ OGÓLNEGO RYZYKA BANKOWEGO	POZOSTAŁE KAPITAŁY REZERWOWE	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY	POZOSTAŁE					
NOTA	50	51					51		52		
Kapitał własny na 1.01.2017	262 470	20 375 527	9 137 221	1 982 324	9 092 735	-223 394	386 641	2 259 022	22 897 019	14 924	22 911 943
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Realizacja opcji (emisja akcji)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wycena opcji menadżerskich	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Całkowite dochody	-	166 866	-	-	-	166 866	-	2 475 129	2 641 995	579	2 642 574
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych (netto)	-	6 932	-	-	-	6 932	-	-	6 932	-	6 932
Wycena portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	186 780	-	-	-	186 780	-	-	186 780	-	186 780
Wycena instrumentów finansowych zabezpieczających (netto)	-	-26 846	-	-	-	-26 846	-	-	-26 846	-	-26 846
Zysk netto za okres	-	-	-	-	-	-	-	2 475 129	2 475 129	579	2 475 708
Podział wyniku za rok ubiegły	-	11 744	-	135	-	-	11 609	-2 289 984	-2 278 240	-	-2 278 240
Wyplata dywidendy	-	-	-	-	-	-	-	-2 278 240	-2 278 240	-	-2 278 240
Podział zysku z przeznaczeniem na pozostałe kapitały z uwzględnieniem korekt konsolidacyjnych	-	11 744	-	135	-	-	11 609	-11 744	-	-	-
Pozostałe	-	7 040	-	-	7 040	-	-	-	7 040	-15 503	-8 463
Nabycie udziałów niedających kontroli	-	7 040	-	-	7 040	-	-	-	7 040	-15 503	-8 463
Kapitał na 31.12.2017	262 470	20 561 177	9 137 221	1 982 459	9 099 775	-56 528	398 250	2 444 167	23 267 814	-	23 267 814

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym (cd.)

(w tys. zł)

Za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku

	KAPITAŁ ZAKŁADOWY	POZOSTAŁE KAPITAŁY						WYNIK Z LAT UBIĘGLYCH I ROKU BIEŻĄCEGO	KAPITAŁ WŁASNY PRZYPISANY AKCJONARIUSZOM BANKU RAZEM	UDZIAŁY NIEDAJĄCE KONTROLI	KAPITAŁ WŁASNY RAZEM
		POZOSTAŁE KAPITAŁY RAZEM	PREMIA EMISYJNA	FUNDUSZ OGÓLNEGO RYZYKA BANKOWEGO	POZOSTAŁE KAPITAŁY REZERWOWE	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY	POZOSTAŁE				
NOTA	50	51					51		52		
Kapitał własny na 1.01.2016	262 470	20 869 976	9 137 221	1 975 415	9 092 740	283 597	381 003	2 275 783	23 408 229	15 964	23 424 193
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Realizacja opcji (emisja akcji)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wycena opcji menadżerskich	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Całkowite dochody	-	-506 991	-	-	-	-506 991	-	2 279 275	1 772 284	489	1 772 773
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych (netto)	-	-9 346	-	-	-	-9 346	-	-	-9 346	-	-9 346
Wycena portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-493 144	-	-	-	-493 144	-	-	-493 144	-	-493 144
Wycena instrumentów finansowych zabezpieczających (netto)	-	-4 501	-	-	-	-4 501	-	-	-4 501	-	-4 501
Zysk netto za okres	-	-	-	-	-	-	-	2 279 275	2 279 275	489	2 279 764
Podział wyniku za rok ubiegły	-	12 547	-	6 909	-	-	5 638	-2 296 036	-2 283 489	-1 529	-2 285 018
Wyplata dywidendy	-	-	-	-	-	-	-	-2 283 489	-2 283 489	-1 529	-2 285 018
Podział zysku z przeznaczeniem na pozostałe kapitały z uwzględnieniem korekt konsolidacyjnych	-	12 547	-	6 909	-	-	5 638	-12 547	-	-	-
Pozostałe	-	-5	-	-	-5	-	-	-	-5	-	-5
Pozostałe	-	-5	-	-	-5	-	-	-	-5	-	-5
Kapitał na 31.12.2016	262 470	20 375 527	9 137 221	1 982 324	9 092 735	-223 394	386 641	2 259 022	22 897 019	14 924	22 911 943

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej - metoda pośrednia			
Zysk netto		2 475 129	2 279 275
Korekty razem:		-1 605 241	9 190 668
Amortyzacja	16	347 338	340 866
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych		-453 414	-38 561
(Zysk) strata z tytułu działalności inwestycyjnej		-41 507	-280 761
Wynik z tytułu odsetek	10	-4 593 496	-4 382 005
Wynik z tytułu dywidend	12	-19 772	-16 798
Odsetki otrzymane		5 599 928	5 347 032
Odsetki zapłacone		-1 060 824	-1 104 545
Podatek dochodowy		677 323	800 763
Podatek dochodowy zapłacony		-387 535	-613 243
Zmiana stanu należności od banków		-56 810	214 246
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		-997 239	393 623
Zmiana stanu aktywów z tytułu pochodnych instrumentów finansowych		564 382	1 293 018
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz weksli uprawnionych do redyskonta w Banku Centralnym		-9 187 272	-42 858
Zmiana stanu należności z tytułu leasingu finansowego		-376 709	-470 664
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych		-214 640	-928 421
Zmiana stanu pozostałych aktywów		-27 143	1 228 207
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		297 042	-989 982
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		-203 717	61 723
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych		77 429	-1 251 654
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		8 398 516	8 969 426
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		-28 350	11 832
Zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych		7 188	-
Zmiana stanu rezerw		42 230	135 018
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań		31 811	514 406
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		869 888	11 469 943
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		63 888 703	83 089 908
Zbycie inwestycyjnych papierów wartościowych		63 187 207	82 248 380
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		1 332	14 190
Dywidendy otrzymane	12	19 772	16 798
Inne wpływy inwestycyjne		680 392	810 540
Wydatki z działalności inwestycyjnej		-66 174 231	-96 608 585
Nabycie udziałów w jednostkach zależnych, pomniejszone o przejęte środki pieniężne		-599 362	-
Nabycie udziałów niedających kontroli		-8 463	-
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych		-65 195 768	-96 335 321
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	35, 36	-370 638	-273 264
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-2 285 528	-13 518 677

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych (cd.)

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z działalności finansowej		2 819 944	1 146 805
Kredyty i pożyczki otrzymane od banków	53	-	17 072
Emisja dłużnych papierów wartościowych	53	1 569 944	1 129 733
Emisja zobowiązań podporządkowanych	53	1 250 000	-
Wydatki z działalności finansowej		-2 725 354	-4 945 376
Splaty kredytów i pożyczek otrzymanych od banków	53	-139 462	-155 835
Wykup dłużnych papierów wartościowych	53	-307 652	-2 506 052
Dywidendy i inne wpłaty na rzecz właścicieli		-2 278 240	-2 283 489
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		94 590	-3 798 571
Przepływy pieniężne netto razem		-1 321 050	-5 847 305
w tym: zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		-157 249	96 157
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych		-1 321 050	-5 847 305
Środki pieniężne na początek okresu		8 666 090	14 513 395
Środki pieniężne na koniec okresu	53	7 345 040	8 666 090

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Niniejsze noty objaśniające stanowią integralną część skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

1. Informacje ogólne

Jednostką dominującą w Grupie Kapitałowej Pekao S.A. („Grupa”) jest Bank Pekao S.A. (zwany dalej: „Spółka dominująca”, „Jednostka dominująca”, „Bank”) z siedzibą Centrali w Warszawie, ul. Grzybowska 53/57, 00-950 Warszawa. Bank został wpisany do rejestru handlowego w dniu 29 października 1929 roku na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie i funkcjonuje nieprzerwanie do dnia dzisiejszego.

Bank Pekao S.A. jest wpisany do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 0000014843.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000010205.

Czas trwania Spółki dominującej oraz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej jest nieoznaczony.

Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, podmiotem dominującym w stosunku do Banku Pekao S.A. jest spółka Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A. (dalej „PZU S.A.”) z siedzibą w Warszawie przy Al. Jana Pawła II 24.

Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie. Papiery wartościowe Banku znajdujące się w obrocie na rynkach regulowanych są klasyfikowane w sektorze bankowym.

Bank Pekao S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym oferującym szeroki zakres usług bankowych świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych zgodnie z zakresem usług określonych w statucie Banku. Bank prowadzi operacje zarówno w złotych polskich, jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie na krajowym i zagranicznych rynkach finansowych. Ponadto, poprzez podmioty zależne Grupa prowadzi działalność maklerską, leasingową, faktoringową oraz świadczy inne usługi finansowe.

Zmiany w akcjonariacie Banku

W raporcie bieżącym nr 33/2017 Zarząd Banku Pekao S.A. poinformował, że w dniu 7 czerwca 2017 roku Bank otrzymał od PZU S.A. i Polskiego Funduszu Rozwoju S.A. (dalej „PFR S.A.”) zawiadomienie, zgodnie z którym w wyniku rozliczenia w dniu 7 czerwca 2017 roku transakcji kupna od UniCredit S.p.A. przez PZU SA oraz PFR S.A. 86 090 172 akcji Banku, stanowiących około 32,8% kapitału zakładowego Banku i uprawniających do wykonywania 86 090 172 głosów, stanowiących około 32,8% ogólnej liczby głosów, PZU SA oraz PFR S.A. łącznie przekroczyły próg 25% ogólnej liczby głosów w Banku.

Od chwili nabycia akcji Banku, PZU S.A. i PFR S.A. łącznie mogą wykonywać prawa głosu z 86 090 173 akcji Banku, stanowiących około 32,8% kapitału zakładowego Banku i uprawniających do wykonywania 86 090 173 głosów stanowiących około 32,8% ogólnej liczby głosów, z których na dzień 31 grudnia 2017 roku:

- PZU SA posiada bezpośrednio 52 494 007 akcji Banku, stanowiących około 20% kapitału zakładowego Banku uprawniających do wykonywania 52 494 007 głosów, stanowiących około 20% ogólnej liczby głosów,
- PFR S.A. posiada bezpośrednio 33 596 166 akcji Banku, stanowiących około 12,8% kapitału zakładowego Banku, uprawniających do wykonywania 33 596 166 głosów, stanowiących około 12,8% ogólnej liczby głosów.

Zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

Zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zostały przedstawione w Nocie 4.2 „Zmiany w składzie organów statutowych Banku” Sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. w roku 2017.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

2. Skład Grupy

W skład Grupy wchodzi Bank Pekao S.A. jako jednostka dominująca oraz następujące spółki zależne

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	ZAKRES DZIAŁALNOŚCI	PROCENTOWY UDZIAŁ GRUPY W KAPITALE / W GŁOSACH	
			31.12.2017	31.12.2016
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	Warszawa	Bankowa	100,00	100,00
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	Warszawa	Maklerska	100,00	100,00
Pekao Leasing Sp. z o.o.	Warszawa	Usługi leasingowe	100,00	100,00
Pekao Investment Banking S.A.	Warszawa	Maklerska	100,00	100,00
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	Lublin	Usługi faktoringowe	100,00	100,00
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A. (d. Pekao Pioneer Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.)	Warszawa	Zarządzanie funduszami emerytalnymi	100,00	65,00
Centrum Kart S.A.	Warszawa	Finansowa pomocnicza	100,00	100,00
Pekao Financial Services Sp. z o.o.	Warszawa	Agent transferowy	100,00	100,00
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	Kraków	Usługi call- center	100,00	100,00
Pekao Property S.A., w tym:	Warszawa	Działalność deweloperska	100,00	100,00
<i>FPB - Media Sp. z o.o.</i>	<i>Warszawa</i>	<i>Działalność deweloperska</i>	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. (w likwidacji)	Warszawa	Doradztwo gospodarcze	100,00	100,00
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	100,00	-
Pekao Investment Management S.A. (d. Pioneer Pekao Investment Management S.A.)	Warszawa	Holdingowa	100,00	-
<i>Pekao TFI S.A. (d. Pioneer Pekao TFI S.A.)</i>	<i>Warszawa</i>	<i>Zarządzanie aktywami</i>	<i>100,00</i>	<i>-</i>

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wszystkie spółki zależne zostały objęte konsolidacją.

Jednostki stowarzyszone

Grupa Banku Pekao S.A. posiada udziały w następujących jednostkach stowarzyszonych

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	ZAKRES DZIAŁALNOŚCI	PROCENTOWY UDZIAŁ GRUPY W KAPITALE/W GŁOSACH	
			31.12.2017	31.12.2016
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	-	50,00
Pekao Investment Management S.A.	Warszawa	Holdingowa	-	49,00
<i>Pekao TFI S.A.</i>	<i>Warszawa</i>	<i>Zarządzanie aktywami</i>	<i>-</i>	<i>49,00</i>
CPF Management	Tortola, British Virgin Islands	Doradca i biznesowa – spółka nie prowadzi działalności	40,00	40,00

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa nie posiada udziałów w jednostkach wspólnie kontrolowanych.

Zmiany w strukturze Grupy

Nabycie udziałów w spółce Pekao PTE S.A.

W dniu 17 października 2017 roku Bank nabył pozostałe 35% z wyemitowanych akcji spółki Pekao PTE S.A. Cena nabycia wyniosła 8 463 tys. złotych. Grupa posiada obecnie 100% udział w kapitale własnym spółki Pekao PTE S.A. Wartość bilansowa udziałów niedających kontroli w spółce Pekao PTE S.A. na dzień nabycia wynosiła 15 503 tys. złotych. Grupa usunęła z bilansu udziały niedające kontroli o wartości 15 503 tys. złotych i wykazała wzrost kapitału własnego przypisanego akcjonariuszom Banku o 7 040 tys. złotych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wpływ zmian w udziale własności spółki Pekao PTE S.A. na kapitał własny przypisany akcjonariuszom Banku w ciągu okresu sprawozdawczego został przedstawiony w poniższej tabeli.

	2017	2016
Wartość bilansowa nabytych udziałów niedających kontroli	15 503	-
Cena nabycia zapłacona udziałowcom niekontrolującym	-8 463	-
Wzrost w kapitale własnym przypisanym akcjonariuszom Banku	7 040	-

Nabycie udziałów w spółce Pekao Investment Management S.A.

W dniu 11 grudnia 2017 roku Bank nabył pozostałe 51% udziałów w Pekao Investment Management S.A. i przejął kontrolę na tą spółką. W konsekwencji Grupa posiada obecnie 100% udział w kapitale własnym spółki Pekao Investment Management S.A. oraz pośrednio 100% udział w kapitale własnym spółki Pekao TFI S.A. Nabyte spółki zajmują się zarządzaniem aktywami funduszy inwestycyjnych i mają strategiczne znaczenie dla Grupy, która zajmuje się dystrybucją tych produktów, jak również ich obsługą. Transakcja nabycia jest wynikiem ustaleń poczynionych przy sprzedaży akcji Banku przez UniCredit S.p.A., które zakładały uzyskanie pełnej kontroli nad tymi spółkami przez Bank Pekao S.A. Cena nabycia wyniosła 590 799 tys. złotych i w całości składała się ze środków pieniężnych.

Ujęte wartości godziwe możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań zostały przedstawione w poniższej tabeli.

NAZWA POZYCJI	
Należności od banków	317 834
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	4 746
Wartości niematerialne	175 773
Rzeczowe aktywa trwałe	1 631
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	2 242
Inne aktywa	29 380
AKTYWA RAZEM	531 606
Bieżące zobowiązane z tytułu podatku dochodowego	1 779
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	33 262
Rezerwy	7 184
Pozostałe zobowiązania	23 079
ZOBOWIĄZANIA RAZEM	65 304
AKTYWA NETTO RAZEM	466 302

W kategorii „Wartości niematerialne” zostały rozpoznane dodatkowe aktywa w wysokości 175 064 tys. złotych, które spełniają warunki ujęcia jako wartości niematerialne. Aktywa te dotyczą nabytych relacji z klientami Pekao TFI S.A.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa dokonała ostatecznego rozliczenia przejęcia kontroli nad spółką Pekao Investment Management S.A. oraz pośrednio nad spółką Pekao TFI S.A., i rozpoznała wartość firmy w wysokości 692 128 tys. złotych.

Przekazana zapłata	590 799
Wartość bilansowa poprzednio posiadanych udziałów	160 375
Rewaluacja posiadanych udziałów	407 256
Minus: wartość godziwa zidentyfikowanych aktywów netto	-466 302
Wartość firmy	692 128

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Rozpoznana wartość firmy reprezentuje premię z tytułu kontroli, oraz wynika z możliwości osiągnięcia dodatkowych korzyści z tytułu przewidywanych synergii, wzrostu przychodów. Wartość firmy nie będzie podlegała odliczeniu podatkowemu.

Na dzień przejęcia kontroli wartość godziwa poprzednio posiadanych udziałów wynosiła 567 631 tys. złotych. Zysk z przeszacowania do wartości godziwej poprzednio posiadanych udziałów w wysokości 407 256 tys. złotych został ujęty w kategorii „Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych” w skonsolidowanym rachunku wyników.

Grupa poniosła koszty związane z transakcją nabycia w wysokości 1 186 tys. złotych. Koszty te zostały ujęte w kategorii „Ogólne koszty administracyjne” w skonsolidowanym rachunku wyników.

Przychody z tytułu odsetek oraz prowizji nabytych spółek ujęte w skonsolidowanym rachunku wyników od dnia nabycia wyniosły 29 047 tys. złotych. Ponadto zysk nabywanych spółek za ten sam okres wyniósł 5 811 tys. złotych.

Gdyby przejęcie spółek miało miejsce w dniu 1 stycznia 2017 roku, skonsolidowany rachunek wyników wykazywałby przychody z tytułu odsetek oraz prowizji w wysokości 8 432 493 tys. złotych oraz zysk netto przypadający na akcjonariuszy Banku w wysokości 2 106 404 tys. złotych (z wyłączeniem zysku z przeszacowania do wartości godziwej poprzednio posiadanych udziałów).

Nabycie udziałów w spółce Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.

W dniu 11 grudnia 2017 roku Bank nabył pozostałe 50% udziałów w Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. i przejął kontrolę nad tą spółką. Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. oferuje swoim klientom kompleksowe usługi maklerskie oraz profesjonalne doradztwo inwestycyjne. Transakcja ta jest wynikiem ustaleń poczynionych przy sprzedaży akcji Banku przez UniCredit S.p.A., które zakładały uzyskanie pełnej kontroli nad spółką Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. przez Bank Pekao S.A. Cena nabycia wyniosła 8 562 tys. złotych i w całości składała się ze środków pieniężnych. Grupa posiada obecnie 100% udział w kapitale własnym spółki Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.

Ujęte wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań zostały przedstawione w poniższej tabeli.

NAZWA POZYCJI	
Należności od banków	35 069
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 119
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	19 134
Wartości niematerialne	800
Rzeczowe aktywa trwałe	566
Inne aktywa	11 643
AKTYWA RAZEM	68 331
Zobowiązania wobec klientów	22 539
Bieżące zobowiązane z tytułu podatku dochodowego	192
Rezerwy	1 187
Pozostałe zobowiązania	13 847
ZOBOWIĄZANIA RAZEM	37 765
AKTYWA NETTO RAZEM	30 566

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa dokonała ostatecznego rozliczenia przejęcia kontroli nad spółką Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. i rozpoznała zysk z okazynego nabycia w wysokości 13 442 tys. złotych, ujęty w kategorii „Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych” w skonsolidowanym rachunku wyników. Zysk z okazynego nabycia powstał w wyniku wynegocjowania korzystnej ceny transakcji.

Przekazana zapłata	8 562
Wartość bilansowa poprzednio posiadanych udziałów	15 283
Rewaluacja posiadanych udziałów	-6 721
Minus: wartość godziwa zidentyfikowanych aktywów netto	-30 566
Zysk z okazynego nabycia	13 442

Na dzień przejęcia kontroli wartość godziwa poprzednio posiadanych udziałów wynosiła 8 562 tys. złotych. Strata z przeszacowania do wartości godziwej poprzednio posiadanych udziałów w wysokości 6 721 tys. złotych została ujęta w kategorii „Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych” w skonsolidowanym rachunku wyników.

Grupa poniosła koszty związane z transakcją nabycia w wysokości 17 tys. złotych. Koszty te zostały ujęte w kategorii „Ogólne koszty administracyjne” w skonsolidowanym rachunku wyników.

Przychody z tytułu odsetek oraz prowizji spółki Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. ujęte w skonsolidowanym rachunku wyników od dnia nabycia wyniosły 5 073 tys. złotych. Ponadto zysk nabywanej spółki za ten sam okres wyniósł 316 tys. złotych.

Gdyby przejęcie spółki Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. miało miejsce w dniu 1 stycznia 2017 roku, skonsolidowany rachunek wyników wykazywałby przychody z tytułu odsetek oraz prowizji w wysokości 8 362 551 tys. złotych oraz zysk netto przypadający na akcjonariuszy Banku w wysokości 2 470 969 tys. złotych (z wyłączeniem zysku z okazynego nabycia oraz straty z przeszacowania do wartości godziwej poprzednio posiadanych udziałów).

3. Połączenia jednostek gospodarczych

W 2017 roku Bank nabył 51% kapitału akcyjnego spółki Pekao Investment Management S.A. oraz 50% kapitału akcyjnego spółki Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. Transakcje te zostały szczegółowo opisane w Nocie 2.

4. Oświadczenie o zgodności

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe („sprawozdanie finansowe”) Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, a w zakresie nieregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r, poz. 2342) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 26 lutego 2018 roku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5. Istotne zasady rachunkowości

5.1 Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Informacje ogólne

Skonsolidowane Sprawozdanie Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku obejmuje dane finansowe Banku, dane finansowe jednostek zależnych stanowiących „Grupę” oraz dane jednostek stowarzyszonych wycenionych metodą praw własności.

Sprawozdanie zostało sporządzone w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Dane finansowe zostały sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w nie zmniejszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego.

Przedstawione poniżej zasady rachunkowości zostały zastosowane do wszystkich zaprezentowanych okresów sprawozdawczych. Zasady te zostały zastosowane jednolicie przez poszczególne jednostki Grupy.

Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy Kapitałowej zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla: instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane przez rachunek zysków i strat oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla kredytów i pożyczek oraz pozostałych zobowiązań finansowych,
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Zmiany zasad prezentacji danych finansowych

Bank świadczy na rzecz klientów usługi kupna i sprzedaży walut obcych, za co pobiera wynagrodzenie w postaci marży kursowej uwzględnionej w kursach walut oferowanych klientom Banku. Dotychczas takie marże były prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu” („Wynik z pozycji wymiany”).

W ocenie Banku marża kursowa ma charakter zbliżony do innych opłat i prowizji pobieranych przez Bank za świadczone usługi i dlatego powinna być prezentowana w przychodach prowizyjnych Banku.

W związku z tym za 2017 rok Grupa dokonała zmiany stosowanych zasad prezentacji w rachunku zysków i strat marż uzyskanych na transakcjach walutowych z klientami Grupy i obecnie prezentuje je w pozycji „Przychody prowizyjne”.

Wprowadzenie tej zmiany spowodowało konieczność doprowadzenia do porównywalności z okresem bieżącym danych porównawczych zaprezentowanych w sprawozdaniu finansowym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wpływ zmiany wynikającej z doprowadzenia danych do porównywalności na poszczególne pozycje rachunku zysków i strat przedstawia poniższe zestawienie.

	2016 (PRZED PRZEKSZTAŁCENIAMI)	PRZEKSZTAŁCENIA	2016 (PO PRZEKSZTAŁCENIACH)
Przychody z tytułu odsetek	5 448 490	-	5 448 490
Koszty z tytułu odsetek	-1 066 485	-	-1 066 485
Wynik z tytułu odsetek	4 382 005	-	4 382 005
Przychody z tytułu prowizji i opłat	2 252 085	431 026	2 683 111
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-293 121	-	-293 121
Wynik z tytułu prowizji i opłat	1 958 964	431 026	2 389 990
Przychody z tytułu dywidend	16 798	-	16 798
Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	485 409	-431 026	54 383
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	1 313	-	1 313
Zyski (straty) na sprzedaży:	435 903	-	435 903
kredytów i innych należności finansowych	159 493	-	159 493
aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i utrzymywanych do terminu wymagalności	276 493	-	276 493
zobowiązań finansowych	-83	-	-83
Dochody z działalności operacyjnej	7 280 392	-	7 280 392
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-500 629	-	-500 629
kredytów i innych należności finansowych	-401 409	-	-401 409
zobowiązań pozabilansowych	-99 220	-	-99 220
Wynik z działalności finansowej	6 779 763	-	6 779 763
Ogólne koszty administracyjne	-3 602 324	-	-3 602 324
wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	-1 896 836	-	-1 896 836
pozostałe koszty administracyjne	-1 705 488	-	-1 705 488
Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	-340 866	-	-340 866
Wynik z tytułu pozostałych rezerw	-14 475	-	-14 475
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	30 528	-	30 528
Koszty z działalności operacyjnej	-3 927 137	-	-3 927 137
Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	38 561	-	38 561
Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	5 359	-	5 359
Zysk brutto	2 896 546	-	2 896 546
Podatek dochodowy	-616 782	-	-616 782
Zysk netto	2 279 764	-	2 279 764
1. Przypadający na akcjonariuszy Banku	2 279 275	-	2 279 275
2. Przypadający na udziały niedające kontroli	489	-	489
Zysk na akcję (w złotych na akcję)			
podstawowy za okres	8,68		8,68
rozwodniony za okres	8,68		8,68

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe uwzględnia wymogi wszystkich zatwierdzonych przez Unię Europejską Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz związanych z nimi interpretacji. Zmiany standardów i interpretacji, które weszły w życie od lub po 1 stycznia 2017 roku nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy (Nota 5.10).

Sprawozdanie nie uwzględnia zmian standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską bądź zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu bilansowym (Nota 5.11 oraz Nota 5.12).

W ocenie Grupy zmiany standardów i interpretacji nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy, za wyjątkiem standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe”.

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 1 stycznia 2018 roku Bank przyjął do stosowania Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty Finansowe” (dalej „MSSF 9”).

Zastosowanie MSSF 9 spowodowało zmiany zasad (polityki) rachunkowości Banku w zakresie ujmowania, klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i zobowiązań finansowych oraz utraty wartości aktywów finansowych. Poniżej przedstawiono podsumowanie zasad rachunkowości Banku w zakresie ujmowania, klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i zobowiązań finansowych oraz utraty wartości aktywów finansowych obowiązujących od 1 stycznia 2018 roku.

Klasyfikacja i wycena

Klasyfikacja aktywów finansowych, według wymogów MSSF 9, odbywa się w momencie jego początkowego ujęcia w bilansie i zależy od:

- modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, oraz
- charakterystyki umownych przepływów pieniężnych, tj. od tego, czy umowne przepływy pieniężne stanowią wyłącznie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty (ang. *solely payments of principal and interest*, „SPPI”).

W zależności od modelu biznesowego jednostki aktywa finansowe mogą zostać zaklasyfikowane jako:

- utrzymywane w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych (wyceniane według zamortyzowanego kosztu pod warunkiem spełnienia kryterium SPPI i podlegające odpisom z tytułu utraty wartości zgodnie z modelem oczekiwanej straty),
- utrzymywane w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych lub w celu sprzedaży (wyceniane w wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji wyceny pod warunkiem spełnienia kryterium SPPI i podlegające odpisom z tytułu utraty wartości zgodnie z modelem oczekiwanej straty),
- przeznaczone do sprzedaży oraz inne (wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

Aktywa finansowe podlegają przeklasyfikowaniu wtedy i tylko wtedy, gdy Bank zmienia model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi. W takim przypadku przeklasyfikowaniu podlegają te aktywa, na które zmiana modelu biznesowego miała wpływ.

MSSF 9 wprowadza definicję wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych. Zmiana powoduje różnicę w kalkulacji wartości brutto aktywów finansowych zaklasyfikowanych do Koszyka 3 w stosunku do dotychczas obowiązujących zasad. Od 1 stycznia 2018 roku w wartości brutto (bilansowo) ujmuje się odsetki, w tym odsetki karne naliczone od wartości brutto ekspozycji. Dla celów rachunku zysków i strat przychód odsetkowy od aktywów finansowych zaklasyfikowanych do Koszyka 3 nalicza się od wartości netto ekspozycji.

MSSF 9 pozwala na dokonanie nieodwołalnego wyboru dotyczącego ujęcia w innych całkowitych dochodach późniejszych zmian wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy, który nie jest przeznaczony do obrotu. Dywidendy wynikające z takiej inwestycji ujmuje się w wyniku finansowym. MSSF 9 likwiduje możliwość wyceniania niekwotowanych inwestycji kapitałowych po koszcie i wymaga ustalenia dla tych inwestycji wartości godziwej.

Zastosowanie nowego standardu nie będzie miało wpływu na zasady rachunkowości dotyczące zobowiązań finansowych, gdyż MSSF 9 w znacznym stopniu zachowuje dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Utrata wartości

MSSF 9 zastąpił obowiązujący do 31 grudnia 2017 roku MSR 39, w efekcie czego nastąpiła zmiana modelu utraty wartości szacującego „straty poniesione” na nowy model oparty o pojęcie „oczekiwanych strat kredytowych” (ang. *expected credit loss*, dalej: ECL). Bezpośrednią konsekwencją tej zmiany jest konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu o oczekiwane straty kredytowe w horyzoncie do terminu zapadalności oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji.

Nowy model utraty wartości ma zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych, zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zmiana koncepcji straty poniesionej (MSR 39) na rzecz straty oczekiwanej (MSSF 9) ma istotny wpływ na modelowanie parametrów ryzyka kredytowego oraz oszacowaną wartość utworzonych odpisów. Okres identyfikacji straty (ang. *Loss Identification Period*) i kategoria odpisów IBNR (ang. *Incurring But Not Reported*) nie są już stosowane. Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z tytułu IBNR oraz odpisów dla ekspozycji niepracujących, odpis z tytułu utraty wartości jest wyznaczany w następujących kategoriach:

1. Koszyk 1 - 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa – oczekiwana strata kredytowa dla aktywa finansowego w horyzoncie 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego,
2. Koszyk 2 - oczekiwana strata kredytowa w horyzoncie do terminu zapadalności aktywa finansowego,
3. Koszyk 3 – oczekiwana strata kredytowa w horyzoncie do terminu zapadalności aktywa finansowego dla ekspozycji w stanie default.

Pomiar oczekiwanej straty kredytowej w okresie życia aktywa finansowego ma zastosowanie do wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej zidentyfikowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 2) lub stwierdzono utratę wartości (Koszyk 3). W Koszyku 1 pomiar 12-miesięcznej oczekiwanej straty kredytowej dokonywany jest dla wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej nie zidentyfikowano znacznego wzrostu ryzyka kredytowego i nie stwierdzono utraty wartości.

Sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych ma również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. W szczególności, w podejściu ogólnym, przychód od aktywów znajdujących się w koszykach 1 i 2 jest wyznaczany na bazie brutto ekspozycji, natomiast w koszyku 3 na bazie netto (podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39).

Bank, w ramach projektu wdrożenia MSSF 9, wdrożył nową metodykę kalkulacji odpisów oraz zaimplementował odpowiednie zmiany w systemach IT oraz procesach funkcjonujących w Banku, w szczególności w zakresie pozyskania niezbędnych danych, projektowania procesów i narzędzi wspierających kalkulację odpisów aktualizujących zgodnie z wymogami MSSF 9.

W procesie modelowania oczekiwanej ekspozycji na moment wejścia w default zostały uwzględnione informacje dotyczące harmonogramów spłat, a dla ekspozycji bez zdefiniowanych harmonogramów Bank stosuje modele uwzględniające historyczne wykorzystanie limitów na moment rozpoznania utraty wartości. W zakresie kryteriów transferu pomiędzy Koszykiem 1 i Koszykiem 2, Bank stosuje modele statystyczne identyfikujące znaczny wzrost ryzyka kredytowego w porównaniu do momentu rozpoznania aktywa w bilansie oraz katalog przesłanek jakościowych.

Wdrożenie nowego standardu MSSF9 wymagało zastosowania modeli oceny ryzyka kredytowego o wyższym stopniu złożoności i większych zdolnościach predykcyjnych wymagających znacznie szerszego zakresu danych w porównaniu do modeli dotychczas stosowanych.

Rachunkowość zabezpieczeń

Bank podjął decyzję, aby skorzystać z wyboru jaki daje MSSF 9 i kontynuuje stosowanie zasad rachunkowości zabezpieczeń zgodnych z MSR 39. Decyzja ta ma zastosowanie do wszystkich relacji zabezpieczających, dla których Bank stosuje i będzie stosował rachunkowość zabezpieczeń w przyszłości.

W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie miało wpływu na sytuację finansową Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ujawnienia i dane porównawcze

Nowe wymogi MSSF 9 wprowadzają istotne zmiany sposobu prezentacji oraz zakresu ujawnień dotyczących instrumentów finansowych, szczególnie w pierwszym roku zastosowania nowego standardu.

Bank podjął decyzję, aby skorzystać z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny (w tym z tytułu utraty wartości). Różnice wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte w pozycji „Wynik z lat ubiegłych” na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Poniżej przedstawiono ujawnienia dotyczące wpływu zastosowania przez Bank MSSF 9 po raz pierwszy na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Poniższa tabela przedstawia ujawnienia na moment pierwszego zastosowania MSSF 9 kategorii wyceny aktywów i ich wartości bilansowych wg MSR 39 oraz nowych kategorii wyceny aktywów i ich wartości bilansowych wg MSSF 9.

	KLASYFIKACJA WG MSR 39	KLASYFIKACJA WG MSSF 9	WARTOŚĆ BILANSOWA WG MSR 39	WARTOŚĆ BILANSOWA WG MSSF 9
Kasa, należności do Banku Centralnego	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	5 236 318	5 236 107
Należności od banków	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	2 627 327	2 627 117
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Przeznaczone do obrotu (Wartość godziwa przez wynik finansow.)	Wartość godziwa przez wynik finan: (obowiązkowo)	1 730 416	1 730 416
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	Przeznaczone do obrotu (Wartość godziwej przez wynik finansow.)	Wartość godziwa przez wynik finan: (obowiązkowo)	1 349 047	1 349 047
Instrumenty zabezpieczające	Wyceniane w wartości godziwej przez w finansowy	Wartość godziwa przez wynik finan: (obowiązkowo)	259 396	259 396
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	113 330 806	112 284 080
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez wynik finan: (obowiązkowo)	363 079	365 137
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	1 597 449	1 555 964
Należności z tytułu leasingu finansowego	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	4 351 352	4 347 855
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	7 550 390	7 543 879
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	5 107 583	5 096 743
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	1 620 367	1 620 237
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	1 861 424	1 887 731
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Zamortyzowany koszt	2 229 193	2 336 021
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez kapitał	31 047 397	31 047 397
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez wynik finan: (obowiązkowo)	52 376	52 376
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwej przez kapitał	95 065	264 444
Inne aktywa	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	948 231	941 722
AKTYWA FINANSOWE			181 357 216	180 545 669

Zastosowanie przez Bank MSSF 9 po raz pierwszy nie miało wpływu na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie wartości bilansowych aktywów finansowych wg kategorii wyceny w ramach MSR 39 z wartościami bilansowymi tych pozycji wg kategorii ich wyceny w ramach MSSF 9, na datę pierwszego zastosowania MSSF 9.

	WARTOŚĆ BILANSOWA 31.12.2017 WG MSR 39	REKLASYFIKACJA	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ BILANSOWA 01.01.2018 WG MSSF 9
AKTYWA FINANSOWE				
WYCENIANE WG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU				
Kasa, należności do Banku Centralnego				
	Bilans otwarcia	5 236 318		
	Aktualizacja wyceny		-211	
	Bilans zamknięcia			5 236 107
Należności od banków				
	Bilans otwarcia	2 627 327		
	Aktualizacja wyceny		-210	
	Bilans zamknięcia			2 627 117
Kredyty i pożyczki udzielone klientom				
	Bilans otwarcia	127 949 307		
	Aktualizacja wyceny		-1 046 726	
A	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał		-1 597 449	
B	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		-363 079	
C	Reklasyfikacja do inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez kapitał		-5 107 583	
D	Reklasyfikacja do inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		-7 550 390	
	Bilans zamknięcia			112 284 080
Należności z tytułu leasingu finansowego				
	Bilans otwarcia	4 351 352		
	Aktualizacja wyceny		-3 497	
	Bilans zamknięcia			4 347 855
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe				
	Bilans otwarcia	3 481 791		
	Aktualizacja wyceny		100 187	
D	Reklasyfikacja z kredytów i pożyczek udzielonych klientom		7 550 390	
E	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		2 229 193	
F	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał		-1 861 424	
	Bilans zamknięcia			11 500 137
Inne aktywa				
	Bilans otwarcia	948 231		
	Aktualizacja wyceny		-6 509	
	Bilans zamknięcia			941 722
	RAZEM WYCENIANE WG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU			136 937 018

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	WARTOŚĆ BILANSOWA 31.12.2017 WG MSR 39	REKLASYFIKACJA	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ BILANSOWA 01.01.2018 WG MSSF 9
DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY				
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe				
	Bilans otwarcia	33 424 031		
E	Reklasyfikacja do wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		-2 229 193	
G	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał - instrumenty dłużne		-31 047 397	
H	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał - instrumenty kapitałowe		-95 065	
I	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		-52 376	
	Bilans zamknięcia			-
WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ KAPITAŁ				
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (instrumenty dłużne)				
	Bilans otwarcia	-		
	Aktualizacja wyceny		15 467	
G	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży	31 047 397		
C,F	Reklasyfikacja z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	6 969 007		
	Bilans zamknięcia			38 031 871
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (instrumenty kapitałowe)				
	Bilans otwarcia	-		
	Aktualizacja wyceny		169 379	
H	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży	95 065		
	Bilans zamknięcia			264 444
Kredyty i pożyczki udzielone klientom				
	Bilans otwarcia	-		
	Aktualizacja wyceny		-41 485	
A	Reklasyfikacja z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	1 597 449		
	Bilans zamknięcia			1 555 964
RAZEM WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ KAPITAŁ				
39 852 279				
WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ WYNIK FINANSOWY				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu				
		1 730 416		1 730 416
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)				
		1 349 047		1 349 047
Instrumenty zabezpieczające				
		259 396		259 396
Kredyty i pożyczki udzielone klientom				
	Bilans otwarcia	-		
	Aktualizacja wyceny		2 058	
B	Reklasyfikacja z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	363 079		
	Bilans zamknięcia			365 137
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (instrumenty kapitałowe)				
	Bilans otwarcia	-		
I	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży	52 376		
	Bilans zamknięcia			52 376
RAZEM WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ WYNIK FINANSOWY				
3 756 372				

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej wyjaśniono, w jaki sposób zastosowanie nowych wymogów klasyfikacji MSSF 9 doprowadziło do zaprezentowanych w powyższej tabeli zmian w klasyfikacji niektórych aktywów finansowych posiadanych przez Bank.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

- A) W związku z zaklasyfikowaniem niektórych kredytów i pożyczek udzielonych klientom do modelu biznesowego, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, kredyty te są wyceniane w wartości godziwej przez kapitał. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39.
- B) Kredyty i pożyczki udzielone klientom, których kontraktowe przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłat kapitału i odsetek od niespłaconego kapitału, ze względu na dźwignię finansową zwiększającą zmienność wynikających z umowy przepływów pieniężnych, klasyfikowane są obowiązkowo jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy. Dotyczy to przede wszystkim kredytów studenckich, kredytów z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz kilku ekspozycji korporacyjnych. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39.

Pozostałe kredyty i pożyczki udzielone klientom, utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i spełniające kryteria SPPI są nadal wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Korporacyjne i municypalne papiery wartościowe

- C) Bank dokonał oceny modelu biznesowego dla korporacyjnych i municypalnych papierów wartościowych i stwierdził, iż część portfela tych papierów spełnia kryteria modelu biznesowego, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych. W związku z tym część papierów wartościowych z tego portfela została sklasyfikowana jako wyceniane w wartości godziwej przez kapitał. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39 i prezentowane jako kredyty i pożyczki udzielone klientom.
- D) Pozostała część portfela, która jest utrzymywana w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, została przeklasyfikowana do pozycji papiery wartościowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te prezentowane były jako kredyty i pożyczki udzielone klientom, gdyż były klasyfikowane do kategorii Pożyczki i należności zgodnie z MSR 39.

Inwestycyjne papiery wartościowe

- E) Bank dokonał oceny modelu biznesowego dla inwestycyjnych papierów wartościowych, które są w większości utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych jak i sprzedaży, i stwierdził, że w odniesieniu do niektórych z tych papierów dotychczasową praktyką było utrzymywanie ich w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych i intencja Banku w stosunku do nich pozostaje niezmienną. W związku z tym Bank ocenił, iż właściwym modelem biznesowym dla tych papierów jest model, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych i przeklasyfikowała je do wyceny według zamortyzowanego kosztu. Poprzednio papiery te były klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży i wyceniane w wartości godziwej przez kapitał.
- F) W związku z intencją sprzedaży niektórych papierów z portfela papierów wartościowych dotychczas utrzymywanych do terminu zapadalności Bank dokonał przeklasyfikowania niektórych papierów do wyceny według wartości godziwej przez kapitał, gdyż ocenił, iż właściwym modelem biznesowym dla tych papierów jest model, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39. Pozostałe papiery wartościowe poprzednio klasyfikowane jako utrzymywane do terminu zapadalności zostały zaklasyfikowane do wyceny według zamortyzowanego kosztu.
- G) Pozostałe papiery wartościowe, które zgodnie z MSR 39 były zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży zostały przeklasyfikowane do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał, bez zmiany metody wyceny.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Instrumenty kapitałowe

- H) Niektóre instrumenty kapitałowe utrzymywane długoterminowo w portfelu Banku zostały nieodwołalnie wyznaczone zgodnie z MSSF 9 do wyceny w wartości godziwej przez kapitał. Przed zastosowaniem MSSF 9, instrumenty te wyceniane były według wartości godziwej przez kapitał lub według kosztu, ponieważ Bank stwierdził, że nie jest możliwy wiarygodny pomiar ich wartości godziwej. MSSF 9 zniósł możliwość ich wyceny według kosztu. Zmiany wartości godziwej takich papierów wartościowych nie będą przeklasyfikowane do wyniku finansowego w momencie ich zbycia.
- I) Pozostałe instrumenty kapitałowe, które zgodnie z MSR 39 były klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży i były wyceniane według wartości godziwej przez kapitał, a nie zostały nieodwołalnie wyznaczone do wyceny według wartości godziwej przez kapitał zostały przeklasyfikowane do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie bilansu zamknięcia salda odpisów z tytułu utraty wartości kalkulowanych zgodnie z MSR 39 oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe kalkulowane zgodnie z MSR 37 na dzień 31 grudnia 2017 roku do bilansu otwarcia salda oczekiwanych strat kredytowych określonych zgodnie z zapisami MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

	KLASYFIKACJA WG MSR 39	KLASYFIKACJA WG MSSF 9	WARTOŚĆ ODPIŚÓW WG MSR 39 / 37 31.12.2017	REKLASYFIKACJE(*)	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ ODPIŚÓW WG MSSF 9 01.01.2018
Kasa, należności do Banku Centralnego	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	-	-	211	211
Należności od banków	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	16 637	4 494	210	21 341
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	5 247 726	3 222 963	1 046 726	9 517 415
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	4 057	3 869	-7 926	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	8 901	-	9 258	18 159
Należności z tytułu leasingu finansowego	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	173 715	-	3 497	177 212
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	84 535	-31 680	4 517	57 372
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	12 979	-	9 209	22 188
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	-	-	130	130
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	-	-	179	179
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Zamortyzowany koszt	-	-	196	196
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez kapitał	-	-	1 944	1 944
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	-	-	-	-
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwej przez kapitał	1 119	-1 119	-	-
Inne aktywa	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	95 992	5 926	6 509	108 427
Rezerwy (na ekspozycje pozabilansowe)	Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	236 909	-	60 860	297 769
		Razem wartość odpisów	5 882 570	3 204 453	1 135 520	10 222 543

(*)Pozycja "Reklasyfikacje" obejmuje zmiany poziomu odpisów, który nastąpił w korespondencji z analogiczną zmianą wartości bilansowej brutto, w tym: (1) wzrost odpisów w wyniku dostosowania wartości bilansowej brutto do wymogów MSSF 9 (zmiana prezentacyjna polegająca na zwiększeniu wartości bilansowej brutto poprzez rozpoznanie kontraktowych odsetek naliczonych w pełnej wysokości od należności w Koszyku 3 i w konsekwencji analogiczny wzrost poziomu odpisów) oraz (2) spadek odpisów dla należności zaklasyfikowanych do kategorii POCl, które na dzień początkowego ujęcia ujmowane są w wartości godziwej i nie wykazują salda odpisów. W efekcie zmiany opisane powyżej nie miały wpływu na poziom kapitałów Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższa tabela przedstawia wpływ netto (wpływ brutto pomniejszony o efekt podatkowy) pierwszego zastosowania MSSF 9 na pozycje kapitałów.

	WPLYW PIERWSZEGO ZASTOSOWANIA MSSF9 NA 01.01.2018		
	BRUTTO	PODATEK ODROZCZONY	NETTO
KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY			
Kapitał z aktualizacji wyceny na 31.12.2017 według MSR 39	-69 787	13 260	-56 527
Aktualizacja wyceny dłużnych papierów wartościowych / kredytów udzielonych klientom przeklasyfikowanych z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał	-47 898	9 101	-38 797
Aktualizacja wyceny dłużnych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	105 030	-19 956	85 074
Reklasyfikacja wyceny kapitałowych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	-3 232	614	-2 618
Aktualizacja wyceny kapitałowych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał	169 379	-32 182	137 197
Ujęcie odpisów z tytułu utraty wartości ("ECL") dla dłużnych papierów wartościowych / kredytów udzielonych klientom wycenianych w wartości godziwej przez kapitał	42 470	-8 069	34 401
Kapitał z aktualizacji wyceny na 01.01.2018 według MSSF 9	195 962	-37 232	158 730
WYNIK Z LAT UBIEGŁYCH			
Wynik z lat ubiegłych na 31.12.2017 według MSR 39	-38 225	7 263	-30 962
Reklasyfikacja wyceny kapitałowych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	3 232	-614	2 618
Aktualizacja wyceny kredytów udzielonych klientom obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	-5 868	1 115	-4 753
Ujęcie odpisów z tytułu utraty wartości ("ECL") dla aktywów finansowych oraz zobowiązań pozabilansowych	-1 135 520	201 965	-933 555
Wynik z lat ubiegłych na 01.01.2018 według MSSF 9	-1 176 381	209 729	-966 652
ŁĄCZNY WPLYW PIERWSZEGO ZASTOSOWANIA MSSF 9 NA KAPITAŁY	-872 407	151 974	-720 433

Zapisy MSSF 9 nie są jednoznaczne i podlegają interpretacjom zarówno przez podmioty wdrażające standard, jak również przez regulatora czy firmy audytorskie, a stanowisko wszystkich zainteresowanych nie jest jednolite we wszystkich aspektach.

Praktyka rynkowa stosowania zapisów standardu wciąż się kształtuje i z uwagi na toczące się dyskusje może ulegać zmianom.

Wpływ MSSF 9 na ocenę adekwatności kapitałowej

Bank podjął decyzję o stosowaniu rozwiązań przejściowych, określonych w art. 473a Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012, w brzmieniu nadanym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395 z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walucie krajowej dowolnego państwa członkowskiego.

Poniższa tabela przedstawia wpływ zastosowania MSSF 9 po raz pierwszy na adekwatność kapitałową z uwzględnieniem i bez uwzględnienia okresu przejściowego:

	WPLYW MSSF 9 Z UWZGLĘDNIENIEM OKRESU PRZEJŚCIOWEGO	WPLYW MSSF 9 BEZ UWZGLĘDNIENIA OKRESU PRZEJŚCIOWEGO
Całkowity wymóg kapitałowy	9 591 856	9 540 398
Łączny kapitał (Tier I i Tier II)	20 455 480	19 795 360
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	17,1%	16,6%

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został zatwierdzony do stosowania w państwach członkowskich Unii Europejskiej Rozporządzeniem Komisji Europejskiej Nr 2016/1905 z dnia 22.09.2016 roku i ma zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy obrotowe rozpoczynające się z dniem 1 stycznia 2018 roku lub później.

Przepisy MSSF 15 mają zastosowanie do umów z klientami z wyjątkiem umów leasingowych objętych MSR 17 „Leasing”, instrumentów finansowych i innych praw lub zobowiązań umownych objętych MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”, MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe”, MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”, umów ubezpieczeniowych objętych MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”.

MSSF 15 zakłada, że ujmowanie przychodu powinno odzwierciedlać przeniesienie przyrzeczonych towarów lub usług na klienta w kwocie, która odpowiada wynagrodzeniu, jakiego Bank/Grupa spodziewa się w zamian za dane towary i usługi.

Zgodnie z MSSF 15 przeniesienie towarów i usług oparte jest na koncepcji przeniesienia kontroli na klienta, które może nastąpić w określonym momencie (dostawa towaru, wykonanie usługi) lub na przestrzeni czasu (przykładowo w czasie świadczenia usługi lub w trakcie powstawania zamówionego towaru).

MSSF 15 określa pięcioetapowy model ujmowania przychodów:

Etap 1: Identyfikacja umowy z klientem.

Etap ten polega na upewnieniu się, że umowy zawarte z klientami (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami) są ważne oraz stanowią faktyczne transakcje. Według MSSF 15 umowa z klientem jest umową, jeżeli wynikają z niej egzekwowalne prawa i obowiązki oraz spełnione są następujące kryteria:

- strony zatwierdziły umowę oraz są zobligowane do wykonania przypisanych im zobowiązań,
- prawa każdej ze stron względem towarów lub usług, które mają być przeniesione, są możliwe do zidentyfikowania,
- można zidentyfikować warunki płatności za przeniesiony towar lub usługi,
- umowa ma treść ekonomiczną,
- jest prawdopodobne, że Grupa otrzyma wynagrodzenie przysługujące jej w zamian za towary lub usługi. Przy ocenie tego kryterium będzie brany pod uwagę zamiar oraz zdolność nabywcy do zapłaty wynagrodzenia w określonym w umowie terminie.

W niektórych przypadkach, dwie lub więcej umów, które zostały zawarte z tym samym nabywcą (lub jednostką powiązaną z nabywcą) w tym samym lub niedalekim czasie będzie mogło być traktowane jako jedna całość oraz ujmowane jako jedna umowa jeżeli spełniony jest jeden z poniższych warunków:

- umowy były negocjowane w pakiecie oraz z jednym celem handlowym,
- wysokość wynagrodzenia do zapłaty z tytułu jednej umowy zależy od ceny bądź wykonania innej umowy, bądź
- towary lub usługi przyrządzone w umowach (lub pewne towary lub usługi przyrządzone w każdej z umów) stanowią jedno zobowiązanie do wykonania świadczenia.

Etap 2: Identyfikacja odrębnych zobowiązań do wykonania świadczenia.

Zobowiązanie do wykonania świadczenia odpowiada przyrzeczonym nabywcy określonym towarom lub usługom (bądź ich pakietowi), które mogą być postrzegane jako „odrębne” od innych towarów lub usług przyrzeczonych w umowie.

Zobowiązanie do przekazania towaru lub usługi będzie postrzegane jako odrębne w przypadku spełnienia dwóch następujących kryteriów:

- nabywca może czerpać korzyści z towaru lub usługi oddzielnie bądź w połączeniu z innymi udostępnionymi zasobami (wyznacznikiem tego kryterium jest regularne sprzedawanie przez Grupę towaru lub usługi oddzielnie),
- możliwe jest oddzielenie przyrzeczenia Banku/Grupy do przekazania nabywcy towaru lub usługi od innych przyrzeczeń w umowie.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Etap 3: Określenie ceny transakcyjnej.

Cena transakcyjna jest wynagrodzeniem, do jakiego Grupa spodziewa otrzymać w zamian za przekazanie towarów lub usług. Określenie ceny transakcyjnej może być skomplikowane, jeżeli umowa przewiduje wynagrodzenie zmienne (np. bonusy, kary, zwroty, klauzule zakładające możliwość zmiany ceny, etc.), istotny udział kosztów finansowania, wynagrodzenie niepieniężne lub kwoty należne nabywcy.

Wynagrodzenie zmienne uwzględnia się w cenie transakcji wyłącznie wówczas, gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że jego uwzględnienie nie spowoduje „znaczącego odwrócenia przychodu” w przyszłości wskutek przeszacowania. Znaczące odwrócenie ujęcia przychodu następuje wówczas, gdy późniejsza zmiana szacunkowej kwoty wynagrodzenia zmiennego powoduje znaczący spadek skumulowanej wartości rozpoznanych przychodów od danego klienta. Wynagrodzenie zmienne obejmuje każdą zmienną kwotę umowną, w tym np. premie za wyniki, kary, upusty, rabaty.

Etap 4: Alokacja ceny transakcyjnej do odrębnych zobowiązań do wykonania świadczenia.

Jeżeli umowa zawiera więcej niż jedno możliwe do wydzielenia zobowiązania do realizacji świadczeń, Grupa alokuje cenę transakcji do poszczególnych zobowiązań na podstawie ich indywidualnych cen sprzedaży.

Jeżeli cena transakcyjna uwzględnia kwotę zmienną, należy przeanalizować, czy kwota ta dotyczy wszystkich, czy tylko niektórych zobowiązań do realizacji świadczeń zawartych w umowie. Jeżeli nie zostaną spełnione zawarte w standardzie kryteria uznania kwoty zmiennej za odnoszącą się jedynie do niektórych zobowiązań, należy ją alokować na wszystkie zobowiązania do realizacji świadczeń zawarte w umowie.

Etap 5: Ujęcie przychodu w chwili realizacji zobowiązania wynikającego z umowy.

Przychód jest ujmowany wtedy, gdy Grupa wypełni swoje zobowiązanie do wykonania świadczenia poprzez przekazanie klientowi kontroli nad towarem lub usługą. W związku z tym przychód jest ujmowany albo w momencie w czasie, albo w miarę upływu czasu.

Kontrolę definiuje się jako „możliwość bezpośredniego wykorzystania i czerpania zasadniczo wszystkich pozostałych korzyści z danego składnika aktywów”, czyli towaru lub usługi.

Zobowiązanie uznaje się za wykonywane przez określony przedział czasu (więc również przychód rozpoznawany jest w czasie), gdy co najmniej jeden z następujących warunków jest spełniony:

- klient otrzymuje i konsumuje korzyści z prac w czasie ich wykonywania przez Grupę,
- prace Grupy przyczyniają się do wytworzenia lub powiększenia aktywów (np. w trakcie prac w toku) w taki sposób, że klient kontroluje te aktywa w momencie ich wytworzenia lub powiększenia,
- prace Grupy nie przyczyniają się do utworzenia aktywów o alternatywnym zastosowaniu i ma prawo do zapłaty za prace dotychczas wykonane.

Jeśli zobowiązanie nie jest wykonywane przez określony przedział czasowy, należy wziąć pod uwagę następujące przesłanki w celu określenia momentu, w którym kontrola aktywów została przeniesiona na klienta:

- Grupa przekazała na rzecz klienta w fizyczne posiadanie aktywów,
- Grupa ma bieżące prawo żądać zapłaty za aktywa,
- klient zaakceptował aktywa,
- klient posiada znaczące ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów,
- klient ma tytuł prawny do aktywów.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Grupa stosuje MSSF 15 od 1 stycznia 2018 roku. W 2017 roku Bank dokonał analizy wpływu wdrożenia MSSF 15.

Analizą objęto następujące rodzaje umów z klientami:

1. Umowy z organizacjami kartowymi dotyczące działań marketingowych i promocyjnych oraz związanych z rozwojem działalności kartowej,
2. Umowy najmu w których Bank jest wynajmującym i oprócz czynszu z tytułu najmu uzgadnia z klientem (najemcą) sposób rozliczania opłat eksploatacyjnych z tytułu utrzymania nieruchomości. W umowach takich Bank kupuje i odsprzedaje np. usługi komunalne i energii elektrycznej,
3. Umowy dotyczące usług transportu wartości dokonywane na rzecz klientów,
4. Umowy o prowadzenie rachunków bankowych, w odniesieniu do opłat i prowizji nie będących częścią efektywnej stopy procentowej,
5. Umowy kredytów i pożyczek, w odniesieniu do opłat i prowizji nie będących częścią efektywnej stopy procentowej,
6. Umowy dotyczące pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych,
7. Umowy dotyczące usług zarządzania funduszami.

Grupa nie zidentyfikowała istotnych umów o zmiennym niepewnym składniku wynagrodzenia oraz umów w przypadku których wdrożenie MSSF 15 mogłoby mieć istotny wpływ na sprawozdanie finansowe.

5.2 Konsolidacja

Zasady konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje dane finansowe Banku Pekao S.A. oraz dane finansowe jego jednostek zależnych na dzień 31 grudnia 2017 roku. Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są na ten sam dzień sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej oraz według tych samych zasad rachunkowości we wszystkich istotnych aspektach.

Wszystkie salda i transakcje pomiędzy jednostkami Grupy, w tym niezrealizowane zyski wynikające z transakcji w ramach Grupy, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są również eliminowane, chyba że, dostarczają dowodów na trwałą utratę wartości, która powinna zostać ujęta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Inwestycje w jednostki zależne

Jednostki zależne to wszystkie jednostki, nad którymi Grupa sprawuje kontrolę. Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy posiada władzę nad tą jednostką, jest narażona lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką. Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę do dnia ustania kontroli.

Grupa ujmuje połączenia jednostek metodą nabycia. Zapłata przekazana za nabycie jednostki zależnej stanowi wartość godziwą przeniesionych aktywów, zobowiązań zaciągniętych wobec poprzednich właścicieli jednostki przejmowanej oraz udziałów kapitałowych wyemitowanych przez Grupę. Możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania wycenia się według ich wartości godziwych na dzień nabycia. Grupa wycenia wszelkie udziały niedające kontroli w jednostce przejmowanej według ich wartości godziwej, bądź wartości proporcjonalnego udziału obecnych instrumentów własnościowych w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto jednostki przejmowanej.

Koszty związane z przejściem jednostki gospodarczej są ujmowane jako koszty okresu (w kategorii „Ogólne koszty administracyjne” rachunku zysków i strat).

W przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami, jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejścia (objęcia kontroli) i ujmuje powstały zysk lub stratę w rachunku zysków i strat. Nadwyżka przekazanej zapłaty, wartości wszystkich udziałów niedających kontroli w jednostce przejmowanej oraz wartości godziwej uprzednio posiadanych udziałów kapitałowych w jednostce przejmowanej na dzień przejścia nad wartością godziwą możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywów netto jest ujęta jako wartość firmy. Jeżeli całość przekazanej zapłaty, rozpoznanych udziałów niedających kontroli oraz uprzednio posiadanych udziałów jest niższa od wartości godziwej aktywów netto jednostki zależnej przejętej w wyniku okazijnego nabycia, różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Powyższa zasada nie dotyczy transakcji nabycia jednostek znajdujących się pod wspólną kontrolą.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej w jednostce zależnej, które nie skutkują utratą przez jednostkę dominującą kontroli nad tą jednostką zależną, stanowią transakcje kapitałowe (tj. transakcje z właścicielami jednostki dominującej). Wszelkie różnice pomiędzy kwotą korekty udziałów niedających kontroli, a wartością godziwą kwoty zapłaconej lub otrzymanej, Grupa odnosi bezpośrednio na kapitał własny i przypisuje do właścicieli jednostki dominującej.

W przypadku, gdy Grupa traci kontrolę nad jednostką zależną, ewentualny zachowany udział w tej jednostce wycenia do wartości godziwej na dzień utraty kontroli, przy czym zmiana wartości bilansowej jest ujmowana w rachunku zysku i strat.

Ujmowanie transakcji pod wspólną kontrolą według wartości księgowych

Transakcje połączenia jednostek pod wspólną kontrolą są wyłączone spod zakresu uregulowań standardów MSSF. W tej sytuacji, zgodnie z zaleceniem zawartym w MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”, wobec braku szczegółowych uregulowań wewnątrz MSSF, Bank Pekao S.A. przyjął politykę rachunkowości stosowaną powszechnie do wszystkich transakcji połączeń pod wspólną kontrolą polegającą na ujmowaniu takich transakcji według wartości księgowych.

Jednostka przejmująca rozpoznaje aktywa i pasywa jednostki nabywanej według ich bieżącej wartości księgowej, skorygowanej jedynie w celu ujednoczenia zasad rachunkowości nabywanej jednostki. Wartość firmy oraz ujemna wartość firmy nie są rozpoznawane.

Ewentualna różnica między wartością księgową przejmowanych aktywów netto, a wartością godziwą kwoty zapłaty, jest rozpoznawana w kapitale własnym Grupy. Przy zastosowaniu metody bazującej na wartościach księgowych, dane porównawcze dotyczące prezentowanych okresów historycznych nie są przekształcane.

Jeśli z transakcją związane jest nabycie udziałów niedających kontroli, to nabycie udziałów niedających kontroli ujmowane jest odrębnie.

W MSSF brakuje wskazówek, w jaki sposób określa się procent udziałów niedających kontroli nabytych z perspektywy spółki zależnej. Stąd Bank Pekao S.A., w celu określenia wartości nabytych udziałów niedających kontroli stosuje parametry określone z poziomu podmiotu dominującego.

Inwestycje w jednostki stowarzyszone

Jednostka stowarzyszona jest to jednostka, na którą Grupa wywiera znaczący wpływ i która nie jest ani jej jednostką zależną, ani wspólnym przedsięwzięciem. Z reguły Grupa posiada w jednostce stowarzyszonej od 20% do 50% głosów. Sprawozdania finansowe jednostki stowarzyszonej są podstawą wyceny posiadanych przez Grupę udziałów według metody praw własności. Dni bilansowe jednostek stowarzyszonych i Grupy są jednakowe.

Przy nabyciu inwestycji wszelkie różnice pomiędzy ceną nabycia inwestycji, a udziałem Grupy w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów i zobowiązań jednostki, w której dokonano inwestycji, ujmuje się w następujący sposób:

- wartość firmy dotyczącą jednostki stowarzyszonej ujmuje się w wartości bilansowej inwestycji,
- wszelkie nadwyżki udziału Grupy w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów i zobowiązań jednostki, w której dokonano inwestycji, ponad cenę nabycia inwestycji, ujmuje się jako przychód podczas ustalania udziału Grupy w zysku lub stracie jednostki stowarzyszonej za okres, w którym nastąpiło nabycie inwestycji.

Grupa ujmuje inwestycje w jednostkach stowarzyszonych według metody praw własności. Po początkowym ujęciu, inwestycja w jednostkę stowarzyszoną jest wykazywana w bilansie według ceny nabycia powiększonej o późniejsze zmiany udziału Grupy w aktywach netto tej jednostki, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostki stowarzyszonej po przejęciu jest wykazywany w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w pozostałych całkowitych dochodach jednostki stowarzyszonej po przejęciu jest wykazywany w pozostałych całkowitych dochodach wraz z odpowiednią korektą wartości bilansowej inwestycji. Otrzymane wypłaty z zysku, wypracowanego przez jednostkę stowarzyszoną obniżają wartość bilansową inwestycji.

Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty chyba, że przyjęła na siebie obowiązek lub dokonała płatności w imieniu jednostki stowarzyszonej.

Niezrealizowane zyski i straty na transakcjach pomiędzy Grupą, a jej jednostkami stowarzyszonymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.3 Zastosowanie szacunków i założeń

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga dokonania przez Grupę pewnych szacunków oraz przyjęcia pewnych założeń, które mają wpływ na wartość bilansową aktywów i zobowiązań prezentowaną w sprawozdaniu finansowym.

Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie przez Grupę i oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Grupa podejmie w przyszłości, to rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Zmiany szacunków księgowych są ujęte prospektywnie począwszy od okresu, w którym dokonano zmiany szacunku.

Poniżej przedstawiono informacje o przyjętych założeniach oraz niepewności związanej z dokonywanymi szacunkami, które związane są ze znaczącym ryzykiem wystąpienia istotnych korekt w sprawozdaniu finansowym za kolejny okres sprawozdawczy.

Utrata wartości kredytów i pożyczek

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne dowody (zwane „przesłankami”) utraty wartości ekspozycji kredytowych i czy ekspozycja kredytowa utraciła wartość. Utrata wartości ma miejsce wtedy i tylko wtedy gdy zidentyfikowano co najmniej jedną przesłankę a zdarzenie/nia implikujące przesłankę/i ma/ją negatywny wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z ekspozycji kredytowej. Podczas identyfikacji utraty wartości ekspozycji kredytowych Grupa nie uwzględnia przyszłych zdarzeń, bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

W procesie oceny utraty wartości Grupa uwzględnia wszystkie ekspozycje kredytowe, niezależnie od poziomu ryzyka poszczególnych ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji kredytowych.

Grupa dokonuje podziału ekspozycji kredytowych na ekspozycje indywidualnie znaczące i ekspozycje nieznaczące indywidualnie. Za ekspozycje indywidualnie znaczące Grupa uznaje w szczególności: wszystkie ekspozycje kredytowe wobec kredytobiorcy, dla którego łączne zaangażowanie Grupy na datę bilansową przekracza przyjętą wartość progową, restrukturyzowane ekspozycje kredytowe wobec dłużników będących przedsiębiorcami w rozumieniu art. 43 Kodeksu Cywilnego. Za ekspozycje nieznaczące indywidualnie Grupa uznaje wszystkie ekspozycje kredytowe, które nie zostały zaklasyfikowane do ekspozycji indywidualnie znaczących.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość Grupa wyznacza wartość odpisu aktualizującego jako różnicę pomiędzy wartością bilansową ekspozycji kredytowej a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z momentu rozpoznania utraty wartości.

Dla wszystkich ekspozycji indywidualnie znaczących, które na datę bilansową utraciły wartość Grupa wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny indywidualnej. Ocena indywidualna przeprowadzana jest przez pracowników Grupy i polega na indywidualnej weryfikacji wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz prognozie przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z przejęcia zabezpieczeń, pomniejszonych o koszty przejęcia i sprzedaży lub z innych źródeł spłat.

Grupa przeprowadza regularne przeglądy mające na celu porównanie oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych i wykorzystanych do wyznaczenia indywidualnych odpisów aktualizujących z rzeczywistymi zrealizowanymi przepływami pieniężnymi.

Dla wszystkich ekspozycji nieznaczących indywidualnie, które na datę bilansową utraciły wartość Grupa wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny grupowej. Każda ekspozycja oceniana grupowo przypisywana jest do jednej z grup o podobnej charakterystyce ryzyka (na podstawie rodzaju kredytobiorcy, rodzaju produktu kredytowego, okresu opóźnienia w spłacie lub innych istotnych czynników wpływających na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy). Przyszłe przepływy pieniężne szacowane są na podstawie danych historycznych o przepływach pieniężnych i ponoszonych stratach dla ekspozycji o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki ekspozycji, które znajdują się w poszczególnych grupach. Wykorzystywane dane historyczne w przypadkach, dla których jest to konieczne, są odpowiednio korygowane na podstawie najaktualniejszych danych w celu wyeliminowania czynników wpływających w przeszłości na dane historyczne i niewystępujących obecnie.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Grupa przeprowadza regularne przeglądy stosowanych wartości stóp odzysku oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania przyszłych przepływów pieniężnych dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, dla których Grupa nie zidentyfikowała utraty wartości tworzony jest odpis na straty poniesione w wyniku zaistniałych, ale jeszcze niezareportowanych zdarzeń (zwany „odpisem IBNR”).

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na wynik netto odpisów w ramach oceny grupowej i odpisów IBNR miałyby zmiany w szacowanych wartościach stóp odzysku (RR) oraz szacowanym prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania (PD) o 10%.

31.12.2017	WYNIK ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	
	WZROST O 10%	SPADEK O 10%
Wartości stóp odzysku (RR)	100 879	-101 719
Prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD)	-36 268	36 514

31.12.2016	WYNIK ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	
	WZROST O 10%	SPADEK O 10%
Wartości stóp odzysku (RR)	98 821	-99 182
Prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD)	-32 689	32 956

Utrata wartości aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Grupa dokonuje oceny aktywów pod względem istnienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Grupa dokonuje formalnego oszacowania wartości odzyskiwalnej. W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwanej. Wartość możliwa do odzyskania jest jedną z dwóch następujących wartości w zależności od tego, która z nich jest wyższa: wartość godziwa danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne, pomniejszona o koszty zbycia lub wartość użytkowa ustalana dla poszczególnych składników aktywów.

Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wymaga przyjęcia założeń dotyczących między innymi przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne), ewentualnych zmian kwot lub terminów wystąpienia tych przepływów pieniężnych oraz innych czynników jak na przykład brak płynności. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

Wycena instrumentów pochodnych oraz nie kwotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych oraz papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży nie kwotowanych na aktywnym rynku wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne używane do wyceny obejmują w miarę możliwości dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków. Grupa przyjmuje również założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta, które wpływają na wycenę instrumentów. Zmiana tych założeń mogłaby mieć wpływ na wycenę instrumentów finansowych. Założenia przyjęte do wyceny do wartości godziwej zostały szczegółowo opisane w nocie 6.7 „Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych”.

Rezerwy na programy określonych świadczeń

Główne założenia aktuarialne, przyjęte do szacowania rezerw na programy określonych świadczeń, jak również analiza wrażliwości zostały przedstawione w Nocie 46.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartość firmy

Grupa dokonuje testu na utratę wartości firmy w okresach rocznych lub częściej jeżeli występują przesłanki wskazujące na możliwość utraty wartości. Ocena, czy wartość firmy ulega obniżeniu, wymaga oszacowania wartości użytkowej wszystkich ośrodków wypracowujących środki pieniężne, których dotyczy dana wartość firmy. Główne założenia przyjęte do testu na utratę wartości firmy zostały przedstawione w Nocie 35.

5.4 Przeliczanie pozycji wyrażonych w walucie obcej

- **Transakcje i salda**
Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.
- **Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się łącznie ze zmianami wartości godziwej w rachunku zysków i strat.**
Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, uwzględnia się w kapitale z aktualizacji wyceny.

Różnice kursowe z wyceny jednostek zagranicznych ujmuje się jako odrębny składnik kapitału własnego.

Wartość firmy powstająca w wyniku nabycia jednostki działającej za granicą oraz jakiegokolwiek korekty wartości bilansowej aktywów

i pasywów do wartości godziwej, powstałe w wyniku nabycia jednostki działającej za granicą traktuje się jako aktywa i pasywa jednostki działającej za granicą tj. wyraża się je w walucie funkcjonalnej jednostki działającej za granicą i przelicza po kursie zamknięcia, jak opisano wyżej.

5.5 Ustalanie wyniku finansowego

Przychody i koszty z tytułu odsetek

Jednostki Grupy w rachunku zysków i strat ujawniają wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy.

Efektywna stopa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy oraz płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego.

Wyliczenie efektywnej stopy obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje otrzymane lub należne z tytułu kredytów, lokat międzybankowych i papierów wartościowych utrzymywanych do terminu wymagalności ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej, papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy oraz instrumentów pochodnych zabezpieczających.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe ujmowane są dalej w rachunku zysków i strat, lecz liczone są od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (od nowej niższej wartości instrumentu, to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość). Do wyliczenia przychodów odsetkowych od nowo ustalonej wartości instrumentu stosowana jest stopa procentowa, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Koszty okresu sprawozdawczego dotyczące zobowiązań z tytułu odsetek od rachunków klientów oraz zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych ujmowane są w rachunku zysków i strat również z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Przychody i koszty z tytułu prowizji

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Grupę. Przychody i koszty z tytułu prowizji są rozliczane według następujących metod:

- opłaty i prowizje bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych lub zobowiązań (zarówno przychody jak i koszty) są rozliczane z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej oraz ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji przychodów lub kosztów odsetkowych i zostały opisane powyżej,
- opłaty i prowizje dotyczące kredytów i pożyczek o niestabilnych terminach płatności rat i niestabilnych zmianach oprocentowania, np. kredytów w rachunku bieżącym i kredytów z tytułu kart kredytowych są rozliczane w czasie metodą liniową przez okres życia produktu, którego dotyczą,
- pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi oferowanymi przez Grupę (wykonanie operacji bankowych na rachunkach, operacje z tytułu obsługi kart płatniczych, bonusy od organizacji kartowych na pokrycie kosztów marketingowych związanych z kartami, działalność maklerska, factoringowa i akwizycja) oraz marże uzyskane na transakcjach walutowych z klientami Banku są rozpoznawane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody i koszty z tytułu bancassurance

Bank dokonuje podziału należnego wynagrodzenia z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi na odrębne elementy, tj. dzieląc należne wynagrodzenie w proporcji, odpowiednio, wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa, w stosunku do sumy tych wartości. Ustalając wartość godziwą poszczególnych elementów wynagrodzenia Bank opiera się w jak największym stopniu na danych rynkowych.

Poszczególne elementy wynagrodzenia Banku za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi są ujmowane w rachunku zysków i strat według następujących zasad:

- wynagrodzenie z tytułu instrumentu finansowego – jako element efektywnej stopy procentowej, stanowiąc część przychodów z tytułu odsetek,
- wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa – jednorazowo w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, stanowiąc część przychodów z tytułu prowizji.

Dodatkowo Bank dokonuje szacunku części wynagrodzenia, która będzie zwracana w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np. z tytułu rezygnacji przez Klienta z ubezpieczenia, wcześniejszej spłaty kredytu). Szacunek rezerwy na zwroty oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

W roku obrotowym zakończonym 31 grudnia 2017 roku Bank ujmowała jako przychód rozpoznawany jednorazowo 10% uzyskanych przychodów z działalności bancassurance związanej z kredytami gotówkowymi oraz 17% przychodów z działalności bancassurance związanej z kredytami hipotecznymi. Pozostała część przychodów z działalności bancassurance rozliczana jest w czasie jako element efektywnej stopy procentowej przez okres życia odpowiednich kredytów.

Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu

Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu obejmuje:

- Wynik z pozycji wymiany
Wynik z pozycji wymiany ustalany jest biorąc pod uwagę dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i pasywów walutowych po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie ustalonym dla danej waluty przez NBP i wpływające na przychody lub koszty z pozycji wymiany.
Ponadto, wynik z pozycji wymiany ujmuje punkty swapowe z transakcji pochodnych, które Grupa zawiera w celu zapewnienia płynności w obcych walutach.
Do wyniku z pozycji wymiany zalicza się różnice kursowe z wyceny inwestycji netto w podmiotach zagranicznych w momencie zbycia tej inwestycji. Do momentu zbycia różnice kursowe z wyceny aktywów netto w podmiocie zagranicznym ujmowane są w pozycji „Pozostałe kapitały”.
- Wynik na instrumentach pochodnych oraz papierach wartościowych przeznaczonych do obrotu.
Wynik ten zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmian wartości godziwej aktywów i zobowiązań przeznaczonych do obrotu.
Wynik z tytułu naliczenia odsetek oraz rozliczenia dyskonta bądź premii od dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu rozpoznawany jest jako wynik odsetkowy

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wynik na pozostałych instrumentach finansowych wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Wynik ten zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmian wartości godziwej aktywów i zobowiązań wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Wynik z tytułu naliczenia odsetek oraz rozliczenia dyskonta bądź premii od dłużnych papierów wartościowych wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy rozpoznawany jest jako wynik odsetkowy.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody z tytułu otrzymanych odszkodowań, przychody z leasingu operacyjnego, odzyskane koszty windykacji, zwroty, nadpłaty, przychody uboczne oraz rozwiązane odpisy z tytułu utraty wartości należności spornych. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie koszty reklamacji klientów, zapłacone odszkodowania, koszty uboczne oraz koszty odpisów z tytułu utraty wartości należności spornych.

5.6 Wycena aktywów i zobowiązań finansowych, pochodne instrumenty finansowe

Aktywa finansowe

Aktywa finansowe kwalifikowane są do następujących kategorii:

- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy
Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz aktywa finansowe wyznaczone w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.
Do aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu zalicza się: dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, pożyczki i należności, które nabyto lub zaliczono do tej kategorii z zamiarem sprzedaży w krótkim terminie. Do tej kategorii Grupa kwalifikuje także instrumenty pochodne (nie będące instrumentami zabezpieczającymi).
Do aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat kwalifikuje się dłużne papiery wartościowe, które zostały wyznaczone przez Grupę w celu eliminacji bądź znaczącego zmniejszenia niespójności w zakresie wyceny i ujmowania pomiędzy dłużnymi papierami wartościowymi a instrumentami pochodnymi ekonomicznie zabezpieczającymi ryzyko stopy procentowej tych papierów. W przeciwnym przypadku papiery te zostałyby zakwalifikowane do portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, a efekt wyceny ujęty w kapitale z aktualizacji wyceny, a wycena instrumentów pochodnych ekonomicznie zabezpieczających te papiery zostałaby odniesiona do rachunku zysków i strat.
- Utrzymywane do terminu wymagalności
Są to aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami oraz o ustalonym terminie wymagalności, względem których jednostka ma stanowczy zamiar i jest w stanie utrzymać w posiadaniu do upływu terminu wymagalności, inne niż:
  - a) wyznaczone przez jednostkę przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
  - b) wyznaczone przez jednostkę jako dostępne do sprzedaży, oraz
  - c) spełniające definicję pożyczek i należności.Aktywa finansowe zaliczone do tej kategorii wycenia się według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Rozliczenie zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej jest ujmowane w przychodach odsetkowych.
- Pożyczki i należności
Pożyczki i należności są aktywami finansowymi niebędącymi instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:
  - a) aktywa finansowe, które jednostka zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone przez jednostkę jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
  - b) aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży, lub
  - c) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Do tej kategorii zaliczane są dłużne papiery wartościowe zakupione od emitenta, dla których nie istnieje aktywny rynek, kredyty, pożyczki, należności z tytułu transakcji reverse repo i inne należności nabyte i udzielone. Pożyczki i należności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem utraty wartości.

- **Dostępne do sprzedaży**

Są to aktywa finansowe, dla których okres utrzymywania nie jest określony. W skład portfela wchodzi: dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz pożyczki i należności nieuwzględnione w pozostałych kategoriach. Odsetki od aktywów dostępnych do sprzedaży nalicza się przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej i ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wycenia się w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej w stosunku do zamortyzowanego kosztu odnosi się na kapitał z aktualizacji wyceny. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży aktywa bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego aktywa, wcześniej ujęte wyższe z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają „Kapitał z aktualizacji wyceny”. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Standaryzowane transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wyznaczonych jako aktywa wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, przeznaczonych do obrotu (z wyłączeniem instrumentów pochodnych), utrzymywanych do terminu wymagalności i dostępnych do sprzedaży Grupa ujmuje i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień otrzymania lub dostarczenia składnika aktywów.

Zmiany wartości godziwej składnika aktywów w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji ujmowane są analogicznie jak dla posiadanego składnika aktywów.

Kredyty i pożyczki wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy.

Pochodne instrumenty finansowe są zawsze ujmowane lub wyłączone z ksiąg rachunkowych na dzień zawarcia transakcji.

Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych sklasyfikowany jako dostępny do sprzedaży, który odpowiada definicji pożyczek i należności, Grupa może przekwalifikować z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii pożyczek i należności, w przypadku gdy Grupa ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego wymagalności.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych z określonym terminem wymagalności, uprzednie zyski i straty związane z takim składnikiem, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności, przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem i kwotą umorzeniową amortyzuje się przez pozostały okres do terminu wymagalności składnika aktywów przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta.

Ponadto Grupa dopuszcza reklasyfikację składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do grupy aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy, w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności, tj. zdarzeń, których prawdopodobieństwo wystąpienia w najbliższej przyszłości jest znikome.

Składnik aktywów finansowych jest reklasyfikowany według jego wartości godziwej w dniu reklasyfikacji. Zyski lub straty, które zostały ujęte w rachunku zysków i strat do momentu reklasyfikacji, nie podlegają odwróceniu. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu reklasyfikacji uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Utrata wartości aktywów finansowych

Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu – kredyty i należności

Na każdy dzień bilansowy Grupa przeprowadza ocenę utraty wartości kredytów, aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności i wycenianych w zamortyzowanym koszcie (zwanych „ekspozycjami kredytowymi”), poprzez analizę obiektywnych przesłanek utraty wartości. W procesie oceny utraty wartości Grupa uwzględnia wszystkie ekspozycje kredytowe, niezależnie od poziomu ryzyka poszczególnych ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji kredytowych.

Grupa dokonuje podziału ekspozycji kredytowych na ekspozycje indywidualnie znaczące i ekspozycje nieznaczące indywidualnie.

Grupa w odniesieniu do ekspozycji ocenianych indywidualnie stosuje następujący katalog przesłanek utraty wartości:

- opóźnienie w spłacie równe lub większe niż 90 dni w odniesieniu do kapitału, odsetek lub prowizji kredytowych i większe niż 2 dni robocze w odniesieniu do ekspozycji kredytowych wobec banków lub w przypadku należności od banków z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu,
- znaczące trudności finansowe dłużnika (w tym utrata pracy lub inne zdarzenie mogące wpłynąć na zdolność spłaty zadłużenia w przypadku osób fizycznych). Znaczące trudności finansowe podmiotu gospodarczego oznaczają sytuację ekonomiczno-finansową, która stanowi zagrożenie terminowej spłaty zobowiązań wobec Grupy, a zwłaszcza gdy ponoszone straty na działalności naruszają kapitały własne w 50%, z wyłączeniem projektów, które zakładają występowanie straty lub gdzie występuje zewnętrzne wsparcie finansowe (w formie np. dopłat do kapitału, udzielenia pożyczki, poręczenia/gwarancji przez podmiot powiązany lub inną osobę trzecią, konwersji pożyczki, emisji akcji lub obligacji),
- restrukturyzacja, jeżeli polega na przyznaniu ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych klienta udogodnienia, którego w innym przypadku Grupa by nie udzieliła. Udogodnienia, o których mowa w definicji, w konsekwencji prowadzą do uszczuplenia należności Grupy i w szczególności mogą polegać na: obniżeniu oprocentowania wierzytelności, zaniechaniu naliczania oprocentowania w określonym czasie od całości lub części wierzytelności, na umorzeniu części lub całości wierzytelności, w tym odsetek lub kapitału,
- obniżenie przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu klienta, ratingu kraju – siedziby klienta, ratingu jakichkolwiek papierów dłużnych emitowanych przez klienta o co najmniej 4 klasy w skali włączając modyfikatory, w ciągu roku. Spadek ratingu kredytowego jednostki nie jest sam w sobie dowodem utraty wartości, jednakże może być potwierdzeniem utraty wartości, jeśli jest analizowany wraz z innymi dostępnymi informacjami,
- znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej lub scoringowej. Znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej oznacza spadek ratingu o 4 stopnie w skali i równoczesne przejście do grupy zagrożone w oparciu tylko o kryterium ratingu, z wyłączeniem sytuacji pogorszenia ratingu wynikających z sezonowości działalności i z wyłączeniem wpływu klasyfikacji do wewnętrznych klas ryzyka w systemie wspierającym proces monitorowania (Risk Management Tool – RMT) na rating. Spadek ratingu kredytowego klienta nie jest sam w sobie dowodem utraty wartości, jednakże może być potwierdzeniem utraty wartości, jeśli jest analizowany wraz z innymi dostępnymi informacjami,
- Grupa złożyła wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego lub powzięła wiadomość o prowadzeniu egzekucji wobec dłużnika,
- ekspozycja kredytowa jest kwestionowana przez dłużnika np. poprzez wszczęcie postępowania sądowego,
- wierzytelność stała się wymagalna w całości w wyniku wypowiedzenia umowy kredytowej,
- został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika lub wniosek o wszczęcie postępowania naprawczego,
- zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na trudności finansowe. Przesłanka ta może dotyczyć np. ekspozycji w instrumenty finansowe notowane na giełdach, gdy z uwagi na znaczne pogorszenie sytuacji finansowej emitenta (ewentualne bankructwo), płynność obrotu tymi aktywami jest na tyle niska, że wiarygodne ustalenie ceny aktywów nie jest możliwe,
- został ustanowiony zarząd komisaryczny lub dłużnik zawiesił działalność,
- nieznanie miejsca pobytu i nieujawniony majątek dłużnika.

Grupa w odniesieniu do ekspozycji ocenianych grupowo stosuje następujący katalog przesłanek utraty wartości:

- przeterminowanie ekspozycji kredytowej klienta na datę bilansową w odniesieniu do kapitału, odsetek lub prowizji kredytowych równe lub większe niż 90 dni,

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- znaczące trudności finansowe dłużnika, w tym utrata pracy lub inne zdarzenie mogące wpłynąć na zdolność spłaty zadłużenia,
- nieznanne miejsce pobytu i nieujawniony majątek dłużnika detalicznego oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Grupa kwalifikuje ekspozycję jako przeterminowaną (past due) w przypadku, gdy kredytobiorca nie dokonał płatności dotyczącej kapitału i/lub odsetek w umownym terminie wymagalności. Grupa prezentuje całą ekspozycję jako przeterminowaną, bez względu na fakt, czy opóźnienie płatności dotyczy całej ekspozycji, czy tylko jej części (raty).

Długość okresu przeterminowania dla należności spłacanych w ratach należy przyjąć, jako okres od daty zapadalności najwcześniejszej raty, w przypadku której nastąpiło opóźnienie spłaty.

Grupa, w przypadku identyfikacji przesłanki lub przesłanek utraty wartości dla co najmniej jednej ekspozycji wobec danego kredytobiorcy, poddaje ocenie utraty wartości wszystkie ekspozycje kredytowe wobec tego kredytobiorcy.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość Grupa wyznacza wartość odpisu aktualizującego jako różnicę pomiędzy wartością bilansową ekspozycji kredytowej a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z momentu rozpoznania utraty wartości. Wartość bilansowa ekspozycji kredytowej obniżana jest poprzez zastosowanie konta odpisu aktualizującego. Kwota straty z tytułu utraty wartości ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Jeśli w następnym okresie strata z tytułu utraty wartości zmniejszy się, to uprzednio ujęta strata z tytułu utraty wartości jest odwracana poprzez odpowiednie skorygowanie konta odpisu aktualizującego. Kwota dokonanej odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat.

Dla wszystkich ekspozycji indywidualnie znaczących, które na datę bilansową utraciły wartość Grupa wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny indywidualnej. Ocena indywidualna przeprowadzana jest przez pracowników Grupy i polega na indywidualnej weryfikacji wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz prognozie przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z przejęcia zabezpieczeń, pomniejszonych o koszty przejęcia i sprzedaży lub z innych źródeł spłat. Grupa przeprowadza regularne przeglądy mające na celu porównanie oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych i wykorzystanych do wyznaczenia indywidualnych odpisów aktualizujących z rzeczywistymi zrealizowanymi przepływami pieniężnymi.

Dla wszystkich ekspozycji nieznaczących indywidualnie, które na datę bilansową utraciły wartość Grupa wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny grupowej. Każda ekspozycja oceniana grupowo przypisywana jest do jednej z grup o podobnej charakterystyce ryzyka na podstawie rodzaju kredytobiorcy, rodzaju produktu kredytowego, okresu opóźnienia w spłacie lub innych istotnych czynników wpływających na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy (na przykład wartość nieruchomości będącej zabezpieczeniem kredytu hipotecznego). Przyszłe przepływy pieniężne szacowane są na podstawie danych historycznych o przepływach pieniężnych i ponoszonych stratach dla ekspozycji o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki ekspozycji, które znajdują się w poszczególnych grupach. Wykorzystywane dane historyczne w przypadkach, dla których jest to konieczne, są odpowiednio korygowane na podstawie najaktualniejszych danych w celu wyeliminowania czynników wpływających w przeszłości na dane historyczne i niewystępujących obecnie. Grupa przeprowadza regularne przeglądy stosowanych wartości stóp odzysku (RR) oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania przyszłych przepływów pieniężnych dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, dla których Grupa nie zidentyfikowała utraty wartości tworzony jest odpis na straty poniesione w wyniku zaistniałych ale jeszcze niezareportowanych zdarzeń (zwany „odpisem IBNR”). W ramach oceny IBNR Grupa szacuje stratę wynikającą ze zdarzeń, które na datę bilansową nie zostały jeszcze zareportowane i nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości, ale zdarzenia miały miejsce przed datą bilansową i strata została poniesiona. Podczas szacunku odpisu IBNR zakłada się, że istnieje kilkumiesięczny okres od daty zaistnienia obiektywnej przesłanki utraty wartości do daty jej zareportowania, zwany okresem identyfikacji straty (LIP). Wartości parametru LIP Grupa szacuje na podstawie analiz statystycznych wykorzystujących dane historyczne. Grupa stosuje różne okresy identyfikacji straty dla różnych grup ekspozycji kredytowych biorąc pod uwagę w szczególności segment klienta, rodzaj produktu i sposób zabezpieczenia ekspozycji. Aktualizacja wartości parametrów LIP dokonywana jest przynajmniej raz na rok.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartość odpisu IBNR wyznaczana jest jako iloczyn prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w okresie identyfikacji straty (PD_LIP) i straty z tytułu utraty wartości, szacowanej analogicznie jak odpis grupowy dla wartości ekspozycji na moment niewykonania zobowiązania (EAD). Grupa szacuje wartości parametru EAD na podstawie danych historycznych.

Grupa szacuje wartości parametru PD_LIP wykorzystując wartości PD wyznaczone przez modele bazylejskie i wykonując odpowiednią transformację uwzględniającą skrócenie okresu identyfikacji straty do przyjętych długości LIP i korektę Point-in-Time. W ramach transformacji Grupa przeprowadza raz na miesiąc kalibrację wartości parametru PD do najbardziej aktualnych zrealizowanych wartości PD_LIP. Tak oszacowane wartości PD_LIP jak najlepiej odzwierciedlają aktualne warunki ekonomiczne a model stosowany do ich wyznaczania jest typu „Point-In-Time”.

Grupa przeprowadza regularne przeglądy wartości parametrów LIP, PD_LIP, EAD i RR stosowanych do wyznaczania odpisów IBNR oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania tych parametrów dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym wyksięgowuje się z kapitału własnego i ujmuje w rachunku zysków i strat. Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z innych całkowitych dochodów i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą. Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Jeśli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Zobowiązania pozabilansowe

Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyznaczana jest jako różnica pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania na datę identyfikacji utraty wartości. Grupa do wyznaczania oczekiwanej wartości ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego, wykorzystuje współczynnik konwersji kredytowej (CCF), którego wartości szacowane są na podstawie danych historycznych.

Grupa przeprowadza regularne przeglądy wartości parametrów CCF stosowanych do wyznaczania odpisów na zobowiązania pozabilansowe oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania tych parametrów dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Grupa szacuje przyszłe przepływy pieniężne w ramach oceny indywidualnej albo oceny grupowej w zależności od klasyfikacji poszczególnych zobowiązań pozabilansowych do ekspozycji indywidualnie znaczących albo ekspozycji nieznaczących indywidualnie.

Umowy sprzedaży i odkupu

Transakcje repo i reverse-repo oraz transakcje sell-buy back i buy-sell back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (repo oraz sell-buy back) na moment zawarcia ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów z tytułu depozytów, w zależności od kontrahenta transakcji. Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse-repo oraz buy-sell back) ujmuje się jako należności od banków lub kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji.

Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszty/przychody odsetkowe i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Pochodne instrumenty finansowe i rachunkowość zabezpieczeń

Grupa zawiera operacje na pochodnych instrumentach finansowych: transakcje dotyczące walut (typu spot, forward, swap walutowy, opcje walutowe, CIRS), transakcje na stopę procentową (FRA, IRS, CAP), transakcje pochodne bazujące na kursach papierów wartościowych, wartości indeksów akcji i towarów. Pochodne instrumenty finansowe są początkowo ujmowane w wartości godziwej w dniu zawarcia transakcji, a następnie wyceniane do wartości godziwej na każdy dzień bilansowy. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów wyceny jest właściwy.

Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych przeznaczone do obrotu” lub „Instrumenty zabezpieczające” po stronie aktywów, a ujemna – w pozycji „Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych przeznaczone do obrotu” lub „Instrumenty zabezpieczające” po stronie pasywów. W przypadku nabycia instrumentu finansowego, którego składnikiem jest wbudowany instrument pochodny, a całość lub część przepływów pieniężnych związanych z takim instrumentem finansowym zmienia się w sposób podobny do tego, jaki wbudowany instrument pochodny powodowałby samodzielnie, wbudowany instrument pochodny wykazuje się odrębnie od umowy zasadniczej. Następuje to wtedy, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- instrument finansowy nie jest zaliczany do aktywów wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy, których skutki przeszacowania są odnoszone do przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego,
- charakter wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego,
- możliwe jest wiarygodne ustalenie wartości godziwej wbudowanego instrumentu pochodnego.

W przypadku umów nie będących instrumentami finansowymi, których składnikiem jest instrument spełniający powyższe warunki, wycenę wbudowanego instrumentu pochodnego zalicza się odpowiednio do aktywów lub zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych w korespondencji z rachunkiem zysków i strat zgodnie z zasadami wyceny instrumentów pochodnych.

Sposób ujmowania zmian wartości godziwej zależy od tego czy dany instrument pochodny jest zaliczony do portfela przeznaczonego do obrotu lub czy dany instrument jest wyznaczony jako instrument zabezpieczający.

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela przeznaczonego do obrotu odnoszone są do rachunku zysków i strat.

Grupa wyznacza niektóre instrumenty pochodne jako pozycje zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń. Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (fair value hedge) oraz przepływów pieniężnych (cash flow hedge), pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”.

Zasady rachunkowości dla zabezpieczenia wartości godziwej (fair value hedge)

Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycja zabezpieczająca w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej są w całości księgowane w rachunku zysków i strat w tej samej pozycji, w której są prezentowane wyniki zmiany wartości pozycji zabezpieczanej.

Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających odsetkowe pozycje zabezpieczane prezentowany jest w marży odsetkowej.

Grupa zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń, jeśli instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany (zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego nie uważa się za wygaśnięcie lub rozwiązanie, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę), zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń albo Grupa unieważnia powiązanie zabezpieczające.

Korekta z tytułu zabezpieczanego ryzyka na odsetkowej pozycji zabezpieczanej jest amortyzowana do rachunku zysków i strat nie później niż w momencie zaprzestania stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zasady rachunkowości dla zabezpieczenia przepływów pieniężnych (cash flow hedge)

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych jako instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne odnoszone są:

- bezpośrednio do pozycji „Kapitał z aktualizacji wyceny” w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie,
- do pozycji rachunku zysków i strat „Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu”, w części stanowiącej nieefektywną część zabezpieczenia.

Kwoty ujęte w „Kapitale z aktualizacji wyceny” przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym okresie, w którym zabezpieczana pozycja ma wpływ na rachunek zysków i strat i są prezentowane w tych samych liniach, co poszczególne komponenty wyceny pozycji zabezpieczanej, tj. wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest prezentowany w marży odsetkowej, a wynik z tytułu rewaluacji walutowej jest prezentowany w wyniku z pozycji wymiany.

Grupa zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy instrument zabezpieczający wygasa lub zostaje sprzedany bądź gdy unieważnia powiązania zabezpieczające. W takim przypadku łączne zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym, początkowo ujęte w „Kapitale z aktualizacji wyceny”, jeżeli zabezpieczenie było skuteczne, nadal są wykazywane w kapitale, aż do zajścia prognozowanej transakcji i ujęcia jej w rachunku zysków i strat.

Jeżeli zawarcie prognozowanej transakcji nie jest uznawane za prawdopodobne, łączne zyski lub straty ujęte w „Kapitale z aktualizacji wyceny” przenoszone są do rachunku zysków i strat danego okresu.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe Grupa kwalifikuje do następujących kategorii:

- zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wykazywane w wartości godziwej,
- zobowiązania finansowe nie przeznaczone do obrotu wykazywane w kwotach wymagających zapłaty, wycenianych według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Do zobowiązań finansowych nie przeznaczonych do obrotu zaliczane są zobowiązania wobec banków i klientów, zaciągnięte przez Grupę pożyczki oraz wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe.

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Wyłączanie składników aktywów i zobowiązań finansowych z bilansu

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych w transakcji, w której Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane ze składnikiem aktywów finansowych.

Grupa wyłącza należności z tytułu kredytu/pożyczki lub jej części z bilansu, gdy dokona sprzedaży. Dodatkowo Grupa spisuje należności w ciężar rezerw, gdy nie oczekuje dalszych przepływów dla danej należności z tytułu kredytu/pożyczki a także, gdy dokona bezwarunkowego umorzenia wierzytelności. W takim przypadku wiąże się to również z udokumentowaniem nieściągalności zgodnie z obowiązującymi przepisami podatkowymi w tym obszarze.

Grupa wyłącza z ksiąg rachunkowych składnik zobowiązań finansowych lub jego część w przypadku, gdy zobowiązanie wygasa. Zobowiązanie wygasa, gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł termin jego dochodzenia.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.7 Wycena pozostałych pozycji skonsolidowanego bilansu

Wartości niematerialne

Wartość firmy

Wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu nabycia nad wartością godziwą nabytych aktywów, pasywów i zobowiązań warunkowych jednostki zależnej, stowarzyszonej lub współkontrolowanej. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana wartość firmy.

W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości. Stwierdzona w wyniku przeprowadzonych testów utrata wartości nie podlega późniejszej korekcie.

Wartość firmy powstała w wyniku nabycia spółek zależnych ujmuje się w ramach wartości niematerialnych, a wartość firmy powstała w wyniku nabycia spółek stowarzyszonych lub współkontrolowanych ujmuje się w ramach pozycji „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”.

Inne wartości niematerialne

Wartości niematerialne są kontrolowanymi przez Grupę zasobami majątkowymi nie mającymi formy fizycznej, identyfikowalnymi i powodującymi w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych dla Grupy, powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Głównie są to:

- licencje na oprogramowanie komputerowe,
- autorskie prawa majątkowe,
- koszty zakończonych prac rozwojowych.

Wartości niematerialne początkowo ujmowane są według ceny nabycia. Późniejsza wycena wartości niematerialnych jest według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonego o umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Wartości niematerialne i prawne o określonym okresie użytkowania podlegają amortyzacji przez szacowany okres użyteczności tego składnika. Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Wszystkie wartości niematerialne podlegają okresowym przeglądom w celu weryfikacji czy nie wystąpiły istotne przesłanki utraty wartości, które wymagałyby przeprowadzenia testu na utratę wartości oraz dokonania odpisu z tytułu utraty wartości.

W przypadku wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania oraz jeszcze nie przyjętych do użytkowania, test utraty wartości przeprowadzany jest raz w roku oraz dodatkowo, gdy występują przesłanki wskazujące na możliwość wystąpienia utraty wartości.

Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe stanowią kontrolowane środki trwałe oraz nakłady na ich budowę. Do środków trwałych zaliczane są składniki rzeczowych aktywów trwałych o przewidywanym okresie wykorzystywania dłuższym niż rok, które są utrzymywane z uwagi na ich wykorzystanie na własne potrzeby lub w celu oddania ich do użytkowania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych.

Składniki rzeczowych aktywów trwałych wykazywane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszone o wartość skumulowanej amortyzacji oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Każda część składowa pozycji rzeczowych aktywów trwałych, której cena nabycia lub koszt wytworzenia jest istotny w porównaniu z ceną nabycia lub kosztem wytworzenia całej pozycji jest amortyzowana osobno. Grupa alokuje początkową wartość pozycji rzeczowych aktywów trwałych na jej istotne części.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Koszty modernizacji rzeczowych aktywów trwałych odpowiednio zwiększają ich wartość bilansową lub są ujmowane jako oddzielny składnik rzeczowych aktywów trwałych tylko wtedy, gdy prawdopodobne jest, że z tytułu tych nakładów nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy a koszt tych nakładów można wiarygodnie zmierzyć.

Koszty napraw i utrzymania rzeczowych aktywów trwałych obciążają rachunek zysków i strat w okresie sprawozdawczym, w którym zostały poniesione.

Koszty finansowania zewnętrznego, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów, są częścią ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika aktywów. Pozostałe koszty finansowania zewnętrznego są ujmowane jako koszt.

Odписы amortyzacyjne

Odписы amortyzacyjne rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych dokonywane są metodą liniową przez przewidywany okres ich użyteczności ekonomicznej. Wartość podlegająca amortyzacji jest to cena nabycia lub koszt wytworzenia danego aktywa pomniejszona o wartość końcową składnika. Stawki amortyzacji i wartość końcowa składników ustalone dla celów bilansowych są okresowo weryfikowane, przy czym rezultaty weryfikacji skutkują w okresie, w którym weryfikację przeprowadzono.

Bilansowe stawki amortyzacyjne stosowane dla podstawowych grup rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych są następujące:

a) stawki amortyzacji stosowane dla środków trwałych

Budynki i budowie oraz spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego	1,5% – 10,0%
Urządzenia techniczne i maszyny	4,5% – 30,0%
Środki transportu	7% – 20,0%

b) stawki amortyzacji dla wartości niematerialnych

Licencje na programy komputerowe, prawa autorskie	12,5% – 50,0%
Poniesione koszty zakończonych prac rozwojowych	33,3%
Pozostałe wartości niematerialne	20% - 33,3%

c) stawki amortyzacji dla nieruchomości inwestycyjnych

Budynki i budowie	1,5% – 10,0%

Nie amortyzuje się gruntów, środków trwałych w budowie oraz nakładów na wartości niematerialne.

Wartość amortyzacji oraz odpis z tytułu utraty wartości obciąża rachunek zysków i strat w pozycji „Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych”.

Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości inwestycyjne są ujmowane początkowo według ceny nabycia z uwzględnieniem kosztów transakcji. Po początkowym ujęciu nieruchomości inwestycyjne są wyceniane zgodnie z wymogami modelu ceny nabycia.

Nieruchomości inwestycyjne są wyłączane z bilansu w przypadku ich zbycia lub w przypadku stałego wycofania danej nieruchomości inwestycyjnej z użytkowania, gdy nie są spodziewane żadne przyszłe korzyści z jej sprzedaży. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia nieruchomości inwestycyjnej z bilansu są ujmowane w rachunku zysków i strat w tym okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży i działalność zaniechana

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się aktywa, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

Działalność zaniechana jest częścią działalności Grupy, która stanowi odrębną ważną dziedzinę działalności lub geograficzny obszar działalności, którą zbyto lub przeznaczono do sprzedaży lub wydania, albo jest to jednostka zależna nabyta wyłącznie w celu odsprzedaży. Klasyfikacji do działalności zaniechanej dokonuje się na skutek zbycia lub wtedy, gdy działalność spełnia kryteria zaklasyfikowania jako przeznaczonej do sprzedaży. W przypadku, gdy działalność jest zaklasyfikowana jako zaniechana, dane porównawcze do rachunku zysków i strat są przekształcane tak, jakby działalność została zaniechana na początku okresu porównawczego.

Leasing

Grupa jest stroną umów leasingowych na podstawie, których przyjmuje do odpłatnego używania obce środki trwale lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

Grupa jest również stroną umów leasingowych na podstawie, których przekazuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków środki trwale lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

Leasing operacyjny

W przypadku umów leasingu zawartych przez Grupę jako leasingodawcę, przedmiot leasingu jest ujmowany w bilansie jednostki, ponieważ nie nastąpiło przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę.

W przypadku umów leasingu zawartych przez Grupę jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w bilansie jednostki.

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego jest ujmowana jako przychody lub koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Leasing finansowy

Grupa jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu, na mocy, których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu przestaje być ujmowany w bilansie. Ujmowana jest natomiast należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych. Opłaty leasingowe są dzielone między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Opłaty leasingowe z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego, ujmowane są jako przychody w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Grupa jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu, na mocy, których następuje przeniesienie zasadniczo na Grupę całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty opłat leasingowych i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Aktywa trwale będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jednakże, gdy brak jest pewności co do przejścia prawa własności przedmiotu umowy, wówczas aktywa trwale używane na podstawie umów leasingu finansowego są amortyzowane przez krótszy z dwóch okresów: przewidywany okres użytkowania lub okres trwania leasingu.

Oplaty leasingowe z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego, ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

W pozycji tej ujmuje się rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, włączając te wyceniane metodą aktuarialną oraz rezerwy na koszty restrukturyzacji. Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione zostaną ogólne kryteria ujmowania rezerw oraz szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”. Wysokość rezerwy z tytułu restrukturyzacji zatrudnienia ustalana jest przez Grupę w oparciu o najlepsze dostępne oszacowania bezpośrednich nakładów, które w sposób nieodzowny wynikają z restrukturyzacji oraz nie są związane z bieżącą działalnością Grupy.

Wszystkie rezerwy tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, oprócz zysków i strat aktuarialnych związanych z wyceną zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń, odnoszonych na inne całkowite dochody.

Przychody przyszłych okresów oraz koszty rozliczane w czasie (pasywa)

Pozycja obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach oraz rozliczenia z tytułu świadczeń na rzecz pracowników (m.in. bonus roczny i świąteczny, premie, nagrody oraz niewykorzystane urlopy).

Koszty i przychody rozliczane w czasie prezentuje się w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

Dotacje

Grupa ujmuje dotacje rządowe w momencie, w którym istnieje wystarczająca pewność, że zostaną spełnione związane z nimi warunki oraz pewność, że Grupa otrzyma dotację. Dotacje rządowe są ujmowane w zysku lub stracie w okresach, w których ujmowane są odnośne koszty, które dotacje mają w zamierzeniu kompensować. Do rozliczania dotacji Grupa stosuje metodę dochodową. Dotacje rządowe do aktywów są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy jako pomniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów.

Kapitały własne Grupy Kapitałowej

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone przez spółki Grupy Kapitałowej zgodnie z obowiązującym prawem, tj. właściwymi ustawami, statutami i umowami spółek. Do kapitałów własnych zaliczane są także zysk / strata z lat ubiegłych. Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych, inne niż kapitał zakładowy, w części, w jakiej jednostka dominująca jest właścicielem jednostki zależnej, dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej.

Do kapitałów własnych Grupy Kapitałowej włącza się tylko te części kapitałów własnych jednostek zależnych, które powstały po dniu nabycia udziałów lub akcji przez jednostkę dominującą.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kapitał własny Grupy stanowią:

- a) kapitał zakładowy – dotyczy jedynie kapitału Banku jako podmiotu dominującego i wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
- b) „premia emisyjna” – nadwyżki osiągnięte przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej pozostałe po pokryciu kosztów emisji. Ponadto w pozycji tej ujęto zmianę wartości udziałów niedających kontroli wynikającą ze zwiększenia udziału podmiotu dominującego w kapitale akcyjnym Banku. Przyjęta zasada jest zgodna z zasadami rachunkowości stosowanymi w Grupie UniCredit,
- c) fundusz ogólnego ryzyka bankowego w Banku Pekao S.A. tworzony jest zgodnie z Prawem Bankowym z dnia 29 sierpnia 1997 roku z zysku po opodatkowaniu,
- d) kapitały rezerwowe służące celom określonym w statucie tworzone są z odpisów z zysku,
- e) kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, skutki wyceny pochodnych instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne, przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych oraz wartość podatku odroczonego dla pozycji stanowiących różnice przejściowe odniesione na kapitał z aktualizacji. W bilansie kapitał z aktualizacji wyceny prezentowany jest w ujęciu netto,
- f) pozostałe kapitały:
  - kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutami Spółek z odpisów z zysku,
  - składniki kapitałowe:
    - obligacje zamienne na akcje – obejmuje ujętą w kapitałach wartość godziwą instrumentów finansowych wyemitowanych w ramach transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych, oraz
    - rezerwa na zobowiązanie z tytułu wykupu akcji podmiotu dominującego,
  - fundusz na prowadzenie działalności maklerskiej przez Bank Pekao S.A.,
  - niepodzielony wynik z lat ubiegłych obejmuje niepodzielone zyski i nie pokryte straty z lat ubiegłych jednostek objętych konsolidacją metodą pełną,
  - zysk/strata netto stanowi zysk/strata wynikająca z rachunku zysków i strat za okres, za który sporządzane jest sprawozdanie. Zysk netto uwzględnia podatek dochodowy.

Udziały niedające kontroli

Udziały niedające kontroli jest to część aktywów netto jednostki zależnej (w tym: część zysku lub straty), która przypada na udziały kapitałowe nie należące, bezpośrednio lub za pośrednictwem jednostek zależnych, do Banku.

Transakcje rozliczane w akcjach fantomowych Banku Pekao S.A.

Koszt transakcji rozliczanych z pracownikami w akcjach fantomowych jest wyceniany przez odniesienie do wartości godziwej zobowiązania z tego tytułu na dzień bilansowy.

Wartość godziwa zobowiązania jest szacowana na podstawie ceny akcji Banku na GPW na dzień bilansowy oraz oczekiwanej liczby akcji fantomowych do których zostaną nabyte uprawnienia.

Koszt transakcji rozliczanych w akcjach fantomowych jest ujmowany jako koszty wynagrodzeń wraz z odpowiadającym mu wzrostem zobowiązania wobec pracowników prezentowanych w pozycji „Rezerwy”.

Skumulowany koszt ujęty z tytułu transakcji rozliczanych w akcjach fantomowych na każdy dzień bilansowy do dnia nabycia praw odzwierciedla stopień upływu okresu nabywania praw oraz liczbę praw do akcji, do których prawa – w opinii Zarządu Banku na ten dzień, opartej na możliwie najlepszych szacunkach liczby akcji – zostaną ostatecznie nabyte.

5.8 Podatek dochodowy

Podatek dochodowy obejmuje podatek bieżący oraz podatek odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, gdy podatek ujmowany jest w kapitale. Bieżący podatek stanowi zobowiązanie podatkowe jednostek Grupy odnoszące się do dochodu do opodatkowania wyliczone według obowiązującej stawki podatkowej, wraz ze wszystkimi korektami zobowiązania podatkowego dotyczącego poprzednich lat. Należności z tytułu podatków są wykazywane, jeśli jednostki Grupy mają wystarczającą pewność, iż istnieją i że zostaną one odzyskane.

Aktywa i pasywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są metodą bilansową, z tytułu różnic przejściowych pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Odroczonego podatku dochodowego ustala się przy zastosowaniu stawek podatkowych obowiązujących prawnie lub faktycznie na koniec okresu sprawozdawczego, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji określonych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub realizacji zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w odniesieniu do ujemnych różnic przejściowych w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać te różnice.

Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy obliczona jest zgodnie z metodą zobowiązania bilansowego opartą na identyfikacji dodatnich różnic przejściowych pomiędzy wartością podatkową, a wartością bilansową aktywów i zobowiązań.

5.9 Pozostałe pozycje

Zobowiązania warunkowe i promesy zobowiązań

Grupa zawiera transakcje, które w momencie zawarcia nie są ujmowane w bilansie jako aktywa lub zobowiązania, natomiast powodują powstanie zobowiązań warunkowych i promesy zobowiązań. Zobowiązania warunkowe charakteryzują się tym, że są:

- potencjalnym zobowiązaniem, którego istnienie zostanie potwierdzone w momencie wystąpienia lub niewystąpienia niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie podlegają pełnej kontroli Grupy (np. prowadzone sprawy sporne),
- obecnym zobowiązaniem, które powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowane w bilansie ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie (przede wszystkim: niewykorzystane linie kredytowe oraz udzielone gwarancje, akredytywy i poręczenia).

Wystawca gwarancji finansowej wycenia ją według wartości wyższej z:

- wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, oraz
- wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych w rachunku przepływów środków pieniężnych składają się „Kasa, należności od Banku Centralnego” oraz należności od banków o terminie wymagalności do 3 miesięcy.

5.10 Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów, które zostały zatwierdzone i opublikowane przez Unię Europejską i weszły w życie od lub po 1 stycznia 2017 roku

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPŁYWU
MSR 7 (zmiana) „Rachunek przepływów pieniężnych”	Zmiany doprecyzowujące MSR 7 mają na celu poprawę informacji przekazywanych na rzecz użytkowników sprawozdań finansowych o działalności finansowej jednostki. Zmiany wymagają, aby jednostka dokonała ujawnień umożliwiających użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i niepieniężnych. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE. Zmiana została zatwierdzona przez UE w dniu 6 listopada 2017 roku.	Zmiana standardu nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
MSR 12 (zmiana) „Podatek dochodowy”	Zmiany do MSR 12 wyjaśniają sposób wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku w związku z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE. Zmiana została zatwierdzona przez UE w dniu 6 listopada 2017 roku.	Zmiana standardu nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
Zmiany do MSSF 2014-2016	Zmian dokonano w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF. Zmiany dotyczą MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28 i są ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Data obowiązywania - zmiany do MSSF 12 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie.	Zmiana nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.11 Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów, które zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale jeszcze nie weszły w życie

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPŁYWU
MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	Nowe przepisy są częścią zmian zastępujących dotychczasowy standard MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”. Główne zmiany wynikające z nowego standardu to między innymi: • nowy podział na kategorie aktywów finansowych, • nowe kryteria kwalifikacji aktywów do grupy aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, • nowy model ujmowania utraty wartości - model oczekiwanych strat kredytowych, • nowe zasady rozpoznawania zmian wyceny do wartości godziwej inwestycji w kapitałowe instrumenty finansowe, • likwidacja konieczności wyodrębniania wbudowanych instrumentów pochodnych z aktywów finansowych. Większość wymogów MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych została przeniesiona do MSSF 9 w niezmiennym kształcie. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2018 roku.	Ocena wpływu wdrożenia standardu na sprawozdania finansowe Grupy została przedstawiona w nocie 5.1 Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego.
MSSF 15 „Przychody z umów z kontrahentami”	Standard poprawi sprawozdawczość finansową w zakresie przychodów oraz porównywalność sprawozdań finansowych. Kluczową zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby rozpoznać transfer towarów lub usług na rzecz klientów w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu (tj. zapłacie), które spółka spodziewa się otrzymać w zamian za te towary lub usługi. Zgodnie z nowym MSSF 15 przychód powstaje w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami przechodzi w ręce klienta. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2018 roku.	Ocena wpływu wdrożenia standardu na sprawozdania finansowe Grupy została przedstawiona w nocie 5.1 Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego.
MSSF 15 (zmiana) „Przychody z umów z klientami”	Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie	Grupa uważa, że nowy standard nie będzie miał znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego pierwszego zastosowania.
MSSF 16 „Leasing”	Zgodnie z MSSF 16 leasingobiorca ujmuje prawo do użytkowania składnika aktywów oraz zobowiązanie z tytułu leasingu. Prawo do użytkowania składnika aktywów jest traktowane podobnie jak inne aktywa niefinansowe i odpowiednio amortyzowane. Zobowiązania z tytułu leasingu wycenia się początkowo w wartości bieżącej płat leasingowych w okresie leasingu, zdyskontowanej o stopę zawartą w leasingu, jeżeli jej ustalenie nie jest trudne, lub o krańcową stopę procentową. MSSF 16 definiuje okres leasingu jako całkowity, niepodlegający odwołaniu okres, podczas którego leasingobiorca ma prawo do użytkowania danego aktywa. Okres leasingu obejmuje również okresy opcjonalne w przypadku, gdy jednostka jest pewna wykonania opcji przedłużenia (lub nie wykonania opcji zakończenia) leasingu. W odniesieniu do klasyfikacji leasingu u leasingodawców, przeprowadza się ją tak samo jak zgodnie z MSR 17 – tj. jako leasing operacyjny lub finansowy. U leasingodawcy leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, jeżeli następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania odnośnych aktywów. W przeciwnym przypadku leasing jest klasyfikowany jako leasing operacyjny. W leasingu finansowym leasingodawca rozpoznaje przychody finansowe przez okres leasingu, w oparciu o stałą okresową stopę zwrotu na inwestycji netto. Leasingodawca ujmuje płatności leasingu operacyjnego w przychody liniowo lub w inny systematyczny sposób, jeśli lepiej odzwierciedla wzór otrzymywania korzyści z wykorzystania odnośnych aktywów. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Wcześniejsze zastosowanie jest dozwolone w przypadku jednostek, które stosują MSSF 15 Przychody z umów z klientami od daty lub przed datą pierwszego zastosowania niniejszego standardu.	Grupa nie skorzystała z możliwości wcześniejszego zastosowania MSSF 16 i będzie stosowała standard począwszy od 1 stycznia 2019 roku. W ramach wdrożenia nowego standardu Grupa rozpoczęła ocenę umów, w celu zidentyfikowania czy umowa spełnia definicję leasingu oraz oszacowania okresu leasingu. Nowe wymagania eliminują pojęcie leasingu operacyjnego, a co za tym idzie pozabilansowe ujęcie użytkowanych na tej podstawie aktywów. Wszystkie użytkowane aktywa i odnośne zobowiązania do zapłaty czynszów będą musiały zostać ujęte w bilansie. Wpłyne to na zmianę podstawy kalkulacji powszechnie używanych wskaźników finansowych. Grupa planuje skorzystać ze zwolnienia ze stosowania wymogów standardu w odniesieniu do leasingów krótkoterminowych oraz leasingów aktywów niskocennych. Wartość płatności leasingowych wg terminów zapadalności wg stanu na 31 grudnia 2017 roku przedstawiono w Nocie 48.W odniesieniu do Grupy jako leasingodawcy - zasady ujmowania umów leasingowych i ich rozliczania pozostaną w większości bez zmian. Niemniej zmiana standardu może mieć wpływ na ich modele biznesowe i produkty leasingowe w związku ze zmianą potrzeb i zachować leasingobiorców.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPŁYWU
MSSF 4 (zmiana) „Umowy ubezpieczeniowe”	Zmiany zostały wprowadzone w celu rozwiązania problemów wynikających z wdrożenia nowego standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe” przed wprowadzeniem nowego standardu zastępującego MSSF 4. Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub później lub w momencie zastosowania MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy.	Grupa uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
Zmiany do MSSF 2014-2016	Zmian dokonano w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF. Zmiany dotyczą MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28 i są ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Data obowiązywania - zmiany do MSSF 1 i MSR 28 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Grupa uważa, że zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.

5.12 Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów, które zostały opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) i oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPŁYWU
MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”	Celem wprowadzenia tego standardu jest zwiększenie porównywalności sprawozdań finansowych jednostek zaangażowanych w działalność podlegającą regulacji cen. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie. Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14.	Grupa uważa, że nowy standard nie będzie miał znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego pierwszego zastosowania.
MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe”	Nowy standard wymaga wyceny zobowiązań ubezpieczeniowych w wysokości aktualnej wartości wypłaty i zapewnia bardziej jednolite podejście do wyceny i prezentacji wszystkich umów ubezpieczeniowych. Wymogi te mają na celu osiągnięcie spójnego ujmowania umów ubezpieczeniowych opartego na określonych zasadach rachunkowości. MSSF 17 zastępuje MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i związane z nimi interpretacje w dniu zastosowania nowego standardu. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2021 roku lub po tej dacie.	Grupa uważa, że nowy standard nie będzie miał znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego pierwszego zastosowania.
MSSF 10 (zmiana) „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Zmiany dotyczą transakcji sprzedaży bądź wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub jednostką będącą wspólnym przedsięwzięciem. Główną konsekwencją zmian jest to, że pełny zysk lub stratę ujmuje się, gdy transakcja dotyczy przedsięwzięcia (jeśli jest ono prowadzone przez spółkę zależną, bądź też nie). Częściowe zyski lub straty ujmuje się wtedy, gdy transakcja dotyczy aktywów, które nie stanowią przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdują się w jednostce zależnej. Data wejścia w życie zmian została odroczone do momentu zakończenia prac badawczych nad metodą praw własności.	Grupa uważa, że zmiany standardów nie będą miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.
MSSF 2 (zmiana) „Płatności na bazie akcji”	Zmiany wprowadzają wymogi w zakresie ujmowania: (a) skutków warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych; (b) płatności na bazie akcji mającej funkcję rozliczenia netto z zobowiązaniami podatkowymi; oraz (c) modyfikacji warunków płatności na bazie akcji, które powodują zmianę klasyfikację transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych do rozliczanych w instrumentach kapitałowych. Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE.	Grupa uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPLYWU
MSSF 9 (zmiana) „Instrumenty finansowe”	Zmiany do MSSF 9 - Charakterystyka opcji przedpłaty z ujemną kompensatą - modyfikują obowiązujące wymogi dotyczące praw z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy na potrzeby umożliwienia wyceny według zamortyzowanego kosztu (lub, w zależności od modelu biznesowego, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody) nawet w przypadku ujemnych płatności kompensacyjnych. Zmiany przewidują, iż znak (plus bądź minus) kwoty przedpłaty nie jest istotny – tj. w zależności od stopy procentowej obowiązującej w momencie rozwiązania umowy, może zostać dokonana płatność na rzecz strony skutkująca wcześniejszą spłatą. Kalkulacja tej kompensaty musi być taka sama zarówno w przypadku kary za przedterminową spłatę jak również w przypadku zysku z tytułu wcześniejszej spłaty. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Grupa uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.
MSR 19 (zmiana) „Świadczenia pracownicze”	Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” – Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie planu - wymagają aby po zmianie planu zastosować zaktualizowanych założeń do wyceny w celu ustalenia bieżących kosztów usług i odsetek netto za pozostałą część okresu sprawozdawczego. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Grupa jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.
MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Zmiany do MSR 28 - Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach wprowadzono w celu wyjaśnienia, że jednostka stosuje MSSF 9 (w tym regulacje dotyczące utraty wartości) do długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach, które wchodzi w skład inwestycji netto w jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie, w stosunku do których nie zastosowano metody praw własności. Zmiany usuwają również paragraf 41, ponieważ uznano, że paragraf ten jedynie powtórzył wymogi zawarte w MSSF 9 i wywoływał zamieszanie w kwestii rozliczania długoterminowych udziałów. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Grupa jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.
MSR 40 (zmiana) „Nieruchomości inwestycyjne”	Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne” – Przeniesienia nieruchomości inwestycyjnych określają, że jednostka dokonuje przeniesienia poszczególnych nieruchomości do lub z nieruchomości inwestycyjnych tylko wówczas, gdy istnieją dowody na zmianę sposobu ich użytkowania. Zmiana sposobu użytkowania występuje wtedy, gdy poszczególna nieruchomość spełnia lub przestała spełniać definicję nieruchomości inwestycyjnych. Zmiana intencji kierownictwa co do sposobu użytkowania nieruchomości sama w sobie nie stanowi przesłanki na zmianę sposobu użytkowania. Zmiany określają również, iż przykłady zawarte w paragrafie 57 nie stanowią zamkniętego katalogu przykładów (przed zmianą wykaz ten stanowi zamknięty katalog przykładów). Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE.	Grupa uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe”	Interpretacja określa, iż w celu ustalenia kursu wymiany datą transakcji jest data początkowego ujęcia przedpłaty jako składnika aktywów niepieniężnych lub zobowiązania z tytułu odroczonego dochodów. Jeśli istnieje wiele płatności lub wpływów zaliczkowych, ustala się datę transakcji w odniesieniu do każdej płatności lub wpływów. Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE.	Grupa uważa, że nowa interpretacja nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
KIMSF 23 „Niepewność w zakresie rozliczania podatku dochodowego”	Może być niejasne, w jaki sposób prawo podatkowe odnosi się do określonej transakcji lub okoliczności lub czy organ podatkowy zaakceptuje opodatkowanie jednostki. MSR 12 „Podatki dochodowe” określa sposób rozliczania podatku bieżącego i odroczonego, ale nie odzwierciedla skutków niepewności. KIMSF 23 zawiera wytyczne, które uzupełniają wymogi zawarte w MSR 12, określając sposób odzwierciedlenia skutków niepewności przy ujemaniu podatku dochodowego. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Grupa jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPLYWU
Zmiany do MSSF 2015-2017	Dokonano zmian do różnych standardów w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do Standardów (MSSF 3, MSSF 11, MSR 12 oraz MSR 23) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Zmiany precyzują, że: gdy jednostka przejmuje kontrolę nad przedsięwzięciem, wcześniej posiadane udziały we wspólnej działalności podlegają ponownej wycenie (MSSF 3); gdy jednostka uzyska współkontrolę nad przedsięwzięciem, jednostka nie dokonuje ponownej wyceny posiadanego wcześniej udziału we wspólnej działalności (MSSF 11); jednostka w taki sam sposób rozlicza wszystkie konsekwencje podatku dochodowego z tytułu dywidend (MSR 12); wszelkie pożyczki zaciągnięte pierwotnie w celu modernizacji składnika aktywów traktowane są jako pożyczki ogólnego przeznaczenia w przypadku gdy składnik aktywów jest gotowy do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży (MSR 23). Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Grupa jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.

6. Zarządzanie ryzykiem

Polityka zarządzania ryzykiem Grupy ma na celu optymalizację struktury bilansu i pozycji pozabilansowych przy uwzględnieniu założonej relacji ryzyka do dochodu oraz kompleksowego ujęcia wpływu różnych rodzajów ryzyka, które Grupa podejmuje w swojej działalności biznesowej. Ryzyka są monitorowane i kontrolowane w odniesieniu do dochodowości i kapitału niezbędnego do ich pokrycia oraz regularnie raportowane, zgodnie z zasadami opisanymi poniżej.

Dalsza część noty opisuje wszystkie istotne ryzyka występujące w działalności Grupy.

6.1 Struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem

Rada Nadzorcza

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Ponadto sprawuje ona nadzór nad zgodnością polityki Grupy w zakresie podejmowania ryzyka ze strategią i planem finansowym Grupy.

Zarząd

Zarząd jest odpowiedzialny za opracowanie, wdrażanie i funkcjonowanie procesów zarządzania ryzykiem poprzez m.in. wprowadzanie odpowiednich wewnętrznych regulacji z uwzględnieniem wyników kontroli audytu wewnętrznego.

Zarząd odpowiada za skuteczność systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej, procesu obliczania kapitału wewnętrznego oraz za efektywność przeglądu procesu wyliczania kapitału wewnętrznego i jego monitoring. Ponadto wprowadza niezbędne korekty lub udoskonalenia do tych procesów i systemów, co do których zachodzi taka konieczność. Konieczność ta może być spowodowana zmianami poziomu ryzyka w działalności Grupy, czynnikami otoczenia gospodarczego lub nieprawidłowościami w funkcjonowaniu procesów lub systemów.

Zarząd okresowo przedkłada Radzie Nadzorczej syntetyczną informację na temat typów, skali, istotności ryzyk, na które narażona jest Grupa, jak również metod wykorzystywanych do ich zarządzania.

Zarząd ocenia, czy działalność taka jak: identyfikacja, pomiar, monitorowanie, raportowanie i kontrola lub ograniczanie są prowadzone na odpowiednim poziomie w ramach procesu zarządzania ryzykiem. Ponadto sprawdza, czy kierownictwo każdego szczebla efektywnie zarządza ryzykiem w ramach swoich kompetencji.

Komitety

W realizacji powyższych zadań, w zakresie zarządzania ryzykiem, Zarząd jest wspierany przez odpowiednie komitety:

- Komitet Aktywów Pasywów i Ryzyka – w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym, płynności oraz adekwatnością kapitałową,
- Komitet Płynności i Ryzyka Rynkowego, stanowiący wsparcie dla Komitetu Aktywów Pasywów i Ryzyka – w zakresie zarządzania ryzykiem płynności oraz rynkowym,
- Komitet Ryzyka Operacyjnego – w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- Komitet Kredytowy – w zakresie podejmowania decyzji kredytowych w ramach uprawnień oraz w przypadku przygotowania rekomendacji dotyczących największych transakcji przedstawianych o decyzji Zarządowi,
- Komitet Zarządzania Zmianami – w obszarze wdrażania nowych lub modyfikacji istniejących produktów oraz procesów biznesowych i pozabiznesowych,

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- Komitet Bezpieczeństwa – w dziedzinie bezpieczeństwa i zarządzania ciągłością działania,
- Komitet Ryzyka Modeli – w zakresie zarządzania ryzykiem modeli.

6.2 Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe należy do podstawowych ryzyk związanych z działalnością Grupy. Udział kredytów i pożyczek w bilansie Grupy powoduje, że jego utrzymanie na bezpiecznym poziomie ma zasadnicze znaczenie dla wyników prowadzonej działalności Grupy. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym ma charakter scentralizowany i jest wykonywany przede wszystkim poprzez jednostki Pionu Zarządzania Ryzykami, umiejscowione w Centrali Banku oraz jego strukturach lokalnych.

Integracja ryzyk w Pionie Zarządzania Ryzykami, w którym oprócz ryzyka kredytowego zostały przypisane także ryzyko rynkowe oraz operacyjne, umożliwia efektywne zarządzanie wszystkimi rodzajami ryzyk o charakterze kredytowym.

Proces obejmuje wszystkie funkcje kredytowe – analizę kredytową, podejmowanie decyzji kredytowych, monitorowanie i administrowanie oraz restrukturyzację i windykację.

Funkcje te są realizowane zgodnie z obowiązującą w danym roku obrachunkowym polityką kredytową Banku i wytycznymi do niej, przyjętymi przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku. Efektywność i skuteczność funkcji kredytowych jest osiągana przy wykorzystaniu zróżnicowanych metod i metodologii kredytowych oraz zastosowaniu zaawansowanych narzędzi informatycznych, które zostały zintegrowane z głównym systemem informatycznym Banku. Procedury obowiązujące w Banku pozwalają na ograniczanie ryzyka kredytowego. W szczególności te dotyczące zasad oceny ryzyka transakcji, ustanawiania prawnych zabezpieczeń kredytów, uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych oraz ograniczenia kredytowania niektórych obszarów działalności, zgodnie z przyjętym w Banku systemem segmentacji klientów.

Dla wzrostu bezpieczeństwa działalność kredytowa limitowana jest w oparciu o ograniczenia wynikające z przepisów Prawa Bankowego oraz wewnętrzne normy ostrożnościowe. Dotyczą one w szczególności wskaźników koncentracji zaangażowania kredytowego dla określonych sektorów gospodarki, wskaźnika udziału znaczących zaangażowań w portfelu kredytowym Banku oraz limitów zaangażowania na poszczególne kraje, banki zagraniczne i krajowe instytucje finansowe.

Uprawnienia do podejmowania decyzji kredytowych, ograniczenia kredytowania niektórych obszarów działalności oraz wewnętrzne i zewnętrzne normy ostrożnościowe uwzględniają nie tylko kredyty, pożyczki i gwarancje, ale również transakcje pochodne i instrumenty dłużne.

Bank ustalił następujące limity portfelowe:

- udział znaczących zaangażowań w portfelu kredytowym Banku – akceptowany przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą Banku,
- limity na segmenty klientów – ustalane w polityce kredytowej Banku,
- limity na produkty (kredyty hipoteczne udzielane klientom indywidualnym, finansowanie nieruchomości komercyjnych) – ustalane w polityce kredytowej Banku,
- ograniczenia sektorowe i koncentracji sektorowej – akceptowane przez Komitet Kredytowy Banku.

Z uwagi na fakt, że kluczowe limity ustalane są przez organy decyzyjne, które jednocześnie otrzymują i analizują raporty na temat ryzyka kredytowego (prezentujące również bazylejskie parametry ryzyka kredytowego), decyzje o limitach w znacznym stopniu uwzględniają ocenę ryzyka kredytowego wspartą wewnętrznymi systemami ratingowymi. Ponadto, Bank limituje transakcje kredytowe charakteryzujące się podwyższonym ryzykiem poprzez zastrzeżenie decyzyjności w tych przypadkach dla szczebli decyzyjnych z wyższym limitem uprawnień.

Ochronę jakości portfela kredytowego zapewniają również jego okresowe przeglądy oraz bieżące monitorowanie terminowej obsługi kredytów i kondycji finansowej klientów.

Modele ratingowe wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem kredytowym Bank korzysta z wewnętrznych modeli ratingowych w zależności od segmentu klienta i/lub rodzaju ekspozycji.

Proces nadawania ratingu stanowi istotny element oceny ryzyka kredytowego klienta i transakcji, stanowiąc wstępny etap w procesie podejmowania decyzji kredytowej zarówno o udzieleniu jak i zmianie warunków kredytu oraz w procesie monitorowania jakości portfela kredytowego.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Pomiar ryzyka kredytowego odbywa się przy uwzględnieniu trzech parametrów – PD, LGD oraz EAD. Parametr PD odnosi się do prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (ang. default) czyli z niedotrzymaniem warunków umownych przez Kredytobiorcę, w horyzoncie jednego roku i może mieć charakter podmiotowy lub produktowy. Parametr LGD wskazuje na szacowaną wysokość straty, która zostanie poniesiona dla każdej transakcji o charakterze kredytowym od daty wystąpienia takiego niewykonania zobowiązania. Parametr EAD odzwierciedla szacowaną wysokość ekspozycji kredytowej na tę datę.

Parametry ryzyka wykorzystywane w modelach ratingowych służą do wyliczenia oczekiwanej straty z tytułu ryzyka kredytowego.

Wartość oczekiwanej straty jest jednym z istotnych kryteriów oceny branych pod uwagę przez czynniki decyzyjne w procesie kredytowania. W szczególności ta wartość jest porównywana z wnioskowanym poziomem marży.

Poziom marż minimalnych dla danego produktu lub segmentu klienta jest określany na podstawie analizy ryzyka, uwzględniającej wartość szacowanych parametrów ryzyka i stanowiącej fragment systemu ratingów wewnętrznych.

Zarówno rating klienta jak i transakcji, a także parametry ryzyka kredytowego odgrywają znaczącą rolę w systemie informacji o ryzyku kredytowym. Dla każdego modelu ratingowego raporty ryzyka kredytowego zawierają informacje dotyczące porównania zrealizowanych parametrów z teoretycznymi wartościami dla każdej klasy ratingowej.

Raporty ryzyka kredytowego są generowane miesięcznie, a ich zakres jest różny w zależności od odbiorcy raportu (im wyższy szczebel zarządzania, tym prezentowane raporty są bardziej zagregowane). W ten sposób raporty są efektywnie wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym.

Na potrzeby wewnętrzne w Banku funkcjonują następujące modele ratingowe, opracowane zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych:

- 1) Dla segmentu klienta indywidualnego Bank stosuje dwa odrębne modele przeznaczone dla:
  - kredytów mieszkaniowych (zabezpieczonych hipotecznie),
  - pożyczek gotówkowych (konsumenckich).
- 2) Dla segmentu klienta korporacyjnego, Bank stosuje modele ratingowe dzieląc klientów na:
  - przedsiębiorstwa niefinansowe,
  - kredytowanie specjalistyczne (finansowanie nieruchomości przychodowych).

Wewnętrznymi modelami ratingowymi nie są objęte następujące rodzaje ekspozycji:

- 1) ekspozycje detaliczne nieistotne co do wielkości oraz profilu postrzeganego ryzyka:
  - limity w rachunku bieżącym,
  - debety,
  - debety wymuszone,
  - ekspozycje związane z kartami kredytowymi,
  - ekspozycje związane z kasami mieszkaniowymi,
  - pozostałe należności.
- 2) ekspozycje wobec przedsiębiorstw nieistotne co do wielkości oraz profilu postrzeganego ryzyka:
  - ekspozycje wobec giełd i pozostałych instytucji finansowych,
  - ekspozycje wobec instytucji ubezpieczeniowych,
  - finansowanie projektów,
  - skupione wierzytelności,
  - ekspozycje wobec funduszy inwestycyjnych,
  - ekspozycje wobec przedsiębiorstw leasingowych i holdingów finansowych,
  - pozostałe należności.
- 3) ekspozycje wobec samorządów regionalnych i władz lokalnych, które nie są traktowane jako ekspozycje wobec rządów centralnych, dla których liczba istotnych kontrahentów jest ograniczona.

Skala ratingowa

Skala ratingowa jest zróżnicowana w zależności od segmentu klienta i rodzaju transakcji.

Przyporządkowanie klienta lub transakcji do danej klasy ratingowej uzależnione jest od przypisanego prawdopodobieństwa niewywiązania się ze spłaty zobowiązania (parametr PD).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W poniższych tabelach przedstawiono jakość portfela kredytowego dla ekspozycji objętych wewnętrznymi modelami ratingowymi.

Rozkład portfela objętego modelem ratingowym dla segmentu klienta indywidualnego (bez utraty wartości) – kredyty mieszkaniowe (zabezpieczone hipotecznie)

KLASA RATINGOWA	ZAKRES PD	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
1	0,00% <= PD < 0,06%	10 308 122	21,1%	11 544 215	26,2%
2	0,06% <= PD < 0,19%	5 220 016	10,7%	6 794 533	15,4%
3	0,19% <= PD < 0,35%	21 828 654	44,8%	17 482 613	39,7%
4	0,35% <= PD < 0,73%	8 464 383	17,4%	5 463 689	12,4%
5	0,73% <= PD < 3,50%	1 553 153	3,2%	1 435 604	3,3%
6	3,50% <= PD < 14,00%	627 941	1,3%	638 891	1,5%
7	14,00% <= PD < 100,00%	722 811	1,5%	671 745	1,5%
Razem		48 725 080	100,0%	44 031 290	100,0%

Rozkład portfela objętego modelem ratingowym dla segmentu klienta indywidualnego (bez utraty wartości) – pożyczki gotówkowe (konsumenckie)

KLASA RATINGOWA	ZAKRES PD	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
1	0,00% <= PD < 0,09%	763 055	7,4%	658 213	7,5%
2	0,09% <= PD < 0,18%	1 597 102	15,5%	1 329 744	15,2%
3	0,18% <= PD < 0,39%	2 555 301	24,7%	2 118 809	24,2%
4	0,39% <= PD < 0,90%	2 423 887	23,5%	1 931 549	22,1%
5	0,90% <= PD < 2,60%	1 603 023	15,5%	1 513 316	17,3%
6	2,60% <= PD < 9,00%	854 202	8,3%	757 861	8,6%
7	9,00% <= PD < 30,00%	335 767	3,2%	272 166	3,1%
8	30,00% <= PD < 100,00%	194 236	1,9%	175 362	2,0%
Razem		10 326 573	100,0%	8 757 020	100,0%

Rozkład portfela objętego modelem ratingowym dla segmentu niefinansowego klienta korporacyjnego (bez utraty wartości)

KLASA RATINGOWA	ZAKRES PD	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
1	0,00% <= PD < 0,15%	618 103	3,0%	1 374 175	6,8%
2	0,15% <= PD < 0,27%	1 400 964	6,9%	3 038 750	15,1%
3	0,27% <= PD < 0,45%	2 802 868	13,7%	2 368 185	11,8%
4	0,45% <= PD < 0,75%	6 073 391	29,7%	4 214 933	21,0%
5	0,75% <= PD < 1,27%	3 468 286	17,0%	2 131 155	10,6%
6	1,27% <= PD < 2,25%	2 494 294	12,2%	3 449 183	17,1%
7	2,25% <= PD < 4,00%	1 244 813	6,1%	1 266 801	6,3%
8	4,00% <= PD < 8,50%	2 246 694	11,0%	1 948 060	9,7%
9	8,50% <= PD < 100,00%	84 549	0,4%	319 268	1,6%
Razem		20 433 962	100,0%	20 110 510	100,0%

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla ekspozycji z tytułu kredytowania specjalistycznego Bank stosuje podejście pogrupowania (ang. slotting criteria) w ramach metody wewnętrznych ratingów, polegające na zastosowaniu klas nadzorczych w procesie przypisywania wag ryzyka. Rozkład portfela ekspozycji z tytułu kredytowania specjalistycznego (bez utraty wartości)

KLASA NADZORCZA	31.12.2017		31.12.2016	
	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
Wysoka	1 105 911	15,3%	3 470 755	42,6%
Dobra	4 863 113	67,1%	3 623 153	44,5%
Zadawalająca	1 271 661	17,5%	1 010 603	12,4%
Słaba	7 080	0,1%	44 728	0,5%
Razem	7 247 765	100,0%	8 149 239	100,0%

Podział kredytów i pożyczek udzielonych klientom na objęte i nie objęte wewnętrznymi modelami ratingowymi

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości:	129 764 165	120 112 554
Kredyty i pożyczki dla ludności:	62 073 320	55 863 932
Objęte wewnętrznym modelem ratingowym:	59 051 653	52 788 310
Kredyty mieszkaniowe	48 725 080	44 031 290
Pożyczki gotówkowe	10 326 573	8 757 020
Pozostałe, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	3 021 667	3 075 622
Kredyty i pożyczki dla przedsiębiorstw:	67 690 845	64 248 622
Objęte wewnętrznym modelem ratingowym	20 433 962	20 110 510
Ekspozycje z tytułu kredytowania specjalistycznego	7 247 765	8 149 239
Dłużne papiery wartościowe, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	12 657 973	12 352 160
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	-	-
Pozostałe, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	27 351 145	23 636 713
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	2 536 250	2 550 658
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom (*)	132 300 415	122 663 212

(*) Kwoty kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględniają należności z tytułu leasingu finansowego.

Rating klienta/transakcji a szczebel podejmowania decyzji kredytowej

Szczebel decyzyjny związany z zatwierdzeniem transakcji jest w bezpośredni sposób uzależniony od ratingu klienta.

Limity uprawnień są związane z zajmowanym stanowiskiem, określonym zgodnie ze strukturą organizacyjną Banku. Limity są określone biorąc pod uwagę:

- kwotę łącznego zaangażowania Banku wobec klienta łącznie z kwotą wnioskowanej transakcji,
- rodzaj klienta,
- zaangażowanie osób i podmiotów powiązanych z klientem.

Walidacja modeli ratingowych

Wewnętrzna walidacja modeli i oszacowań parametrów ryzyka koncentruje się na ocenie jakości modeli ryzyka oraz dokładności i stabilności oszacowań parametrów stosowanych przez Bank. Walidacja przeprowadzana jest na poziomie każdego modelu ryzyka, przy czym dla każdej z klas ekspozycji Bank może stosować kilka modeli.

Ponadto komórka audytu wewnętrznego ma obowiązek, co najmniej raz w roku, dokonać przeglądu systemów ratingowych Banku i ich funkcjonowania, w szczególności w obszarze funkcjonowania jednostki kontroli ryzyka i oszacowań wartości parametrów ryzyka. Przegląd obejmuje zgodność systemów ratingowych i ich funkcjonowania w Banku ze wszystkimi obowiązującymi minimalnymi wymaganiami w zakresie metod zaawansowanych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe

Maksymalna ekspozycja kredytowa

Poniższa tabela przedstawia maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla pozycji bilansowych i pozabilansowych na datę sprawozdawczą

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od Banku Centralnego	2 549 735	3 233 379
Należności od banków oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom (*)	130 576 634	121 947 096
Należności z tytułu leasingu finansowego	4 351 352	3 974 643
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 730 416	732 469
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 349 047	1 913 429
Instrumenty zabezpieczające	259 396	289 752
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	36 905 822	35 120 619
Pozostałe aktywa (*)	948 232	1 020 482
Ekspozycja bilansowa (**)	178 670 634	168 231 869
Zobowiązania do udzielenia kredytu	33 959 339	32 126 475
Pozostałe zobowiązania warunkowe	12 020 062	11 473 757
Ekspozycja pozabilansowa	45 979 401	43 600 232
Razem	224 650 035	211 832 101

(*) Obejmuje następujące pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej: „Inwestycje w jednostki stowarzyszone” oraz część pozycji „Inne aktywa” (dochody do otrzymania, rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe, należności od dłużników różnych oraz rozrachunki kartowe).

(**) Ekspozycja bilansowa jest równa wartości bilansowej prezentowanej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Metody ograniczania ryzyka kredytowego

Grupa Pekao S.A. wypracowała ścisłą politykę zarządzania zabezpieczeniami, akceptowanymi przez Bank dla kredytów i gwarancji. Polityka zarządzania zabezpieczeniami jest odzwierciedlona w postaci wewnętrznych reguł i regulacji w Banku, odnoszących się do reguł nadzorczych, zawartych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Najczęściej spotykane zabezpieczenia pożyczek i kredytów, które są przyjmowane zgodnie z polityką Grupy Pekao w tym zakresie, są następujące

ZABEZPIECZENIA	ZASADY SZACOWANIA WARTOŚCI ZABEZPIECZEŃ
HIPOTEKI	
– komercyjne	Wartość zabezpieczenia powinna zostać określona na podstawie wyceny rynkowej dokonanej przez rzeczoznawcę. Dopuszczalne są inne, indywidualne udokumentowane źródła wyceny, np. oferta kupna, wartość zależna od etapu procedury przetargowej, itp.
– mieszkalne	
ZASTAW REJESTROWY / PRZEWŁASZCZENIE:	
– zapasy	Wartość określana na podstawie wiarygodnych źródeł takich jak kwota z umowy zastawu, wartość z aktualnego sprawozdania finansowego, wartość wpisana w polisę ubezpieczeniową, wartość kwotowana na giełdzie, wartość wynikająca z zaawansowanego etapu windykacji poparta odpowiednimi dokumentami np. wycenami komornika lub syndyka.
– maszyny i urządzenia	Wartość określana na podstawie wyceny rynkowej rzeczoznawcy lub wartość bieżąca określona na podstawie innych wiarygodnych źródeł jak aktualna oferta kupna, ewidencja środków trwałych dłużnika, udokumentowana kwota podana przez komornika lub syndyka, itp.
– samochody	Wartość jest określona na podstawie dostępnych tabel (np. firm ubezpieczeniowych) wartości samochodu w zależności od marki, wieku, ceny początkowej, ewentualnie innych wiarygodnych źródeł wyceny np. kwoty wpisanej w polisie ubezpieczeniowej.
– inne	Wartość jest ustalana indywidualnie w zależności od przedmiotu. Wycena powinna pochodzić z wiarygodnego źródła z uwzględnieniem powyższych wskazówek.
– papiery wartościowe i środki pieniężne	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wartości rynkowej. Stopa odzysku powinna zostać oszacowana ostrożnie, aby uwzględnić dużą zmienność ceny niektórych papierów wartościowych.
CESJA WIERZYTELNOŚCI	
– od kontrahenta mającego rating inwestycyjny przyznany przez niezależną agencję ratingową lub wewnętrzny system ratingowy Banku	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wysokości wierzytelności.
– od pozostałych kontrahentów	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wysokości wierzytelności.
GWARANCJE/ PORĘCZENIA (W TYM WEKSLOWE) / PRYZYSTĄPIENIE DO DŁUGU	
– od banków i Skarbu Państwa	Do wysokość kwoty gwarantowanej.
– od innych kontrahentów mających dobrą sytuację finansową w szczególności potwierdzoną ratingiem inwestycyjnym przyznany przez niezależną agencję ratingową lub wewnętrznym ratingiem Banku	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wysokości wierzytelności.
– od pozostałych kontrahentów	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wartości rynkowej.

Efekt finansowy ustanowionych zabezpieczeń dla portfela ekspozycji ocenianych indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości wynosi 1 254 271 tys. złotych na datę 31 grudnia 2017 roku (1 496 661 tys. złotych na datę 31 grudnia 2016 roku). Jest to kwota, o którą poziom wymaganych odpisów z tytułu utraty wartości dla tego portfela byłby wyższy, gdyby przy ich szacowaniu nie zostały uwzględnione zdyskontowane przepływy z zabezpieczeń.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych

Ujawnienia wymienione w tabelach poniżej obejmują aktywa i zobowiązania finansowe, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, niezależnie od tego, czy są one kompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Grupę to:

- umowy ramowe ISDA oraz inne umowy ramowe dotyczące instrumentów pochodnych,
- globalne umowy ramowe (GMRA) dotyczące transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Grupę nie spełniają kryteriów kompensowania w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zapisy takich porozumień dają bowiem prawo do kompensaty ujętych kwot, które jest wykonalne tylko w przypadkach niewywiązania się z płatności, niewypłacalności lub upadłości jednego z kontrahentów. Dodatkowo Grupa i jej kontrahenci nie mają intencji do rozliczenia transakcji na bazie kwoty netto lub do jednoczesnej realizacji aktywów i wykonania zobowiązań. W związku z tym nie wystąpiły przypadki kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych na dzień bilansowy.

Grupa otrzymała i złożyła zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających i płynnych papierów wartościowych w odniesieniu do następujących transakcji:

- instrumentów pochodnych,
- transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Zabezpieczenia te ustanowione są na standardowych warunkach branżowych. Zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających wynikają m.in. z tzw. Credit Support Annex (CSA) – stanowiących załącznik do umów ramowych ISDA.

Papiery wartościowe otrzymane/złożone jako zabezpieczenie w ramach transakcji z przyrzeczeniem odkupu mogą być zastawione lub sprzedane na czas trwania transakcji, ale muszą być oddane w dacie zapadalności transakcji. Warunki umów również dają prawo każdej ze stron transakcji do rozwiązania powiązanych transakcji w przypadku braku możliwości zwrotu zabezpieczenia.

Aktywa i zobowiązania finansowe, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania i które mogą potencjalnie podlegać kompensacie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO	
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE		
AKTYWA FINANSOWE					
	Instrumenty pochodne	1 328 535	-902 102	-265 808	160 625
	RAZEM	1 328 535	-902 102	-265 808	160 625

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO	
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE		
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
	Instrumenty pochodne	2 575 961	-1 476 984	-954 537	144 440
	RAZEM	2 575 961	-1 476 984	-954 537	144 440

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO	
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE		
AKTYWA FINANSOWE					
	Instrumenty pochodne	1 848 236	-1 434 265	-182 765	231 206
RAZEM		1 848 236	-1 434 265	-182 765	231 206

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO	
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE		
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
	Instrumenty pochodne	3 254 372	-1 434 265	-1 651 984	168 123
RAZEM		3 254 372	-1 434 265	-1 651 984	168 123

Ujawnione powyżej wartości aktywów i zobowiązań finansowych prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej:

- aktywa i zobowiązania finansowe z tytułu instrumentów pochodnych – na bazie wartości godziwej,
- aktywa i zobowiązania finansowe z tytułu transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu – na bazie wartości według zamortyzowanego kosztu.

Rekoncyliacja wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, z wartościami prezentowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA NETTO	POZYCJA SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI NIE PODLEGAJĄCYCH UJAWNIENIU W NOCIE DOTYCZĄCEJ KOMPENSOWANIA	NOTA
AKTYWA FINANSOWE					
	1 251 739	Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 349 047	97 308	27
	76 796	Instrumenty zabezpieczające	259 396	182 600	30
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
	1 717 556	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	2 030 103	312 547	27
	858 405	Instrumenty zabezpieczające	862 331	3 926	30

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA NETTO	POZYCJA SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI NIE PODLEGAJĄCYCH UJAWNIENIU W NOCIE DOTYCZĄCEJ KOMPENSOWANIA	NOTA
AKTYWA FINANSOWE					
Instrumenty pochodne	1 791 677	Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 913 429	121 752	27
	56 559	Instrumenty zabezpieczające	289 752	233 193	30
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
Instrumenty pochodne	1 618 110	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 952 674	334 564	27
	1 636 262	Instrumenty zabezpieczające	1 638 718	2 456	30

Ogólna charakterystyka procesu monitorowania

Proces monitorowania nakierowany jest na identyfikację symptomów i zagrożeń pojawiających się u klienta, podejmowanie działań zapobiegających pogarszaniu się jakości portfela kredytowego w celu maksymalizacji prawdopodobieństwa odzyskania udostępnionych klientowi środków.

Monitorowanie ryzyka kredytowego obejmuje, w szczególności, kontrolę terminowości obsługi zadłużenia, analizę sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, sprawdzanie realizacji warunków umowy kredytowej oraz przyjętych i ustanowionych zabezpieczeń.

Monitoring dużych klientów korporacyjnych dokonywany jest z wykorzystaniem systemu ratingowego oraz danych z wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji. W przypadku średniego i małego klienta proces monitorowania prowadzony jest przy wykorzystaniu wewnętrznego narzędzia zbudowanego na bazie statystycznego modelu behawioralnego. Efektywność procesu wzmocniona jest dzięki cyklicznym przeglądom portfela kredytowego dokonywanym przez przedstawicieli Pionu Zarządzania Ryzykami i Pionów Biznesowych mających na celu ustalenie rzeczywistej jakości poszczególnych ekspozycji oraz całego portfela kredytowego.

Monitorowanie klienta indywidualnego ma charakter systemowy i jest przeprowadzane na podstawie wyników scoringu behawioralnego.

Ogólna charakterystyka modelu tworzenia odpisów aktualizacyjnych

W Grupie odpisy aktualizacyjne tworzone są zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. Odzwierciedlają one utratę wartości aktywów kredytowych oznaczającą, iż Grupa nie będzie w stanie odzyskać należności zgodnie z warunkami umowy. Utrata wartości ekspozycji kredytowych wyceniana jest metodą indywidualną i grupową.

Proces identyfikacji ekspozycji z utratą wartości objętych wyceną indywidualną dokonywany jest z wykorzystaniem wewnętrznego narzędzia i obejmuje następujące etapy:

- określenie czy przesłanka utraty wartości na danej ekspozycji kredytowej została rozpoznana, a przy jej zidentyfikowaniu określenie rodzaju przesłanki i nadanie ekspozycji statusu default,
- oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, pochodzących zarówno z zabezpieczeń jak i działalności klienta,
- wyliczenie odpisu aktualizacyjnego i zaewidencjonowanie go w systemie.

Ekspozycje objęte wyceną grupową klasyfikowane są do kategorii default, w przypadku gdy zaległość w spłacie przekracza 90 dni. Odpis z tytułu utraty wartości dla tych ekspozycji jest wyliczany w oparciu o modele statystyczne.

W przypadku, gdy na ekspozycjach kredytowych przesłanka utraty wartości nie została rozpoznana wyliczany jest odpis na straty poniesione lecz nieujawnione (IBNR) w oparciu o modele statystyczne.

Stosowane modele statystyczne bazują na obserwacjach historycznych, w ramach grup ekspozycji charakteryzujących się zbliżonymi parametrami ryzyka kredytowego.

Modele i parametry wykorzystywane do tworzenia odpisów są poddawane okresowej walidacji.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Analiza jakościowa aktywów finansowych Grupy

Ekspozycje Grupy na ryzyko kredytowe z tytułu kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości według okresów przeterminowania

	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW (*)		KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (*)	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO EKSPOZYCJI OCENIANEJ INDYWIDUALNIE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI				
- nieprzeterminowane	-	-	1 011 252	642 927
- do 1 miesiąca	-	-	42 669	106 904
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	111 966	31 323
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	120 121	228 925
- powyżej 1 roku do 5 lat	6 833	8 192	1 635 866	2 565 907
- powyżej 5 lat	-	-	2 143 548	1 498 788
Razem brutto	6 833	8 192	5 065 422	5 074 774
ODPIS				
- nieprzeterminowane	-	-	-255 996	-292 907
- do 1 miesiąca	-	-	-23 018	-30 285
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	-86 208	-7 077
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	-37 509	-121 057
- powyżej 1 roku do 5 lat	-6 833	-8 192	-1 116 165	-1 563 402
- powyżej 5 lat	-	-	-1 643 846	-1 170 559
Razem odpis	-6 833	-8 192	-3 162 742	-3 185 287
Wartość bilansowa netto ekspozycji ocenianej indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości	-	-	1 902 680	1 889 487
WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO EKSPOZYCJI OCENIANEJ GRUPOWO Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI				
- nieprzeterminowane	-	-	218 892	166 121
- do 1 miesiąca	-	-	58 963	69 664
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	68 834	56 545
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	305 690	286 856
- powyżej 1 roku do 5 lat	-	-	1 156 425	1 297 813
- powyżej 5 lat	9 800	9 800	760 823	914 748
Razem brutto	9 800	9 800	2 569 627	2 791 747
ODPIS				
- nieprzeterminowane	-	-	-80 194	-54 371
- do 1 miesiąca	-	-	-19 811	-21 678
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	-25 824	-20 975
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	-164 187	-152 797
- powyżej 1 roku do 5 lat	-	-	-975 542	-1 038 042
- powyżej 5 lat	-9 800	-9 800	-670 499	-842 713
Razem odpis	-9 800	-9 800	-1 936 057	-2 130 576
Wartość bilansowa netto ekspozycji ocenianej grupowo z rozpoznaną utratą wartości	-	-	633 570	661 171

(*) Kwoty należności od banków i kwoty kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględniają należności z tytułu leasingu finansowego.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje Grupy na ryzyko kredytowe z tytułu kredytów i pożyczek bez rozpoznanej utraty wartości według okresów przeterminowania

	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW (*)		KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (*)			
			PRZEDSIĘBIORSTWA		LUDNOŚĆ	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO EKSPOZYCJI BEZ ROZPOZNANEJ UTRATY WARTOŚCI						
- nieprzeterminowane	2 627 580	3 258 534	67 653 963	64 156 501	60 829 671	54 316 545
- do 30 dni	-	-	208 260	240 713	1 012 401	1 314 340
- powyżej 30 dni do 60 dni	-	-	33 921	27 468	184 759	177 909
- powyżej 60 dni	-	-	90 322	88 700	183 978	184 075
Razem brutto	2 627 580	3 258 534	67 986 466	64 513 382	62 210 809	55 992 869
ODPIS IBNR						
- nieprzeterminowane	-8	-8	-289 184	-256 869	-93 753	-80 772
- do 30 dni	-	-	-2 714	-5 106	-25 030	-30 818
- powyżej 30 dni do 60 dni	-	-	-2 652	-1 425	-11 455	-9 873
- powyżej 60 dni	-	-	-1 071	-1 360	-7 251	-7 474
Razem odpis IBNR	-8	-8	-295 621	-264 760	-137 489	-128 937
Wartość bilansowa netto ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości	2 627 572	3 258 526	67 690 845	64 248 622	62 073 320	55 863 932

(*) Kwoty należności od banków i kwoty kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględniają należności z tytułu leasingu finansowego.

Ekspozycje Grupy na ryzyko kredytowe z tytułu kredytów i pożyczek według kryterium wystąpienia przesłanek utraty wartości

	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW (*)		KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (*)	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
EKSPOZYCJE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI				
wartość bilansowa brutto	16 633	17 992	7 635 049	7 866 521
odpis	-16 633	-17 992	-5 098 799	-5 315 863
Razem netto	-	-	2 536 250	2 550 658
EKSPOZYCJE Z PRZESŁANKAMI UTRATY WARTOŚCI, DLA KTÓRYCH NIE STWIERDZONO UTRATY WARTOŚCI				
wartość bilansowa brutto, w tym	-	-	173 476	100 560
<i>ekspozycje, w przypadku których w zdyskontowanych oczekiwanych przyszłych przepływach pieniężnych uwzględniono wartość zabezpieczeń w tym:</i>	-	-	173 476	100 560
<i>ekspozycje przeterminowane</i>	-	-	35 246	35 382
odpis IBNR	-	-	-7 790	-2 610
Razem netto	-	-	165 686	97 950
EKSPOZYCJE BEZ PRZESŁANEK UTRATY WARTOŚCI				
wartość bilansowa brutto	2 627 580	3 258 534	130 023 799	120 405 691
odpis IBNR	-8	-8	-425 320	-391 087
Razem netto	2 627 572	3 258 526	129 598 479	120 014 604

(*) Kwoty należności od banków i kwoty kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględniają należności z tytułu leasingu finansowego.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Podział ekspozycji z tytułu dłużnych papierów wartościowych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2017 roku

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE					
RATING	PRZEZNACZONE DO OBROTU	DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY	UTRZYMYWANE DO TERMINU WYMAGALNOŚCI	NABYTE W RAMACH TRANSAKCI Z PRZYRZECZENIEM ODSPRZEDAŻY (***)	RAZEM
AA+ do AA-	-	722 151	-	-	722 151
A+ do A-	1 646 758	20 835 674	3 450 338	492 419	26 425 189
bez ratingu	79 100	11 718 765 (*)	31 453 (**)	-	11 829 318
Razem	1 725 858	33 276 590	3 481 791	492 419	38 976 658

(*) W tym bony pieniężne NBP o wartości 11 066 168 tys. zł.

(**) W tym bony pieniężne NBP o wartości 31 453 tys. zł.

(***) Wartość godziwa dłużnych papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży.

Podział ekspozycji z tytułu dłużnych papierów wartościowych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2016 roku

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE					
RATING	PRZEZNACZONE DO OBROTU	DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY	UTRZYMYWANE DO TERMINU WYMAGALNOŚCI	NABYTE W RAMACH TRANSAKCI Z PRZYRZECZENIEM ODSPRZEDAŻY (***)	RAZEM
AA+ do AA-	-	327 613	-	-	327 613
A+ do A-	654 918	24 719 097	2 998 379	700 960	29 073 354
BBB+ do BBB-	9 719	-	-	-	9 719
bez ratingu	66 113	6 903 060 (*)	20 606 (**)	-	6 989 779
Razem	730 750	31 949 770	3 018 985	700 960	36 400 465

(*) W tym bony pieniężne NBP o wartości 5 978 629 tys. zł.

(**) W tym bony pieniężne NBP o wartości 20 606 tys. zł.

(***) Wartość godziwa dłużnych papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży.

Podział aktywów z tytułu instrumentów pochodnych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2017 roku

INSTRUMENTY POCHODNE							
RATING	HANDLOWE			ZABEZPIECZAJĄCE			RAZEM
	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	
AAA	129	-	-	-	-	-	129
AA+ do AA-	59 784	-	-	-	-	-	59 784
A+ do A-	588 677	102 882	-	40 143	-	-	731 702
BBB+ do BBB-	40 019	-	-	-	-	-	40 019
bez ratingu	224 868	66 941	265 747	36 653	182 600	-	776 809
Razem	913 477	169 823	265 747	76 796	182 600	-	1 608 443

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Podział aktywów z tytułu instrumentów pochodnych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2016 roku

RATING	INSTRUMENTY POCHODNE						RAZEM
	HANDLOWE			ZABEZPIECZAJĄCE			
	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	
AAA	143	-	-	-	-	-	143
AA+ do AA-	75 047	-	-	1 044	-	-	76 091
A+ do A-	581 997	179 546	-	22 224	-	-	783 767
BBB+ do BBB-	379 748	-	-	4 414	-	-	384 162
bez ratingu	303 021	69 325	324 602	26 868	235 202	-	959 018
Razem	1 339 956	248 871	324 602	54 550	235 202	-	2 203 181

Praktyki „forbearance”

W nawiązaniu do dokumentu 2012/853 wydanego przez Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz instrukcji wydanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w zakresie ujawnień dotyczących ekspozycji forborne, Grupa, we współpracy z podmiotem dominującym, wdrożyła proces klasyfikacji tego rodzaju ekspozycji.

Ekspozycje forborne są to umowy kredytowe, co do których zastosowano praktyki „forbearance”. Praktyki „forbearance” występują w sytuacjach, w których uznaje się, że kredytobiorca z powodu trudności finansowych, nie jest w stanie wykonać warunków umowy. W związku z tymi trudnościami, Grupa zmienia warunki umowy w sposób, umożliwiający kredytobiorcy całkowitą lub częściową obsługę zadłużenia lub jego refinansowanie. Zmiana warunków umowy może obejmować m.in. obniżenie oprocentowania, rat kapitałowych, naliczonych odsetek, bądź zmianę harmonogramu spłat kapitału i/lub odsetek.

W szczególności Grupa uznaje za praktyki „forbearance” następujące przypadki:

- renegotjowana umowa była sklasyfikowana jako ekspozycja z rozpoznaną utratą wartości, a zmiany zostały dokonane w ramach procesów restrukturyzacyjnych,
- renegotjowana umowa była w całości lub częściowo przeterminowana powyżej 30 dni (bez stwierdzonej utraty wartości) przynajmniej raz w ciągu ostatnich 3 miesięcy przed datą renegotjacji lub byłaby w całości lub częściowo przeterminowana powyżej 30 dni, gdyby nie dokonano renegotjacji,
- w tym samym lub bliskim terminie udzielenia dodatkowego finansowania przez Grupę, kredytobiorca dokonał spłaty kapitału lub odsetek z tytułu innej umowy w Grupie, która była w całości lub częściowo przeterminowana powyżej 30 dni w ciągu ostatnich 3 miesięcy przed datą refinansowania.

Klasyfikacji ekspozycji forborne zaprzestaje się w przypadku spełnienia wszystkich poniższych warunków:

- umowa jest uznawana jako ekspozycja bez przesłanki utraty wartości,
- upłynął co najmniej 2 letni okres próbny od daty uznania ekspozycji forborne jako ekspozycji bez przesłanki utraty wartości,
- miały miejsce regularne spłaty istotnych kwot kapitału i/lub odsetek,
- żadna z ekspozycji dłużnika nie była przeterminowana powyżej 30 dni w okresie próbnym ekspozycji forborne.

Praktyki „forbearance” nie mają zastosowania w przypadku, gdy trudności finansowe kredytobiorcy nie są czynnikiem determinującym modyfikowanie warunków umownych lub refinansowanie.

Umowy „forbearance” objęte są procesem monitorowania pod kątem wywiązywania się ze zobowiązań zawartych w umowie. Zarządzanie umowami w których wystąpił przypadek praktyk „forbearance” i bieżący monitoring tych umów należy do dedykowanych jednostek Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Na moment klasyfikacji ekspozycji jako forborne i na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości ekspozycji. Zasady rachunkowości w odniesieniu do oceny i procesu ustalenia rezerw dla ekspozycji forborne zasadniczo pokrywają się z zasadami ustalania rezerw według MSR 39, tj. jeśli istnieją obiektywne przesłanki wystąpienia straty z tytułu utraty wartości kredytów wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwota straty jest wyliczana jako różnica pomiędzy wartością bilansową kredytu, a wartością bieżącą przewidywanych przyszłych przepływów pieniężnych (za wyjątkiem przyszłych strat, które jeszcze nie zostały rozpoznane) zdyskontowaną za pomocą pierwotnej efektywnej stopy procentowej kredytu.

Gdy praktyki „forbearance” prowadzą do wyłączenia z bilansu pierwotnego kredytu, Grupa rozpoznaje nowy kredyt w jego wartości godziwej. Różnica pomiędzy wartością księgową pierwotnego kredytu, a wartością godziwą nowego kredytu jest księgowana w rachunku zysków i strat.

Grupa dokonuje też szczegółowej analizy charakterystyki ryzyka kredytowego aktywów, dla których zastosowano praktyki „forbearance”, pod kątem indywidualnej lub portfelowej oceny utraty wartości.

Udział ekspozycji forborne w portfelu kredytowym Grupy

	31.12.2017	31.12.2016
KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM		
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	129 764 165	120 112 554
ekspozycje forborne	726 571	574 117
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	2 536 250	2 550 658
ekspozycje forborne	1 515 066	1 476 521
Razem netto, w tym:	132 300 415	122 663 212
ekspozycje forborne	2 241 637	2 050 638

Analiza jakościowa ekspozycji forborne

	31.12.2017	31.12.2016
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości		
Wartość bilansowa brutto	739 470	587 347
Odpisy IBNR	-12 899	-13 230
Wartość bilansowa netto	726 571	574 117
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości		
Wartość bilansowa brutto, w tym:	3 297 371	3 152 110
ekspozycje oceniane indywidualnie	2 903 187	2 816 470
ekspozycje oceniane grupowo	394 184	335 640
Odpisy aktualizujące, w tym:	-1 782 305	-1 675 589
ekspozycje oceniane indywidualnie	-1 599 248	-1 524 510
ekspozycje oceniane grupowo	-183 057	-151 079
Wartość bilansowa netto	1 515 066	1 476 521
Razem wartość bilansowa netto	2 241 637	2 050 638

Grupa posiada zabezpieczenia dla ekspozycji forborne w kwocie 1 065 815 tys. zł na 31 grudnia 2017 roku (1 023 631 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Analiza jakościowa ekspozycji forborne według okresów przeterminowania

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość bilansowa brutto ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	739 470	587 347
- nieprzeterminowane	666 166	483 434
- do 30 dni	41 180	73 519
- powyżej 30 dni do 60 dni	17 936	19 513
- powyżej 60 dni	14 188	10 881
Odpisy IBNR dla ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	-12 899	-13 230
- nieprzeterminowane	-9 675	-8 476
- do 30 dni	-1 347	-3 051
- powyżej 30 dni do 60 dni	-1 197	-1 037
- powyżej 60 dni	-680	-666
Wartość bilansowa brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	3 297 371	3 152 110
- nieprzeterminowane	1 024 413	627 945
- do 1 miesiąca	56 348	150 815
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	51 205	46 077
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	127 593	214 022
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 383 279	2 026 748
- powyżej 5 lat	654 533	86 503
Odpisy aktualizujące dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	-1 782 305	-1 675 589
- nieprzeterminowane	-316 331	-270 904
- do 1 miesiąca	-17 183	-44 380
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-16 987	-13 893
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-45 622	-116 608
- powyżej 1 roku do 5 lat	-959 942	-1 168 335
- powyżej 5 lat	-426 240	-61 469
Razem wartość bilansowa netto	2 241 637	2 050 638

Zmiany wartości bilansowej netto ekspozycji forborne

	2017	2016
Wartość netto na początek okresu	2 050 638	1 960 384
Wartość ekspozycji ujętych w okresie	776 948	569 808
Wartość ekspozycji wyłączonych w okresie	-171 301	-218 057
Zmiana odpisów aktualizujących	-114 270	-118 306
Inne zmiany	-300 378	-143 191
Wartość netto na koniec okresu	2 241 637	2 050 638
Przychody odsetkowe	138 936	139 522

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje forborne według typu działania

	31.12.2017	31.12.2016
Zmiana warunków umowy	3 864 442	3 546 182
Refinansowanie	172 399	193 275
Wartość bilansowa brutto	4 036 841	3 739 457
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 795 204	-1 688 819
Razem wartość bilansowa netto	2 241 637	2 050 638

Ekspozycje forborne według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty na nieruchomości	1 675 196	1 293 194
Kredyty w rachunku bieżącym	275 530	264 371
Kredyty operacyjne	947 710	966 079
Kredyty na inwestycje	761 581	844 813
Kredyty gotówkowe	196 501	221 506
Pozostałe kredyty i pożyczki	180 323	149 494
Wartość bilansowa brutto	4 036 841	3 739 457
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 795 204	-1 688 819
Razem wartość bilansowa netto	2 241 637	2 050 638

Ekspozycje forborne według struktury branżowej

	31.12.2017	31.12.2016
Przedsiębiorstwa:	3 436 645	3 122 618
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	893 476	481 286
Budownictwo	830 660	770 424
Przetwórstwo przemysłowe	683 820	770 470
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	510 494	554 119
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	210 504	230 080
Handel hurtowy i detaliczny	134 140	155 655
Transport i gospodarka magazynowa	65 706	60 215
Górnictwo i wydobywanie	58 120	58 100
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	23 120	14 495
Pozostałe branże	26 605	27 774
Osoby fizyczne	600 196	616 839
Wartość bilansowa brutto	4 036 841	3 739 457
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 795 204	-1 688 819
Razem wartość bilansowa netto	2 241 637	2 050 638

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje forborne według struktury geograficznej

	31.12.2017	31.12.2016
Polska	3 734 933	3 391 584
Ukraina	271 325	319 396
Cypr	28 747	26 874
Pozostałe kraje	1 836	1 603
Wartość bilansowa brutto	4 036 841	3 739 457
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 795 204	-1 688 819
Razem wartość bilansowa netto	2 241 637	2 050 638

Koncentracja ryzyka kredytowego

Zgodnie z obowiązującymi przepisami zaangażowanie Grupy wobec jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie nie może przekroczyć 25% funduszy własnych Grupy. W 2017 roku limity maksymalnego zaangażowania nie zostały przekroczone.

a) Według poszczególnych podmiotów:

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW GRUPY	UDZIAŁ % W PORTFELU
Klient 1	1,3%
Klient 2	1,2%
Klient 3	0,8%
Klient 4	0,8%
Klient 5	0,7%
Klient 6	0,7%
Klient 7	0,6%
Klient 8	0,6%
Klient 9	0,5%
Klient 10	0,5%
Razem	7,7%

b) Według grup kapitałowych:

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH BĘDĄCYCH KLIENTAMI GRUPY	UDZIAŁ % W PORTFELU
Grupa 1	1,5%
Grupa 2	1,5%
Grupa 3	1,1%
Grupa 4	1,0%
Grupa 5	0,9%
Razem	6,0%

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

c) Według branż:

Ograniczeniu ryzyka kredytowego związanego z nadmierną koncentracją sektorową służy system kształtowania sektorowej struktury zaangażowania. Obejmuje on ustalanie wskaźników koncentracji sektorowej, monitorowanie portfela kredytowego oraz procedury wymiany informacji. System ten dotyczy zaangażowania kredytowego w poszczególne rodzaje działalności gospodarczej sklasyfikowane według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Wskaźniki koncentracji ustalane są w oparciu o obecny poziom zaangażowania w dany sektor oraz ocenę ryzyka danego sektora. Okresowe porównywanie zaangażowania Banku z obowiązującymi wskaźnikami koncentracji pozwala na bieżącą identyfikację sektorów, w których może wystąpić nadmierna koncentracja ryzyka. W przypadku zaistnienia takiej sytuacji, dokonywana jest analiza obejmująca ocenę kondycji ekonomicznej sektora z uwzględnieniem zarówno dotychczasowych jak i prognozowanych trendów oraz ocenę jakości zaangażowania w dany sektor. Działania te pozwalają na formułowanie polityki Grupy ograniczającej ryzyko sektorowe oraz bieżące jej dostosowywanie do zmieniających się warunków.

Strukturę zaangażowania według sektorów prezentuje poniższa tabela

SEGMENT BRANŻOWY	31.12.2017	31.12.2016
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	15,4%	15,4%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13,7%	12,4%
Administracja publiczna i obrona narodowa	9,3%	10,3%
Budownictwo	6,6%	6,8%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę	6,6%	7,3%
Transport i gospodarka magazynowa	6,3%	6,4%
Produkcja metali, wyrobów metalowych oraz maszyn	5,3%	5,0%
Produkcja wyrobów chemicznych, farmaceutycznych oraz petrochemia	5,1%	4,5%
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	4,7%	4,4%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3,8%	4,1%
Pozostała produkcja	7,3%	7,6%
Pozostałe sektory	15,9%	15,8%
Razem	100,0%	100,0%

Kredyty w CHF dla ludności

Bank Pekao S.A. nie udziela kredytów w CHF dla ludności od 2003 roku. Niemal cały portfel kredytów w CHF dla ludności był udzielony przed sierpniem 2006 roku przez Bank BPH S.A., a następnie przejęty przez Bank Pekao S.A. w wyniku połączenia.

W ostatnim czasie pojawiło się kilka propozycji restrukturyzacji kredytów hipotecznych w CHF dla ludności. Proponowane rozwiązania są w fazie dyskusji i mogą ulec znaczącej zmianie. W związku z tym Grupa nie jest w stanie na chwilę obecną wiarygodnie oszacować wpływu proponowanych rozwiązań na sprawozdanie finansowe. Biorąc jednak pod uwagę stosunkowo niewielki udział tych kredytów w aktywach oraz znikomy udział w rynku, Grupa ocenia, iż ewentualne przyjęte rozwiązania nie powinny istotnie wpłynąć na sytuację finansową Grupy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższe tabele przedstawiają strukturę i jakość portfela kredytów w CHF dla ludności.

Wartość brutto i netto kredytów w CHF dla ludności

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość bilansowa brutto ekspozycji, w tym:	3 467 081	4 492 086
- ekspozycje denominowane w CHF	3 447 189	4 461 077
- ekspozycje indeksowane do CHF	19 892	31 009
Odpisy aktualizujące wartość ekspozycji, w tym:	-77 018	-91 931
- ekspozycje denominowane w CHF	-76 732	-91 604
- ekspozycje indeksowane do CHF	-286	-327
Wartość bilansowa netto ekspozycji, w tym:	3 390 063	4 400 155
- ekspozycje denominowane w CHF	3 370 457	4 369 473
- ekspozycje indeksowane do CHF	19 606	30 682

Analiza jakościowa kredytów w CHF dla ludności

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość bilansowa brutto ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	3 304 616	4 302 638
- nieprzeterminowane	3 122 380	3 956 983
- do 30 dni	132 677	280 365
- powyżej 30 dni do 60 dni	33 708	47 308
- powyżej 60 dni	15 851	17 982
Odpisy IBNR dla ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	-7 642	-11 261
- nieprzeterminowane	-3 507	-4 183
- do 30 dni	-2 302	-4 464
- powyżej 30 dni do 60 dni	-1 294	-1 755
- powyżej 60 dni	-539	-859
Wartość bilansowa brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	162 465	189 448
- nieprzeterminowane	40 032	31 997
- do 1 miesiąca	10 829	18 589
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	11 175	12 590
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	19 686	32 948
- powyżej 1 roku do 5 lat	43 159	55 254
- powyżej 5 lat	37 584	38 070
Odpisy aktualizujące dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	-69 376	-80 670
- nieprzeterminowane	-7 500	-6 020
- do 1 miesiąca	-1 966	-2 867
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-1 807	-2 720
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-5 156	-9 379
- powyżej 1 roku do 5 lat	-25 130	-31 609
- powyżej 5 lat	-27 817	-28 075
Razem wartość bilansowa netto	3 390 063	4 400 155

Na dzień 31 grudnia 2017 roku średnie LTV dla portfela kredytów hipotecznych w CHF dla ludności należącego do Grupy wyniosło 46,3% (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 56,3%), przy średnim wskaźniku LTV dla całego portfela wynoszącym 64,3% (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 66,0%).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje kredytowe wobec Ukrainy

Na dzień 31 grudnia 2017 roku bilansowa wartość netto pozostałych ekspozycji wobec Ukrainy wynosiła 29 milionów złotych (co stanowi 0,02% całkowitej ekspozycji Grupy), mniej o 82 miliony złotych w porównaniu do końca grudnia 2016 roku.

Poniższa tabela przedstawia ekspozycje Grupy wobec Ukrainy

	31.12.2017	31.12.2016
Ekspozycje bilansowe		
Należności od banków	-	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	275 049	321 048
Wartość brutto	275 049	321 048
IBNR / Odpis z tytułu utraty wartości	-246 012	-209 687
Wartość netto	29 037	111 361
Ekspozycje pozabilansowe		
Udzielone linie kredytowe	263	428
Wartość brutto	263	428
IBNR	-	-
Wartość netto	263	428

6.3 Ryzyko rynkowe

W prowadzonej działalności Grupa jest narażona na ryzyko rynkowe, którego źródłem są zmiany parametrów rynkowych.

Ryzyko rynkowe to ryzyko obniżenia wyniku finansowego lub kapitału Grupy na skutek zmian rynkowych. Podstawowymi czynnikami ryzyka rynkowego są:

- stopy procentowe,
- kursy walutowe,
- ceny kapitałowych papierów wartościowych,
- ceny towarów.

W Grupie funkcjonuje system zarządzania ryzykiem rynkowym, stanowiący strukturalno-organizacyjny i metodologiczne ramy, mające na celu utrzymanie struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w zgodzie z zakładanymi celami strategicznymi.

Głównym celem strategii zarządzania ryzykiem rynkowym jest optymalizowanie wyników finansowych w taki sposób by realizowane były cele Grupy przy jednoczesnym utrzymaniu ekspozycji na ryzyko rynkowe w ramach apetytu na ryzyko określonego przez limity zatwierdzone przez Zarząd i Radę Nadzorczą.

Organizacja procesu zarządzania ryzykiem rynkowym bazuje na trójstopniowym systemie kontroli zgodnym z międzynarodowymi najlepszymi praktykami bankowymi i rekomendacjami nadzoru bankowego. Proces zarządzania ryzykiem rynkowym oraz procedury go regulujące uwzględniają podział na księgę handlową i bankową.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ryzyko rynkowe księgi handlowej

Zarządzając ryzykiem rynkowym księgi handlowej Grupa dąży do optymalizowania wyników finansowych oraz zapewnienia maksymalnie wysokiej jakości obsługi klientów Grupy w zakresie dostępu do rynku (market making) pozostając w ramach limitów zatwierdzonych przez Zarząd i Radę Nadzorczą.

Głównym narzędziem pomiaru ryzyka rynkowego księgi handlowej jest model wartości zagrożonej (VaR). Wartość ta odzwierciedla poziom jednodniowej straty która może zostać przekroczona z prawdopodobieństwem nie większym niż 1%. Wartość miary VaR wyznaczana jest metodą symulacji historycznej na podstawie 2-letniej historii obserwacji dynamiki czynników ryzyka rynkowego. Zbiór czynników uwzględnianych przy wyliczaniu VaR obejmuje wszystkie istotne czynniki rynkowe brane pod uwagę przy wycenie instrumentów finansowych za wyjątkiem specyficznego ryzyka kredytowego emitenta i kontrahenta. Szacowanie wpływu zmian czynników rynkowych na bieżącą wartość danego portfela odbywa się z wykorzystaniem pełnej rewaluacji (jako różnica między wartością portfela po zmianie poziomów parametrów rynkowych o historycznie zaobserwowane zmiany czynników a bieżącą wartością portfela). Dla tak wyznaczonego zbioru prawdopodobnych zmian wartości portfela (dystrybuanty) wyznaczany jest VaR jako 1% - kwantyl.

Model poddawany jest bieżącej statystycznej weryfikacji poprzez porównanie wartości VaR do rzeczywistych i rewaluacyjnych wyników. Analizy za rok 2017, jak również za 2016 rok, potwierdzają adekwatność stosowanego modelu.

Kształtowanie się w latach 2017 i 2016 ekspozycji ryzyka rynkowego portfela handlowego Grupy w ujęciu miary Value at Risk przedstawiają poniższe tabele

	31.12.2017	WIELKOŚĆ MINIMALNA	WIELKOŚĆ ŚREDNIA	WIELKOŚĆ MAKSYMALNA
ryzyko walutowe	739	13	364	1 918
ryzyko stopy procentowej	791	496	1 013	1 925
Portfel handlowy	975	614	1 152	3 046

	31.12.2016	WIELKOŚĆ MINIMALNA	WIELKOŚĆ ŚREDNIA	WIELKOŚĆ MAKSYMALNA
ryzyko walutowe	60	14	275	1 958
ryzyko stopy procentowej	819	804	1 106	1 677
Portfel handlowy	791	791	1 187	2 174

Ryzyko stopy procentowej księgi bankowej

Zarządzając ryzykiem stopy procentowej księgi bankowej Grupa kieruje się celem zabezpieczenia wartości ekonomicznej kapitału oraz realizacji założonego wyniku odsetkowego w ramach przyjętych limitów. Pozycja finansowa Grupy w odniesieniu do zmieniających się stóp procentowych monitorowana jest poprzez lukę stopy procentowej (lukę przeszacowania), analizę duration, analizy wrażliwości, symulacje szokowe (stress testing) oraz VaR. Pomiar ryzyka stopy procentowej księgi bankowej przeprowadzany jest generalnie z częstotliwością miesięczną.

W poniższej tabeli przedstawiono kształtowanie się poziomu kontraktowej wrażliwości dochodu odsetkowego (NII) na zmianę stóp procentowych o 100 p.b. oraz wartości ekonomicznej kapitału Grupy (EVE) na zmianę stóp procentowych o 200 p.b. według stanu na koniec grudnia 2017 i 2016 roku. W obu analizach zakładana jest natychmiastowa zmiana stóp rynkowych. Oprocentowanie produktów bankowych zmienia się zgodnie z zapisami umownymi, przy czym w przypadku kontraktowej NII, dla depozytów od klientów detalicznych, uwzględnia się ograniczenie spadku stóp przez zero. W przypadku wrażliwości EVE dla depozytów bieżących w PLN stosowany jest model urealnijający profil ich przeszacowania.

WRAŻLIWOŚĆ W %	31.12.2017	31.12.2016
NII	-8,14	-8,03
EVE	0,79	-0,76

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe jest zarządzane łącznie dla księgi handlowej i bankowej. Celem zarządzania ryzykiem kursu walutowego jest kształtowanie profilu walutowego pozycji bilansowych i pozabilansowych tak, aby pozostawał on w ramach wewnętrznych limitów.

Kształtowanie się ryzyka walutowego Grupy w ujęciu miary Value at Risk przedstawia poniższa tabela

WALUTA	31.12.2017	31.12.2016
Waluty razem (*)	727	208

(*) VaR zaprezentowany w pozycji „Waluty razem” stanowi obliczenie wielkości VaR dla całego portfela, a więc uwzględnia zależności korelacyjne pomiędzy walutami.

Pozycja walutowa Grupy

31.12.2017	OPERACJE BILANSOWE		OPERACJE POZABILANSOWE - INSTRUMENTY POCHODNE		POZYCJA NETTO
	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	POZYCJA DŁUGA	POZYCJA KRÓTKA	
EUR	19 567 142	20 121 199	12 724 337	12 223 771	-53 491
USD	4 773 014	8 156 208	9 025 991	5 582 828	59 969
CHF	3 646 120	931 055	3 212 318	5 928 833	-1 450
GBP	267 038	945 805	786 010	104 930	2 313
CZK	188 269	336 573	158 242	9 956	-18
Pozostałe waluty	326 179	229 077	147 429	243 119	1 412
RAZEM	28 767 762	30 719 917	26 054 327	24 093 437	8 735

31.12.2016	OPERACJE BILANSOWE		OPERACJE POZABILANSOWE - INSTRUMENTY POCHODNE		POZYCJA NETTO
	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	POZYCJA DŁUGA	POZYCJA KRÓTKA	
EUR	21 197 815	17 067 038	12 655 773	16 763 013	23 537
USD	5 210 025	7 710 838	6 409 305	3 980 769	-72 277
CHF	4 722 131	1 049 133	3 606 673	7 285 284	-5 613
GBP	212 581	869 553	687 217	29 324	921
CZK	34 786	529 413	602 343	107 358	358
Pozostałe waluty	262 357	164 008	208 033	304 055	2 327
RAZEM	31 639 695	27 389 983	24 169 344	28 469 803	-50 747

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

6.4 Ryzyko płynności

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest:

- zapewnienie i utrzymywanie zdolności Grupy do wywiązywania się zarówno z bieżących jak i z przyszłych zobowiązań, z uwzględnieniem kosztów pozyskania płynności i rentowności kapitałów własnych,
- zapobieganie wystąpieniu sytuacji kryzysowej, oraz
- określenie rozwiązań na przetrwanie sytuacji kryzysowej, w przypadku jej ewentualnego wystąpienia.

W Grupie funkcjonuje scentralizowany system zarządzania ryzykiem płynności obejmujący bieżące zarządzanie płynnością i kontrolę pierwszego poziomu sprawowane przez odpowiedzialne jednostki, kontrolę drugiego poziomu dokonywaną przez dedykowaną jednostkę odpowiedzialną za zarządzanie ryzykiem oraz niezależny audyt.

Zarządzanie płynnością w Grupie prowadzone jest w horyzoncie śróddziennym, krótko- oraz długoterminowym. Analiza płynności śróddziennej dotyczy przepływów realizowanych w ciągu dnia, poprzez krótkoterminową analizę płynności rozumiany jest system pomiaru płynności w horyzoncie do roku, a analiza długoterminowa obejmuje okres powyżej jednego roku. Ze względu na specyfikę stosowanych narzędzi i technik zarządzania ryzykiem płynności Grupa zarządza płynnością bieżącą i śródoterminową wspólnie z płynnością krótkoterminową.

Kontrola płynności odbywa się w ramach ciągłego procesu wyznaczania i analizy wartości szeregu wskaźników i miar dotyczących płynności śróddziennej, krótkoterminowej oraz długoterminowej. Częstotliwość ich monitorowania jest dopasowana do specyficznego aspektu płynności – np. dzienna dla płynności krótkoterminowej, miesięczna dla płynności długoterminowej. Wskaźniki i miary płynności podlegają procesowi formalnego limitowania. Wykorzystanie limitów jest regularnie monitorowane i przedstawiane kierownictwu Banku i spółek zależnych. W przypadku stwierdzenia przekroczenia uruchamiany jest proces eskalacji mający na celu poinformowanie decydentów i ostatecznie przywrócenie ekspozycji ryzyka płynności do akceptowalnych poziomów.

Integralną częścią procesu kontroli płynności Grupy jest scenariuszowa analiza testów warunków skrajnych przeprowadzana w trybie miesięcznym. W jej ramach oceniana jest płynność Grupy w przypadku wystąpienia kryzysu na rynkach finansowych i/lub kryzysu wywołanego przez czynniki wewnętrzne, specyficzne dla Grupy.

Zarządzając płynnością, Grupa szczególną uwagę zwraca na płynność w walutach obcych, co znajduje odzwierciedlenie w monitorowaniu, limitowaniu i kontrolowaniu płynności osobno dla poszczególnych istotnych walut, monitorowaniu zapotrzebowania na bieżącą i przyszłą płynność walutową i w przypadku zidentyfikowania takiej potrzeby jej zabezpieczeniu z wykorzystaniem swapów walutowych. Monitorowanie obejmuje także potencjalny wpływ na płynność konieczności wnoszenia depozytów zabezpieczających transakcje pochodne.

W celu zdefiniowania zasad zarządzania płynnością w sytuacji awaryjnej Bank wprowadził zatwierdzoną przez Zarząd Banku „Politykę zarządzania płynnością w sytuacji awaryjnej”, która określa procedury awaryjnego postępowania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych. Polityka ta uwzględnia codzienne monitorowanie systemowych i specyficznych dla Banku i Grupy wskaźników ostrzegawczych oraz trzy stopnie zagrożenia płynności w zależności od poziomu wskaźników ostrzegawczych sytuacji Banku i Grupy oraz sytuacji rynkowej. Określa również źródła pokrycia przewidywanego wpływu środków pieniężnych z Grupy. W dokumencie tym określone zostały również procedury monitorowania stanów płynności, procedury działań awaryjnych, zespoły zadaniowe przywracające płynność Grupy oraz zakres odpowiedzialności kierownictwa za podejmowanie niezbędnych decyzji związanych z przywróceniem wymaganego poziomu płynności finansowej Grupy.

Poniżej zaprezentowane zostały podstawowe informacje ilościowe dotyczące sytuacji płynnościowej Grupy na koniec 2017 roku w porównaniu do końca 2016 roku. Obejmują one strukturę zobowiązań finansowych według umownych terminów zapadalności (kontraktowo), urealnioną lukę płynności oraz przepływy finansowe dotyczące pochodnych transakcji pozabilansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Struktura zobowiązań finansowych według umownych terminów zapadalności (*)

31.12.2017	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA BILANSOWE						
Zobowiązania wobec banków (**)	1 864 915	17 813	172 101	1 950 047	984 629	4 989 505
Zobowiązania wobec klientów	112 901 631	14 836 699	18 398 928	398 424	41 901	146 577 583
Emisje własne	162 660	363 837	1 056 673	1 140 615	159 958	2 883 743
Zobowiązania podporządkowane	-	-	35 606	180 573	1 526 158	1 742 337
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	309 328	160 120	469 448
Razem	114 929 206	15 218 349	19 663 308	3 978 987	2 872 766	156 662 616
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE						
Udzielone zobowiązania pozabilansowe dotyczące finansowania	33 879 984	-	-	-	-	33 879 984
Udzielone zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	11 498 681	-	-	-	-	11 498 681
Razem	45 378 665	-	-	-	-	45 378 665

31.12.2016	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA BILANSOWE						
Zobowiązania wobec banków (**)	1 568 626	7 866	62 274	1 490 498	1 775 910	4 905 174
Zobowiązania wobec klientów	107 386 695	11 705 237	18 590 217	529 562	81 291	138 293 002
Emisje własne	28 936	194 369	171 915	1 056 438	206 332	1 657 990
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	102 076	-	131 194	263 435	176 460	673 165
Razem	109 086 333	11 907 472	18 955 600	3 339 933	2 239 993	145 529 331
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE						
Udzielone zobowiązania pozabilansowe dotyczące finansowania	32 304 313	-	-	-	-	32 304 313
Udzielone zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	11 259 832	-	-	-	-	11 259 832
Razem	43 564 145	-	-	-	-	43 564 145

(*) Dla zobowiązań bilansowych, udzielonych zobowiązań pozabilansowych dotyczących finansowania oraz udzielonych zobowiązań gwarancyjnych kwoty ekspozycji zostały przypisane najwcześniejszym tenorom, w których na podstawie zawartych przez Grupę umów możliwy jest wpływ środków z Grupy. Jednakże w rzeczywistości oczekiwane przez Grupę wpływy środków są istotnie niższe niż wynikałoby to z powyższego zestawienia. Dzieje się tak ze względu na znaczną dywersyfikację zobowiązań względem klientów oraz stadium życia poszczególnych umów. Monitorowanie i zarządzanie ryzykiem wpływu środków odbywa się w Grupie w sposób ciągły. Grupa szacuje również bardziej prawdopodobne wpływy, które zostały odzwierciedlone w tabelach opisanych jako „Urealniona luka płynności”

(**) Łącznie z Bankiem Centralnym.

Urealniona luka płynności

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają między innymi urealnienia dotyczące rdzenności depozytów i ich zapadalności, urealnienia przepływów z udzielonych zobowiązań pozabilansowych z tytułu finansowania i gwarancji oraz z tytułu aktywów bez kontraktowych harmonogramów spłat. Uwzględnia się także urealnione przepływy z posiadanego przez Grupę portfela papierów wartościowych oraz przepływy wynikające z wcześniejszych spłat portfela kredytów hipotecznych. Są to główne przyczyny odróżniające lukę urealnioną od nieurealnionej. Luki mają charakter statyczny tj. nie uwzględniają wpływu na profil płynności zmian w wolumenie (np. nowych depozytów) bilansu i pozycji pozabilansowych Grupy, a także pozakapitałowych przepływów gotówkowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Urealniona luka płynności

31.12.2017	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
Aktywa bilansowe	44 331 276	5 616 950	24 338 476	55 530 078	55 648 790	185 465 570
Pasywa bilansowe	19 514 831	10 388 117	23 351 313	22 738 502	109 472 807	185 465 570
Zobowiązania/należności pozabilansowe (netto)	-5 931 269	97 029	-410 093	2 359 200	3 209 552	-675 581
Luka okresowa	18 885 176	-4 674 138	577 070	35 150 776	-50 614 465	-675 581
Luka skumulowana	-	14 211 038	14 788 108	49 938 884	-675 581	-

31.12.2016	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
Aktywa bilansowe	42 255 570	4 225 036	24 539 554	50 597 089	52 597 694	174 214 943
Pasywa bilansowe	19 300 857	6 459 100	18 513 533	20 417 900	109 523 553	174 214 943
Zobowiązania/należności pozabilansowe (netto)	-4 956 771	-16 411	862 106	1 309 640	1 496 475	-1 304 961
Luka okresowa	17 997 942	-2 250 475	6 888 127	31 488 829	-55 429 384	-1 304 961
Luka skumulowana	-	15 747 467	22 635 594	54 124 423	-1 304 961	-

Pochodne transakcje pozabilansowe

W tabelach poniżej przedstawiono przepływy finansowe dotyczące pochodnych transakcji pozabilansowych.

Do pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach netto Grupa zalicza:

- Swapy stopy procentowej (IRS),
- Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA),
- Opcje walutowe i opcje na złoto,
- Opcje na stopę procentową (Cap/Floor),
- Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych,
- Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych.

Do pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach brutto Grupa zalicza:

- Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS),
- Forwardy walutowe,
- Swapy walutowe (FX-Swap),
- Forwardy na papiery wartościowe.

Zobowiązania z tytułu pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach netto

	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
31.12.2017	32 892	27 031	649 423	834 010	285 318	1 828 674
31.12.2016	26 757	51 903	131 715	1 219 802	449 921	1 880 098

Przepływy dotyczące pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach brutto

	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
31.12.2017						
wpływy	20 996 756	8 816 296	6 701 443	5 583 512	2 601 848	44 699 855
wypływy	21 001 290	8 855 192	6 812 448	5 992 032	2 657 321	45 318 283
31.12.2016						
wpływy	20 805 957	6 032 490	7 701 296	8 030 511	2 915 201	45 485 455
wypływy	20 827 342	6 055 624	7 823 747	8 745 485	3 322 026	46 774 224

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

6.5 Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne to ryzyko straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. W zakres ryzyka operacyjnego wchodzi ryzyko prawne. Ryzyko strategiczne, ryzyko biznesowe i ryzyko reputacji są odrębnymi kategoriami ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym bazuje na procedurach wewnętrznych, które są zgodne z wymogami prawa, uchwałami, rekomendacjami i wytycznymi nadzorcy. Zarządzanie ryzykiem operacyjnym obejmuje: identyfikację, ocenę, monitorowanie, przeciwdziałanie oraz raportowanie. Identyfikacja i ocena ryzyka operacyjnego polega na analizie czynników wewnętrznych, jak również czynników zewnętrznych mogących mieć istotny wpływ na osiągnięcie celów Grupy. Głównymi narzędziami stosowanymi w identyfikacji i ocenie ryzyka operacyjnego są: wewnętrzne zdarzenia operacyjne, zewnętrzne zdarzenia operacyjne, kluczowe wskaźniki ryzyka, analiza scenariuszy oraz samoocena ryzyka operacyjnego. Działania monitorujące prowadzone są na trzech poziomach kontroli: kontrola operacyjna (wszyscy pracownicy), kontrola zarządzania ryzykiem (Departament Zarządzania Ryzykiem Finansowym i Operacyjnym) i audyt wewnętrzny (Departament Audytu Wewnętrznego). Przeciwdziałanie ryzyku operacyjnemu obejmuje m.in. definiowanie limitów ryzyka operacyjnego, oraz obowiązek inicjowania działań zabezpieczających w przypadku ich przekroczenia, system kontroli wewnętrznej, plany utrzymania ciągłości działania oraz ochronę ubezpieczeniową. System raportowania ryzyka operacyjnego umożliwia ocenę narażenia Grupy na ryzyko operacyjne oraz skuteczne zarządzanie tym ryzykiem, a także odgrywa fundamentalną rolę w procesie informowania Rady Nadzorczej, Zarządu i kadry kierowniczej o ekspozycji Grupy na ryzyko operacyjne. Oparty jest w szczególności na kwartalnych raportach z kontroli ryzyka operacyjnego, które zawierają m.in.: profil ryzyka operacyjnego, wykorzystanie limitów strat, analizy trendów w istotnych kategoriach ryzyka operacyjnego, straty potencjalne, informacje o kluczowych wskaźnikach ryzyka operacyjnego oraz o wymogu kapitałowym z tytułu ryzyka operacyjnego.

W zarządzaniu ryzykiem operacyjnym zaangażowane są Rada Nadzorcza, Zarząd oraz Komitet Ryzyka Operacyjnego. Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym koordynowany jest przez Departament Zarządzania Ryzykiem Finansowym i Operacyjnym. Ze względu na zróżnicowany charakter ryzyka wymagający specjalistycznej wiedzy za zarządzanie ryzykiem operacyjnym w swoich obszarach odpowiadają wszyscy pracownicy Grupy, a także wybrane jednostki specjalistyczne.

W celu zapewnienia zgodności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym z wymogami regulacyjnymi co najmniej raz w roku przeprowadzana jest weryfikacja systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Poniższa tabela przedstawia zdarzenia operacyjne w podziale na kategorie określone w art. 324 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 575/2013:

- oszustwa wewnętrzne – straty spowodowane działaniem polegającym na celowej defraudacji, sprzeniewierzeniu majątku, obejściach regulacji, przepisów prawa lub przepisów wewnętrznych przedsiębiorstwa, wyłączając straty wynikające z różnorodności lub dyskryminacji pracowników, które dotyczą co najmniej jednej strony wewnętrznej,
- oszustwa zewnętrzne – straty spowodowane celowym działaniem polegającym na defraudacji, sprzeniewierzeniu majątku lub obejściu regulacji prawnych przez stronę trzecią,
- zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy – straty powstałe na skutek działań niezgodnych z przepisami lub porozumieniami dotyczącymi zatrudnienia, bezpieczeństwa i higieny pracy, wypłaty odszkodowań z tytułu uszkodzenia ciała lub straty wynikające z nierównego traktowania i dyskryminacji pracowników,
- klienci, produkty i praktyki operacyjne – straty wynikające z niewywiązania się z obowiązków zawodowych względem określonych klientów, będące skutkiem działań nieumyślnych lub zaniedbania (w tym wymagań powierniczych i stosownego zachowania) lub też związane z charakterem bądź konstrukcją produktu,
- szkody związane z aktywami rzeczowymi – straty powstałe na skutek straty lub szkody w aktywach rzeczowych w wyniku klęski żywiołowej lub innych wydarzeń,
- zakłócenia działalności Banku i awarie systemów – straty powstałe na skutek zakłóceń działalności Banku lub awarii systemów,
- wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi – straty powstałe na skutek nieprawidłowego rozliczenia transakcji lub wadliwego zarządzania procesami operacyjnymi oraz wyniki ze stosunków z kontrahentami i sprzedawcami.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

ZDARZENIA OPERACYJNE W PODZIALE NA KATEGORIE	2017	2016
Oszustwa wewnętrzne	46,08%	10,62%
Oszustwa zewnętrzne	24,37%	18,08%
Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	1,76%	14,26%
Klienci, produkty i praktyki operacyjne	3,91%	7,35%
Szkody związane z aktywami rzeczowymi	8,08%	32,00%
Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	0,46%	0,40%
Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	15,34%	17,29%
Razem	100,00%	100,00%

6.6 Zarządzanie kapitałem własnym

Celem procesu zarządzania kapitałem w Grupie Kapitałowej Banku Pekao S.A. jest:

- zapewnienie bezpiecznego funkcjonowania – poprzez zachowanie równowagi pomiędzy zdolnością do podejmowania ryzyka (limitowaną posiadanymi funduszami własnymi) oraz poziomem generowanego ryzyka,
- utrzymywanie kapitału na pokrycie ryzyka powyżej poziomu określonego jako minimalny, aby umożliwić dalszy rozwój działalności, uwzględnienie ewentualnych przyszłych zmian w wymogach kapitałowych i zabezpieczenie interesów akcjonariuszy,
- utrzymywanie preferowanej struktury kapitału w celu utrzymania pożądanej jakości kapitału na pokrycie ryzyka,
- kreowanie wartości dla akcjonariuszy poprzez optymalne wykorzystanie funduszy Grupy.

W Grupie istnieje udokumentowany proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału, który powstał w ramach procesu Oceny Adekwatności Kapitału Wewnętrznego (Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP). Za jego funkcjonowanie jest odpowiedzialny Pion Finansowy, pod kierownictwem CFO (Chief Financial Officer). Ostateczną odpowiedzialność za zarządzanie kapitałem ponosi Zarząd Banku, wspierany przez Komitet Aktywów, Pasywów i Ryzyka, który zatwierdza proces zarządzania kapitałem. Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania kapitałem, w szczególności zatwierdza strategię zarządzania kapitałem. Strategia zarządzania kapitałem określa cele oraz główne zasady zarządzania i monitorowania adekwatności kapitałowej Grupy, takie jak wytyczne dotyczące źródeł pokrywania ryzyka, preferowanej struktury kapitału wymaganego na pokrycie ryzyka, długoterminowych celów kapitałowych, systemu limitów kapitałowych oraz źródeł dodatkowego kapitału w sytuacjach awaryjnych.

W Grupie istnieje także polityka kapitałowych planów awaryjnych, której celem jest ustanowienie zasad i obowiązków w przypadku wystąpienia lub rozwoju kryzysu, który miałby wpływ na znaczące ograniczenie poziomu kapitalizacji Banku oraz Grupy. Polityka określa nadzór wraz z obowiązkami, w celu wczesnego i spójnego zarządzania sytuacją kryzysową.

Adekwatność kapitałową Grupy kontroluje Komitet Aktywów, Pasywów i Ryzyka Banku oraz Zarząd Banku. Okresowe raporty na temat skali i kierunków zmian współczynników kapitałowych wraz ze wskazaniem potencjalnych zagrożeń sporządzane są: dla Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Aktywów, Pasywów i Ryzyka. Monitorowany jest poziom podstawowych rodzajów ryzyka w odniesieniu do zewnętrznych limitów nadzoru bankowego i wewnętrznych limitów Grupy. Przeprowadzane są analizy i oceny kierunków rozwoju działalności biznesowej z punktu widzenia zgodności z wymogami kapitałowymi. Prognozowanie i monitoring poziomu aktywów ważonych ryzykiem, funduszy własnych oraz współczynników kapitałowych stanowi integralną część procesu planowania i budżetowania, z uwzględnieniem testów warunków skrajnych.

W Grupie funkcjonuje proces alokacji kapitału, którego celem jest gwarancja bezpiecznego i optymalnego zwrotu dla akcjonariuszy. Wymaga to z jednej strony alokowania kapitału na produkty/klientów/linie biznesowe, gwarantującego adekwatne do ryzyka dochody, a z drugiej strony uwzględniania w podejmowanych decyzjach biznesowych kosztu kapitału. Na potrzeby analizy osiąganych dochodów w stosunku do podejmowanego ryzyka oraz optymalizacji wykorzystania kapitału różnych rodzajów działalności stosowane są miary efektywności uwzględniające podejmowane ryzyko.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Regulacyjne wymogi kapitałowe

Kalkulacji regulacyjnych wymogów kapitałowych dokonano w oparciu o zapisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, wraz z późniejszymi zmianami, a także Rozporządzeniami Wykonawczymi i Delegowanymi Komisji (UE) (dalej „Rozporządzenie 575/2013”).

Podstawową miarą stosowaną do pomiaru adekwatności kapitałowej instytucji są współczynniki kapitałowe. Minimalna wartość współczynników kapitałowych wymagana przez prawo jest równa 9,75% dla TCR oraz 7,75% dla Tier I, co jest równe sumie minimalnej wartości zdefiniowanej w Rozporządzeniu 575/2013 (8,0% dla TCR i 6,0% dla Tier I) oraz wymogu połączonego bufora zdefiniowanego w Ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25% oraz bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym w wysokości 0,50% - decyzja KNF z 19 grudnia 2017 roku - łącznie 1,75%). Zgodnie z rekomendacją Komisji Nadzoru Finansowego łączny współczynnik kapitałowy Grupy powinien pozostawać na poziomie nie mniejszym niż 13,75%, a współczynnik kapitału Tier I na poziomie nie mniejszym niż 10,75%. Poziomy te powiększone są o domiar kapitałowy (w przypadku Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. domiar kapitałowy dla łącznego współczynnika kapitałowego wynosi 0,01 p.p., natomiast dla kapitału Tier I 0,0075 p.p.)

Na dzień 31 grudnia 2017 roku łączny współczynnik kapitałowy Grupy wyniósł 17,1% (na dzień 31 grudnia 2016 roku – 17,6%).

	31.12.2017	31.12.2016
WYMOGI KAPITAŁOWE		
Ryzyko kredytowe oraz kontrahenta wraz z CVA	8 973 363	8 511 165
Ryzyko rynkowe	48 154	44 022
Ryzyko operacyjne	560 851	493 557
Całkowity wymóg kapitałowy	9 582 368	9 048 744
FUNDUSZE WŁASNE		
Kapitał podstawowy Tier I	19 252 010	19 954 579
Kapitał Tier II	1 250 000	0-
Fundusze własne do wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego	20 502 010	19 954 579
WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH		
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I (%)	16,1%	17,6%
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	17,1%	17,6%

Łączny współczynnik kapitałowy na koniec grudnia 2017 roku w porównaniu do grudnia 2016 roku jest niższy o 0,5 pp.

Całkowity wymóg kapitałowy był wyższy o 5,9%, głównie ze względu na wyższy wymóg kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego spowodowany m.in. przez wzrost wolumenów kredytowych oraz zalecenia KNF w zakresie stosowania współczynnika konwersji kredytowej (CCF) 0%.

Kapitał podstawowy Tier I był niższy o 3,5% w porównaniu do grudnia 2016 roku z powodu nabycia przez Bank udziałów spółki Pekao Investment Management S.A. Natomiast wzrost funduszy własnych do wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego o 2,7% wynika z zaliczenia do kapitału Tier II, po uprzedniej zgodzie KNF, kwoty 1,25 mld PLN z emisji obligacji podporządkowanych.

W kalkulacji wymogów kapitałowych Grupa stosuje:

- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego,
- kompleksową metodę ujmowania zabezpieczeń finansowych do ograniczania ryzyka kredytowego,
- metodę wyceny według wartości rynkowej do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kontrahenta,
- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka szczególnego pozycji oraz metoda oparta na duracji do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego pozycji instrumentów dłużnych,
- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego i szczególnego instrumentów kapitałowych,
- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu wniesionych z góry wkładów do funduszu kwalifikującego się kontrahenta centralnego na wypadek niewykonania zobowiązania,

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- metodę standardową na ryzyko walutowe,
- metodę uproszczoną na ryzyko cen towarów,
- metodę standardową na ryzyko korekty wyceny kredytowej instrumentów pochodnych,
- zaawansowaną metodę pomiaru ryzyka operacyjnego dla Banku (jednak na poziomie nie niższym niż 50% wymogu kapitałowego obliczonego według metody standardowej) oraz metodę standardową dla spółek zależnych.

Fundusze własne

Grupa definiuje części składowe funduszy własnych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności z postanowieniami Rozporządzenia 575/2013 i ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo Bankowe z późn. zm.

Fundusze własne Grupy składają się z funduszy podstawowych Tier I i funduszy Tier II.

	31.12.2017	31.12.2016
FUNDUSZE WŁASNE		
Kapitały	23 267 815	22 911 943
Inny zakres konsolidacji	16 586	16 361
Składniki kapitału nie zaliczone do funduszy własnych, w tym:	-2 475 129	-2 279 275
Zysk netto za rok bieżący	-2 475 129	-2 279 275
Korekty regulacyjne, w tym:	-1 557 262	-694 450
Wartości niematerialne i prawne	-1 458 263	-531 041
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	-5 331	-32 177
Niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych dostępnych do sprzedaży	-	-
Niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych dostępnych do sprzedaży	-28 584	-51 593
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności	-19 911	-18 876
Dodatkowe korekty wartości z tytułu ostrożnej wyceny	-45 173	-45 839
Kapitał akcjonariuszy mniejszościowych	-	-14 924
Kapitał podstawowy Tier I	19 252 010	19 954 579
Kapitał Tier II	1 250 000	-
Fundusze własne do wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego	20 502 010	19 954 579

Składniki kapitału nie zaliczone do funduszy własnych:

- zysk netto za rok bieżący - zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego zweryfikowany przez biegłego rewidenta odpowiedzialnego za badanie sprawozdania finansowego Grupy, pomniejszony o wszelkie możliwe do przewidzenia obciążenia i dywidendy, może być ujęty w kapitale podstawowym Tier I po uzyskaniu zezwolenia od Komisji Nadzoru Finansowego. Na dzień 31 grudnia 2017 roku w kapitale podstawowym Tier I nie została uwzględniona żadna część bieżącego zysku Grupy.

Korekty regulacyjne:

- wartości niematerialne i prawne (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego), pomniejszają kapitał podstawowy Tier I, zgodnie z art. 36 Rozporządzenia 575/2013,
- kapitał z aktualizacji wyceny odzwierciedlający wartość godziwą instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne nie jest włączany do żadnego elementu funduszy własnych, zgodnie z art. 33 Rozporządzenia 575/2013,
- niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży zgodnie z art. 467 Rozporządzenia 575/2013 oraz Art. 171a. Ustawy Prawo Bankowe, pomniejszają w 100% kapitał podstawowy Tier I,
- niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży zgodnie z art. 468 Rozporządzenia nr 575/2013 oraz Art. 171a. Ustawy Prawo Bankowe są w 80% zaliczane do pozycji kapitału podstawowego Tier I,
- aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności zgodnie z art. 36 Rozporządzenia 575/2013 pomniejszają kapitał podstawowy Tier I w 80% (art. 469 Rozporządzenia 575/2013, przy zastosowaniu opcji narodowych zdefiniowanych w Ustawie Prawo Bankowe art. 171a),

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- dodatkowe korekty wartości z tytułu ostrożnej wyceny tworzone są dla wszystkich aktywów wycenianych według wartości godziwej, zgodnie z art. 34 Rozporządzenia 575/2013,
- kapitał akcjonariuszy mniejszościowych jest wyłączany z kapitałów Grupy, gdyż nie spełnia on wymogów Rozporządzenia 575/2013.

Ocena adekwatności kapitału wewnętrznego

Do oceny adekwatności kapitału wewnętrznego Grupy stosowane są metody opracowane przez Bank.

Bank bierze pod uwagę w tej ocenie następujące rodzaje ryzyka:

- ryzyko kredytowe,
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko rynkowe,
- ryzyko płynności,
- ryzyko nieruchomości własnych,
- ryzyko zmian warunków makroekonomicznych,
- ryzyko biznesowe (w tym ryzyko strategiczne),
- ryzyko braku zgodności,
- ryzyko reputacji,
- ryzyko modeli,
- ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej,
- ryzyko działalności bancassurance,
- ryzyko inwestycji finansowych.

Dla każdego ryzyka uznanego za istotne, Grupa opracowuje i stosuje odpowiednie metody jego oceny i pomiaru. W Grupie stosowane są następujące sposoby oceny ryzyka:

- ocena jakościowa – stosowana w przypadku ryzyk trudno mierzalnych (ryzyko braku zgodności, ryzyko reputacji oraz ryzyko działalności bancassurance) z potencjalnym pokryciem kapitałem w obrębie innych ryzyk,
- ocena poprzez oszacowanie bufora kapitałowego – stosowana w przypadku ryzyk, których nie można w łatwy sposób określić ilościowo, jednak możliwa jest łączna ocena ich wpływu (ryzyko modeli, ryzyko zmian warunków makroekonomicznych),
- ocena ilościowa – stosowana w przypadku ryzyk, które można zmierzyć za pomocą kapitału ekonomicznego (pozostałe rodzaje ryzyka oprócz ryzyka płynności i ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej), bądź w oparciu o miary dla niego właściwe (ryzyko płynności i ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej).

Generalnie preferowanym sposobem pomiaru ryzyka oraz określania wynikających z niego wymogów kapitałowych są modele wartości zagrożonej (VaR) oparte na założeniach wynikających z apetytu Grupy na ryzyko. Modele opracowywane są zgodnie z najlepszymi praktykami rynkowymi z uwzględnieniem wymogów regulacyjnych i uzupełnione o testy warunków skrajnych i/lub analizy scenariuszowe. Dla rodzajów ryzyka, dla których taka metodyka nie została ostatecznie opracowana i wdrożona, Grupa stosuje modele regulacyjne uzupełnione o testy warunków skrajnych, bądź uproszczone metody pomiaru.

Opracowana została również spójna metodyka szacowania bufora na ryzyko zmian warunków makroekonomicznych oraz ryzyko modeli. Wyznaczanie bufora kapitałowego na pokrycie ryzyka zmian warunków makroekonomicznych dokonywane jest na podstawie analizy wpływu scenariusza spowolnienia gospodarczego na kapitał ekonomiczny w horyzoncie prognozy.

Ryzyko modeli szacowane jest natomiast z wykorzystaniem analiz scenariuszowych pozwalających na ocenę wpływu potencjalnych nieprawidłowości w modelu na jego wyniki. Na podstawie zagregowanych wyników wyznaczany jest bufor kapitałowy na pokrycie ryzyka modeli.

Przy wyznaczaniu potrzeb kapitałowych w pierwszej kolejności wylicza się kapitał ekonomiczny oddzielnie dla każdego istotnego ryzyka zidentyfikowanego w Grupie, które można mierzyć ilościowo. W następnej kolejności wielkości kapitału ekonomicznego ustalone dla poszczególnych rodzajów ryzyka zostają zagregowane w jedną łączną kwotę kapitału ekonomicznego z uwzględnieniem efektu dywersyfikacji. Kwota ta jest następnie powiększana o bufor kapitałowy na ryzyko modeli oraz zmian warunków makroekonomicznych. Suma kapitału ekonomicznego (uwzględniającego efekt dywersyfikacji) i bufora kapitałowego stanowi kapitał wewnętrzny Grupy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

6.7 Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy

Wycena do wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których dostępne są wartości rynkowe z aktywnego rynku, opiera się na rynkowych kwotowaniach danego instrumentu (mark-to-market).

Wycena do wartości godziwej pozagieldowych instrumentów pochodnych oraz instrumentów cechujących się ograniczoną płynnością (tj. dla których wartości kwotowań rynkowych nie są regularnie osiągalne) dokonywana jest na podstawie kwotowań innych instrumentów aktywnego rynku poprzez ich replikację z wykorzystaniem szeregu technik wyceny, w tym szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych (mark-to-model).

Na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku Grupa dokonała klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie według następującej hierarchii:

- Poziom 1: wycena mark-to-market, dotyczy papierów wartościowych kwotowanych na aktywnym rynku,
- Poziom 2: wycena mark-to-model z parametryzacją modeli na podstawie kwotowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu, dotyczy niepłynnych papierów skarbowych, komunalnych, korporacyjnych oraz Banku Centralnego, liniowych i nieliniowych instrumentów pochodnych rynków stopy procentowej (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe), kapitałowych, towarowych oraz wymiany walut, za wyjątkiem tych przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3,
- Poziom 3: wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka, dotyczy korporacyjnych i komunalnych papierów wartościowych oraz liniowych i nieliniowych instrumentów pochodnych rynków stopy procentowej, kapitałowych, towarowych oraz wymiany walut, dla których wpływ nieobserwowalnych parametrów (np. czynników ryzyka kredytowego) na wycenę jest uznawany za istotny.

Wycena do wartości godziwej wykonywana jest bezpośrednio przez jednostkę w ramach Pionu Zarządzania Ryzykami niezależną od jednostek zawierających transakcje. Metodyka wyceny do wartości godziwej, w tym zmiany jej parametryzacji, podlegają akceptacji przez Komitet Aktywów, Pasywów i Ryzyka (ALCO). Adekwatność metod wyceny podlega bieżącej analizie oraz cyklicznym przeglądom w ramach zarządzania ryzykiem modeli. W ramach tej samej jednostki wykonywana jest ocena adekwatności oraz istotności czynników ryzyka w zakresie przypisania modeli wycen do odpowiedniego poziomu hierarchii wyceny do wartości godziwej zgodnie z ustalonymi zasadami klasyfikacji.

Zestawienie aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej w podziale na poziomy hierarchii wyceny do wartości godziwej

31.12.2017	POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3	RAZEM
Aktywa:	19 838 234	16 173 785	750 871	36 762 890
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 629 449	86 756	14 211	1 730 416
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	19	1 347 810	1 218	1 349 047
- Banki	-	912 259	1 218	913 477
- Klienci	19	435 551	-	435 570
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	259 396	-	259 396
- Banki	-	76 796	-	76 796
- Klienci	-	182 600	-	182 600
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	18 208 766	14 479 823	735 442	33 424 031
Zobowiązania:	456 512	2 905 370	-	3 361 882
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	456 510	12 938	-	469 448
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	2	2 030 101	-	2 030 103
- Banki	-	815 493	-	815 493
- Klienci	2	1 214 608	-	1 214 610
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	862 331	-	862 331
- Banki	-	858 274	-	858 274
- Klienci	-	4 057	-	4 057

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zestawienie aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej w podziale na poziomy hierarchii wyceny do wartości godziwej

31.12.2016	POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3	RAZEM
Aktywa:	20 944 182	13 685 790	407 312	35 037 284
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	636 385	29 971	66 113	732 469
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	1	1 913 428	-	1 913 429
- Banki	-	1 339 956	-	1 339 956
- Klienci	1	573 472	-	573 473
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	289 752	-	289 752
- Banki	-	54 550	-	54 550
- Klienci	-	235 202	-	235 202
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	20 307 796	11 452 639	341 199	32 101 634
Zobowiązania:	527 840	3 736 717	-	4 264 557
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	527 836	145 329	-	673 165
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	4	1 952 670	-	1 952 674
- Banki	-	1 349 082	-	1 349 082
- Klienci	4	603 588	-	603 592
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	1 638 718	-	1 638 718
- Banki	-	1 636 262	-	1 636 262
- Klienci	-	2 456	-	2 456

Zmiana stanu wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Grupa stosuje wycenę do wartości godziwej na Poziomie 3

2017	AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	AKTYWA Z TYTUŁU POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY
Stan na początek okresu	66 113	-	341 199
Zwiększenia, w tym:	1 388 818	2 353	717 283
Reklasyfikacja	-	-	674 519
Zakup	1 387 394	-	-
Rozliczenie	-	-	-
Transakcje pochodne zawarte w 2017	-	2 353	-
Przychód z instrumentów finansowych	1 424	-	42 764
ujęty w rachunku zysków i strat	1 424	-	41 152
ujęty w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	1 612
Zmniejszenia, w tym:	-1 440 720	-1 135	-323 040
Reklasyfikacja	-	-	-
Rozliczenie / wykup	-1 020	-	-290 030
Sprzedaż	-1 439 693	-	-
Strata z instrumentów finansowych	-7	-1 135	-33 010
ujęta w rachunku zysków i strat	-7	-1 135	-10 054
ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	-22 956
Stan na koniec okresu	14 211	1 218	735 442
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec okresu, ujęty w :	400	-1 135	2 853
Rachunku zysków i strat w pozycji:	400	-1 135	23 456
wynik z tytułu odsetek	178	-	23 456
wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	222	-1 135	-
Innych składników całkowitych dochodów	-	-	-20 603

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Grupa stosuje wycenę do wartości godziwej na Poziomie 3

2016	AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	AKTYWA Z TYTUŁU POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY
Stan na początek okresu	47 389	943	456 169
Zwiększenia, w tym:	188 786	-	68 170
Reklasyfikacja	-	-	-
Zakup	187 298	-	58 952
Rozliczenie	-	-	-
Przychód z instrumentów finansowych	1 488	-	9 218
ujęty w rachunku zysków i strat	1 488	-	7 598
ujęty w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	1 620
Zmniejszenia, w tym:	-170 062	-943	-183 140
Reklasyfikacja	-	-943	-
Rozliczenie / wykup	-23 454	-	-181 678
Sprzedaż	-146 585	-	-
Strata z instrumentów finansowych	-23	-	-1 462
ujęta w rachunku zysków i strat	-23	-	-4
ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	-1 458
Stan na koniec okresu	66 113	-	341 199
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec okresu, ujęty w :	25	-	-1 187
Rachunku zysków i strat w pozycji:	25	-	271
wynik z tytułu odsetek	41	-	271
wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	-16	-	-
Innych składnikach całkowitych dochodów	-	-	-1 458

Przeniesienie instrumentów między poziomami hierarchii wartości godziwej następuje na podstawie zmian w dostępności kwotowań z aktywnego rynku wg stanu na koniec okresów sprawozdawczych.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku dokonano następujących przeniesień instrumentów finansowych między poziomami hierarchii wyceny do wartości godziwej:

- z Poziomu 2 do Poziomu 1 przeniesiono obligacje skarbowe denominowane w PLN, dla których dostępne były kwotowania na aktywnym rynku,
- z Poziomu 2 do Poziomu 3 przeniesiono obligacje municypalne, dla których wpływ szacowanych parametrów kredytowych na wycenę był istotny,
- z Poziomu 2 do Poziomu 3 przeniesiono obligacje skarbowe denominowane w PLN, dla wyceny których wpływ szacowanego spreadu do wyznaczonej obligacji referencyjnej był istotny,
- z Poziomu 3 do Poziomu 2 przeniesiono obligacje korporacyjne, dla których dokonano wyceny przy użyciu rynkowych informacji o cenach porównywalnych instrumentów finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wpływ parametrów estymowanych na wycenę do wartości godziwej instrumentów finansowych dla których Grupa stosuje wycenę do wartości godziwej na Poziomie 3 na dzień 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku jest następujący

AKTYWO/ ZOBOWIĄZANIE FINANSOWE	WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2017	TECHNIKA WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY	ZAKRES ALTERNATYWNY CZYNNIKÓW (ŚREDNIA WAŻONA)	WPŁYW NA WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2017	
					SCENARIUSZA POZYTYWNEGO	SCENARIUSZA NEGATYWNEGO
Municipalne papiery wartościowe	652 597	Model zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Spread kredytowy	0,45%-0,87%	3 856	-3 856
Skarbowe papiery wartościowe	14 211	Model zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Spread do obligacji referencyjnej	0,09%-0,46%	448	-448
Instrumenty pochodne rynku kapitałowego	1 218	Model Blacka- Scholesa	Korelacja	0-1	966	-578

AKTYWO/ ZOBOWIĄZANIE FINANSOWE	WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2016	TECHNIKA WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY	ZAKRES ALTERNATYWNY CZYNNIKÓW (ŚREDNIA WAŻONA)	WPŁYW NA WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2016	
					SCENARIUSZA POZYTYWNEGO	SCENARIUSZA NEGATYWNEGO
Korporacyjne papiery wartościowe	316 025	Model zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Spread kredytowy	0,32%-1,13%	613	-627

Instrumenty finansowe nie wyceniane w wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy

W Grupie znajdują się instrumenty finansowe, które w sprawozdaniu nie są prezentowane w wartości godziwej. Wartość godziwa stanowi cenę, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku Grupa dokonała klasyfikacji szacunków wartości godziwej dla instrumentów nie wycenianych w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na następujących poziomach:

- Poziom 1: wycena mark-to-market, dotyczy skarbowych papierów wartościowych kwotowanych na płynnym rynku,
- Poziom 2: wycena mark-to-model z parametryzacją modeli na podstawie kwotowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu, dotyczy lokat międzybankowych, dłużnych papierów wartościowych własnej emisji, niepłynnych skarbowych papierów wartościowych, komunalnych, korporacyjnych oraz Banku Centralnego,
- Poziom 3: wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka, dotyczy ona korporacyjnych i komunalnych papierów wartościowych, oraz kredytów i depozytów, dla których ujęty w modelu wyceny czynnik ryzyka kredytowego (parametr nieobserwowalny) jest na poziomie istotnym.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, utrzymywanych według wartości wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości, przyjęto że wartość godziwa jest zgodna z wartością bilansową. Dotyczy to w szczególności środków pieniężnych oraz pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla kredytów kwotowane wartości rynkowe są nieosiągalne, stąd prezentowane wartości godziwe są ogólnie szacowane przy zastosowaniu technik wyceny z uwzględnieniem założenia, iż na moment udzielenia kredytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa kredytów bez rozpoznanej utraty wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów gotówkowych zdyskontowanych na daną datę bilansową pomniejszonych o oczekiwaną stratę kredytową. Stopa dyskontująca przepływy jest odpowiednią stopą rynkową wolną od ryzyka powiększoną o marżę płynności oraz bieżącą marżę ze sprzedaży dla danej grupy produktowej kredytu. Marża wyznaczana jest w podziale na grupy produktowe i termin do zapadalności. Dla celów szacowania wartości godziwej kredytów walutowych wykorzystywana jest marża płynności dla kredytów w PLN skorygowana o kwotowania transakcji fx swap i basis-swap. Wartość godziwa kredytów o rozpoznanej utracie wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych odzysków zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej jako iż średnie oczekiwane odzyski uwzględniają w pełni element ryzyka kredytowego. W przypadku kredytów nieposiadających harmonogramu spłat (kredyty w rachunku bieżącym, overdrafty oraz karty kredytowe) przyjmuje się, że wartość godziwa równa jest wartości bilansowej.

Dla zaangażowań kapitałowych Grupy, dla których nie są dostępne ceny pochodzące z aktywnego rynku, a wartości rynkowe są nieosiągalne, Grupa nie szacuje wartości godziwej. W skład takich zaangażowań wchodzi spółki związane z sektorem finansowym, gdzie uczestnictwo kapitałowe jest związane z korzystaniem z infrastruktury finansowo-bankowej, obsługą kart płatniczych oraz spółki objęte w ramach restrukturyzacji długów.

Dla depozytów kwotowane wartości rynkowe są nieosiągalne, stąd prezentowane wartości godziwe są ogólnie szacowane przy zastosowaniu technik wyceny z uwzględnieniem założenia, iż na moment przyjęcia depozytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa depozytów terminowych jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów gotówkowych zdyskontowanych na daną datę bilansową. Stopa dyskontująca przepływy jest odpowiednią stopą rynkową wolną od ryzyka powiększoną o marżę ze sprzedaży. Marża wyznaczana jest na podstawie depozytów przyjętych w ostatnim kwartale w podziale na grupy produktowe i termin do zapadalności. W przypadku depozytów krótkoterminowych (depozytów bieżących, overnight oraz w rachunku oszczędnościowym) za wartość godziwą przyjęto wartość bilansową.

Wartość godziwa depozytów i kredytów, za wyjątkiem kredytów gotówkowych oraz hipotecznych udzielonych w walutach PLN i CHF objętych modelem przedpłat, została wyznaczona w oparciu o ich kontraktowe przepływy.

Wycena mark-to-model instrumentów dłużnych własnej emisji opiera się na metodzie dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych. Przepływy zmienne są estymowane na podstawie stawek odpowiednich rynków (zależnie od specyfikacji emisji). Do dyskontowania ustalonych przepływów jak i również implikowanych przepływów pieniężnych wykorzystywane są stawki międzybankowego rynku pieniężnego.

Zestawienie aktywów i zobowiązań nie wycenianych w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w podziale na poziomy hierarchii wyceny do wartości godziwej

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA	W TYM:		
			POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3
Aktywa					
Kasa, należności od Banku Centralnego	5 236 317	5 236 317	2 686 582	2 549 735	-
Należności od banków	2 627 327	2 627 266	-	1 101 422	1 525 844
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	127 949 307	127 027 425	-	8 153 945	118 873 480
Należności z tytułu leasingu finansowego	4 351 352	4 416 054	-	-	4 416 054
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	3 481 791	3 516 116	3 484 665	31 451	-
Aktywa razem	143 646 094	142 823 178	6 171 247	11 836 553	124 815 378
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6 079	6 080	-	-	6 080
Zobowiązania wobec innych banków	4 981 291	4 909 701	-	671 642	4 238 059
Zobowiązania wobec klientów	146 186 268	146 367 007	-	788 437	145 578 570
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	4 028 587	4 043 526	-	4 043 526	-
Zobowiązania razem	155 202 225	155 326 314	-	5 503 605	149 822 709

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zestawienie aktywów i zobowiązań nie wycenianych w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w podziale na poziomy hierarchii wyceny do wartości godziwej

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA	W TYM:		
			POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3
Aktywa					
Kasa, należności od Banku Centralnego	5 872 911	5 872 802	2 639 531	3 233 271	-
Należności od banków	3 257 829	3 257 936	-	1 089 488	2 168 448
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	118 689 267	117 912 278	-	5 789 241	112 123 037
Należności z tytułu leasingu finansowego	3 974 643	4 038 178	-	-	4 038 178
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	3 018 985	3 033 397	3 012 791	20 606	-
Aktywa razem	134 813 635	134 114 591	5 652 322	10 132 606	118 329 663
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6 091	6 185	-	-	6 185
Zobowiązania wobec innych banków	4 823 440	4 870 778	-	482 375	4 388 403
Zobowiązania wobec klientów	137 815 926	137 494 049	-	1 436 240	136 057 809
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 522 963	1 565 925	-	1 565 925	-
Zobowiązania razem	144 168 420	143 936 937	-	3 484 540	140 452 397

7. Działalność powiernicza

Usługi powiernicze świadczone są na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego. Klientami Banku są krajowe i zagraniczne instytucje finansowe, banki oferujące usługi powiernicze i inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze inwestycyjne oraz emerytalne, a także instytucje niefinansowe. Bank świadczy usługi polegające między innymi na rozliczaniu transakcji zawieranych na rynkach krajowych i zagranicznych, przechowywaniu aktywów klientów, prowadzeniu rachunków papierów wartościowych, wycenie aktywów, obsłudze płatności dywidend i odsetek oraz pełni funkcję depozytariusza dla funduszy inwestycyjnych i emerytalnych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank prowadził 12 517 rachunków papierów wartościowych i rachunków zbiorczych (na dzień 31 grudnia 2016 roku 12 333 rachunków).

8. Działalność maklerska

Grupa Banku Pekao S.A. zapewnia szeroki dostęp do usług i produktów rynku kapitałowego w ramach oferty świadczonej przez wydzieloną jednostkę organizacyjną Banku - Dom Maklerski Pekao oraz za pośrednictwem Centralnego Domu Maklerskiego Pekao S.A., Pekao Investment Banking S.A. i Domu Inwestycyjnego Xelion Sp. z o.o. będącymi spółkami zależnymi Banku Pekao S.A.

Dom Maklerski Pekao i Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.

Zadaniem Domu Maklerskiego Pekao jest dostarczanie najwyższej jakości usług maklerskich w ramach oferty Banku Pekao S.A. Kompleksowe pośrednictwo na rynku kapitałowym zapewnia inwestorom, w szczególności klientom indywidualnym Banku Pekao S.A., możliwość inwestowania w instrumenty finansowe o zróżnicowanej specyfice notowane na rynku regulowanym i w alternatywnym systemie obrotu, organizowanych przez Giełdę Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie oraz BondSpot S.A. (m.in. w akcje, obligacje skarbowe oraz korporacyjne, instrumenty pochodne – kontrakty i opcje; ETF-y, certyfikaty, warranty), a także na określonych rynkach zagranicznych w dowolnym kanale obsługi Klienta (z wykorzystaniem internetu, urządzeń mobilnych, telefonicznie oraz w formie obsługi bezpośredniej świadczonej przez Doradców Klienta w placówce). W ramach współpracy z podmiotami Grupy Kapitałowej podmiot prowadzi obsługę Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych oferowanych przez TFI PZU, pełni funkcję Podmiotu Oferującego i przyjmującego zapisy w ramach obsługi emisji Listów zastawnych emitowanych przez Pekao Bank Hipoteczny S.A, a także pośredniczy w obsłudze sprzedaży Strukturyzowanych Certyfikatów Depozytowych emitowanych przez Bank Pekao S.A.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W ramach konsorcjów detalicznych Dom Maklerski Pekao umożliwia nabywanie instrumentów w ramach publicznych ofert pierwotnych realizowanych za jego pośrednictwem, a także dokonywanie transakcji instrumentami rynku niepublicznego.

Obsługa bezpośrednia prowadzona jest za pośrednictwem blisko 390 Punktów Usług Maklerskich zlokalizowanych w oddziałach Banku Pekao S.A. na terenie całego kraju oraz zdalnych kanałów obsługi Pekao24Makler (serwis internetowy, serwis telefoniczny, aplikacja mobilna) w pełni zintegrowanych z usługą Pekao24 Bankowości Elektronicznej Banku Pekao S.A.

Centralny Dom Maklerski Pekao S.A. (CDM) jest jednym z największych i najdłużej działającym domem maklerskim na polskim rynku kapitałowym. Zadaniem CDM jest kompleksowa obsługa rachunków inwestycyjnych. Oferta umożliwia inwestowanie w wiele produktów finansowych w tym m.in. akcje, obligacje skarbowe i korporacyjne, certyfikaty, fundusze (w tym fundusze ETF), produkty strukturyzowane, ubezpieczenia oraz programy emerytalne. CDM oferuje także możliwość inwestowania na rynku instrumentów pochodnych a także na rynkach zagranicznych oraz rynku niepublicznym. Obsługa klientów prowadzona jest za pośrednictwem 43 Punktów Obsługi Klientów CDM zlokalizowanych w oddziałach Banku Pekao S.A. na terenie całego kraju i dodatkowo w 12 punktach dedykowanych do obsługi klienta strategicznego oraz zdalnych kanałów obsługi CDM24 (CDMInternet, TeleCDM, CDM Mobile) umożliwiających połączenie z serwisami Pekao24 Bankowości Elektronicznej Banku Pekao S.A.

Ścisła współpraca pomiędzy Domem Maklerskim Pekao i CDM przy realizacji przedsięwzięć przeprowadzanych na rynku pierwotnym oraz na innych płaszczyznach aktywności rynkowej obu podmiotów zapewnia profesjonalną i kompleksową obsługę maklerską.

Zarówno CDM jak i Dom Maklerski Pekao są członkami Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz bezpośrednimi uczestnikami Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych.

Obydwa podmioty maklerskie przestrzegają zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Domów Maklerskich gwarantując kompleksową obsługę z zachowaniem najwyższych standardów i norm etycznych. Zarówno Dom Maklerski Pekao jak i CDM biorą czynny udział w pracach nad rozwojem rynku kapitałowego w Polsce.

Pekao Investment Banking S.A.

Pekao Investment Banking S.A. działa jako dom maklerski nadzorowany przez Komisję Nadzoru Finansowego, koncentrując się na obsłudze klientów instytucjonalnych i korporacyjnych. Ponadto Pekao Investment Banking S.A. jest w ograniczonym zakresie nadzorowany przez inne organy nadzoru w krajach EU, w których działalność Pekao Investment Banking S.A. została paszportowana. Zakres świadczonych usług obejmuje w szczególności przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych, wykonywanie tych zleceń na rachunek dającego zlecenie, oferowanie instrumentów finansowych, doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie struktury kapitałowej, strategii przedsiębiorstw lub innych zagadnień związanych z taką strukturą lub strategią, jak również doradztwo i inne usługi w zakresie łączenia, podziału oraz przejmowania przedsiębiorstw a także świadczenie usług w wykonaniu zawartych umów o subemisję inwestycyjne i usługowe lub zawieranie i wykonywanie innych umów o podobnym charakterze, jeżeli ich przedmiotem są instrumenty finansowe i sporządzanie analiz inwestycyjnych, analiz finansowych oraz innych rekomendacji o charakterze ogólnym dotyczących transakcji w zakresie instrumentów finansowych.

Pekao Investment Banking S.A. pełni również funkcję animatora zarówno na rynku akcji, jak i na rynku instrumentów pochodnych, będąc jednym z najbardziej aktywnych animatorów.

Pekao Investment Banking S.A. jest członkiem Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., BondSpot S.A. oraz bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych.

Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.

Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. działa jako dom maklerski nadzorowany przez Komisję Nadzoru Finansowego, koncentrując się na obsłudze klientów detalicznych. Zakres usług świadczonych przez Dom Inwestycyjny Xelion sp. z o.o. obejmuje przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych, wykonywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych na rachunek dającego zlecenie, doradztwo inwestycyjne, przechowywanie lub rejestrowanie instrumentów finansowych, w tym prowadzenie rachunków papierów wartościowych oraz prowadzenie rachunków pieniężnych oraz sporządzanie analiz inwestycyjnych, analiz finansowych oraz innych rekomendacji o charakterze ogólnym dotyczących transakcji w zakresie instrumentów finansowych.

Dom Inwestycyjny Xelion sp. z o.o. jest członkiem Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Informacja o instrumentach finansowych klientów, zapisanych na rachunkach maklerskich bądź przechowywanych w formie dokumentu

	31.12.2017		31.12.2016	
	ILOŚCIOWO (W SZTUKACH)	WARTOŚCIOWO	ILOŚCIOWO (W SZTUKACH)	WARTOŚCIOWO
INSTRUMENTY FINANSOWE KLIENTÓW				
Zapisane na rachunkach papierów wartościowych	3 531 159 615	25 297 335	3 556 221 597	24 707 398
Instrumenty kapitałowe i prawa do nich	3 434 929 439	23 203 078	3 550 120 296	23 236 537
Instrumenty dłużne i prawa do nich	96 230 176	2 094 257	6 101 301	1 470 861
Przechowywane w formie dokumentu	2 598 381 120	6 264 610	2 623 762 193	6 291 869
Instrumenty kapitałowe i prawa do nich	2 598 381 120	6 264 610	2 623 762 193	6 291 869
Instrumenty dłużne i prawa do nich	-	-	-	-

Informacja o środkach pieniężnych klientów na rachunkach maklerskich

	31.12.2017	31.12.2016
Zdeponowane na rachunkach pieniężnych w biurze maklerskim oraz wpłacone na poczet nabycia papierów wartościowych w pierwszej ofercie publicznej lub publicznym obrocie pierwotnym	1 097 702	1 100 623
Pozostałe środki pieniężne klientów	10 458	40 955
Razem	1 108 160	1 141 578

Rozrachunki z tytułu nierozliczonych transakcji

	31.12.2017	31.12.2016
Należności z tytułu zawartych transakcji	23 283	32 061
Zobowiązania z tytułu zawartych transakcji	751	-

Rozrachunki z Krajowym Depozytem Papierów Wartościowych (KDPW), KDPW_CCP i giełdowymi izbami rozrachunkowymi

	31.12.2017	31.12.2016
Należności z funduszu rozliczeniowego	23 471	24 817
Należności z tytułu depozytów zabezpieczających	35 630	32 391
Pozostałe należności	1 432	1 252
Razem należności	60 533	58 460
Zobowiązania z tytułu depozytów zabezpieczających	-	921
Pozostałe zobowiązania	288	317
Razem zobowiązania	288	1 238

Pozycje dotyczące udziału w systemie rekompensat zarządzanym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych (KDPW)

	31.12.2017	31.12.2016
Należności z funduszu rekompensat	12 049	11 432
Rozliczenia międzyokresowe – opłaty za zarządzanie systemem	2 221	1 764
Rozliczenia międzyokresowe – pożytki z systemu	-14 252	-13 411
Razem pozycje bilansowe dotyczące udziału w systemie rekompensat netto	18	-215

Rozrachunki z podmiotami prowadzącymi regulowane rynki papierów wartościowych i giełdy towarowe

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania wobec Giełdy Papierów Wartościowych S.A.	814	527
Razem zobowiązania	814	527

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

9. Informacje dotyczące segmentów działalności

Prezentacja informacji niniejszym rozdziale oparta jest o stosowany model zarządczy, w którym głównym kryterium podziału sprawozdawczości Grupy na segmenty jest klasyfikacja klienta w zależności od jego profilu i modelu obsługi.

Raportowanie i monitorowanie wyników dla celów zarządczych obejmuje wszystkie składowe rachunku zysków i strat do poziomu zysku brutto. Oznacza to, że poszczególnym segmentom przypisane są zarówno dochody uzyskane w ramach działalności tego segmentu, jak również koszty operacyjne związane z tą działalnością (zarówno koszty bezpośrednie, jak i koszty alokowane, zgodnie z przyjętym modelem alokacji), a także pozostałe składowe rachunku zysków i strat.

Grupa rozlicza transakcje między segmentami w taki sposób, jakby dotyczyły one podmiotów niepowiązanych, przy zastosowaniu bieżących cen rynkowych. Przepływy środków pomiędzy segmentami Banku zajmującymi się obsługą klientów detalicznych, klientów bankowości prywatnej, bankowością korporacyjną i inwestycyjną a obszarem zarządzania aktywami i pasywami i pozostałymi obszarami, wyceniane są w oparciu o ceny rynkowe dla danej waluty oraz termin wymagalności / zapadalności z uwzględnieniem marż płynnościowych.

Segmenty branżowe

Segmentacja Grupy obejmuje następujące obszary:

- Bankowość Detaliczną - pełny zakres działalności bankowej dotyczący obsługi klientów indywidualnych (z wyłączeniem klientów z obszaru Bankowości Prywatnej), małych i mikro firm o obrotach rocznych do 20 mln złotych oraz wyniki spółek Grupy, konsolidowanych metodą pełną i udziały w zyskach spółek konsolidowanych metodą praw własności przypisanych do działalności detalicznej,
- Bankowość Prywatną - pełny zakres działalności bankowej dotyczący obsługi najbardziej zamożnych klientów indywidualnych,
- Bankowość Korporacyjną i Inwestycyjną - pełny zakres działalności bankowej dotyczący obsługi firm średnich i dużych, zaangażowanie Banku na rynku międzybankowym, w dłużne papiery wartościowe i inne instrumenty a także wyniki spółek Grupy konsolidowanych metodą pełną przypisanych do działalności korporacyjnej i inwestycyjnej,
- zarządzanie aktywami i pasywami i pozostałe obszary – obejmuje nadzór i monitoring przepływów środków finansowych, pozostałe obszary zarządzane centralnie, wyniki spółek konsolidowanych metodą pełną i udziały w zyskach spółek wycenianych metodą praw własności, które nie są przypisane innym segmentom.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Sprawozdawczość według segmentów branżowych za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku

	BANKOWOŚĆ DETALICZNA	BANKOWOŚĆ PRYWATNA	BANKOWOŚĆ KORPORACYJNA I INWESTYCYJNA	ZARZĄDZANIE AKTYWAMI I PASYWAMI ORAZ POZOSTAŁE	RAZEM
Wynik z tytułu odsetek	2 650 376	59 287	1 616 024	327 018	4 652 705
Wynik pozaodsetkowy	1 510 463	28 593	933 621	225 039	2 697 716
Dochody z działalności operacyjnej	4 160 839	87 880	2 549 645	552 057	7 350 421
Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	-1 138 329	-25 426	-266 258	-520 289	-1 950 302
Pozostałe koszty administracyjne	-1 279 702	-26 856	-340 688	681 536	-965 710
Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	-167 544	-1 441	-22 900	-155 453	-347 338
Koszty działalności operacyjnej	-2 585 575	-53 723	-629 846	5 794	-3 263 350
Zysk operacyjny	1 575 264	34 157	1 919 799	557 851	4 087 071
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości kredytów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-230 734	-453	-298 432	8 368	-521 251
Zysk operacyjny netto	1 344 530	33 704	1 621 367	566 219	3 565 820
Wynik z tytułu pozostałych rezerw	-12 504	-230	191	-23 480	-36 023
Oplaty na rzecz funduszy gwarancyjnych	-109 214	-622	-138 712	-20 437	-268 985
Podatek od niektórych instytucji finansowych	-	-	-	-522 281	-522 281
Zysk z działalności inwestycyjnej	-274	-	705	414 069	414 500
Zysk brutto	1 222 538	32 852	1 483 551	414 090	3 153 031
Podatek dochodowy					-677 323
Zysk netto					2 475 708
Przypadający na akcjonariuszy Banku					2 475 129
Przypadający na udziały mniejszości					579
Aktywa alokowane	70 451 423	333 353	109 395 487	-4 033 634	176 146 629
Aktywa niealokowane					9 318 941
Aktywa ogółem					185 465 570
Pasywa alokowane	85 439 917	8 563 104	67 835 783	-4 774 575	157 064 229
Pasywa niealokowane					28 401 341
Pasywa ogółem					185 465 570

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Sprawozdawczość według segmentów branżowych za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku

	BANKOWOŚĆ DETALICZNA	BANKOWOŚĆ PRYWATNA	BANKOWOŚĆ KORPORACYJNA I INWESTYCYJNA	ZARZĄDZANIE AKTYWAMI I PASYWAMI ORAZ POZOSTAŁE	RAZEM
Wynik z tytułu odsetek	2 452 273	49 904	1 638 137	297 069	4 437 383
Wynik pozaodsetkowy	1 520 531	30 824	927 658	430 822	2 909 835
Dochody z działalności operacyjnej	3 972 804	80 728	2 565 795	727 891	7 347 218
Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	-1 111 686	-25 335	-261 344	-498 471	-1 896 836
Pozostałe koszty administracyjne	-1 245 544	-25 180	-333 404	629 923	-974 205
Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	-177 566	-1 714	-22 642	-138 944	-340 866
Koszty działalności operacyjnej	-2 534 796	-52 229	-617 390	-7 492	-3 211 907
Zysk operacyjny	1 438 008	28 499	1 948 405	720 399	4 135 311
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości kredytów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-250 177	1	-252 807	2 354	-500 629
Zysk operacyjny netto	1 187 831	28 500	1 695 598	722 753	3 634 682
Wynik z tytułu pozostałych rezerw	-651	-514	1 259	-14 569	-14 475
Oplaty na rzecz funduszy gwarancyjnych	-102 114	-650	-136 073	-40 631	-279 468
Podatek od niektórych instytucji finansowych	-	-	-	-449 533	-449 533
Zysk z działalności inwestycyjnej	-170	-	498	5 012	5 340
Zysk brutto	1 084 896	27 336	1 561 282	223 032	2 896 546
Podatek dochodowy					-616 782
Zysk netto					2 279 764
Przypadający na akcjonariuszy Banku					2 279 275
Przypadający na udziały mniejszości					489
Aktywa alokowane	63 535 068	264 940	105 201 817	-3 930 069	165 071 756
Aktywa niealokowane					9 143 187
Aktywa ogółem					174 214 943
Pasywa alokowane	78 948 120	8 409 354	63 467 075	-5 142 416	145 682 133
Pasywa niealokowane					28 532 810
Pasywa ogółem					174 214 943

Uzgodnienie dochodów działalności operacyjnej segmentów sprawozdawczych

	2017	2016
Dochody działalności operacyjnej segmentów sprawozdawczych ogółem	7 350 421	7 347 218
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych ujmowanych metodą praw własności	-39 437	-38 580
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	-112 448	-30 528
Refundacja kosztów administracyjnych	2 546	2 282
Dochody działalności operacyjnej	7 201 082	7 280 392

Segmenty geograficzne

Grupa Kapitałowa Banku Pekao S.A. koncentruje swoją działalność na rynku krajowym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

10. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek

	2017	2016
Z tytułu kredytów i pożyczek oraz pozostałych należności od klientów	4 721 533	4 431 535
Z tytułu lokat w innych bankach	80 805	79 776
Z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	30 427	50 078
Z tytułu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	671 936	736 789
Z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	123 610	138 866
Z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	12 403	11 446
Razem	5 640 714	5 448 490

Przychody odsetkowe za 2017 rok zawierają kwotę przychodów związaną z aktywami finansowymi, dla których rozpoznano utratę wartości, w wysokości 226 065 tys. złotych (w 2016 roku 243 131 tys. złotych).

Całkowita kwota przychodów odsetkowych za 2017 rok, obliczona według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, w odniesieniu do aktywów finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez wynik finansowy wyniosła 4 049 781 tys. złotych (w 2016 roku 3 797 006 tys. złotych).

Koszty z tytułu odsetek

	2017	2016
Z tytułu depozytów klientów	-917 433	-941 996
Z tytułu depozytów innych banków	-16 356	-24 257
Z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-55 234	-44 045
Z tytułu zaciągniętych kredytów	-8 968	-10 817
Z tytułu dłużnych papierów wartościowych	-49 227	-45 370
Razem	-1 047 218	-1 066 485

Kwota kosztów odsetkowych za 2017 rok, obliczona według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, w odniesieniu do zobowiązań finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez wynik finansowy wyniosła 804 576 tys. złotych (w 2016 roku 868 315 tys. złotych).

11. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat

	2017	2016
Z tytułu obsługi rachunków bankowych, zleceń płatniczych oraz operacji gotówkowych	603 643	630 068
Z tytułu kart płatniczych	586 824	598 246
Z tytułu kredytów i pożyczek	438 640	460 543
Z tytułu marży na transakcjach walutowych z klientami	439 623	431 026
Z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów inwestycyjnych	286 744	248 716
Z tytułu operacji papierami wartościowymi	92 827	91 198
Z działalności powierniczej	66 481	62 842
Z tytułu obsługi funduszy emerytalnych i inwestycyjnych	49 786	48 920
Z tytułu gwarancji, akredytyw i podobnych operacji	54 451	54 774
Pozostałe	44 546	56 778
Razem	2 663 565	2 683 111

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Koszty z tytułu prowizji i opłat

	2017	2016
Z tytułu kart płatniczych	-229 717	-218 109
Z tytułu przelewów i przekazów	-20 757	-20 077
Z tytułu operacji papierami wartościowymi i pochodnymi instrumentami finansowymi	-28 931	-28 578
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	-5 056	-5 236
Z działalności powierniczej	-14 781	-14 378
Z tytułu zarządzania funduszami emerytalnymi i inwestycyjnymi	-1 003	-856
Z tytułu usług pośrednictwa	-4 890	-3 968
Pozostałe	-5 385	-1 919
Razem	-310 520	-293 121

12. Przychody z tytułu dywidend

	2017	2016
Od emitentów papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	65	89
Od emitentów papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	19 707	16 709
Razem	19 772	16 798

13. Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu

	2017	2016
Wynik z wymiany	-27 863	-14 995
Wynik z instrumentów pochodnych	50 317	45 994
Wynik z papierów wartościowych	20 538	23 384
Razem	42 992	54 383

Całkowita kwota zmiany wartości godziwych instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy ustalonych z wykorzystaniem technik wyceny (w przypadku braku publikowanych notowań ustalonych na aktywnym rynku) w 2017 roku wyniosła 58 346 tys. złotych (odpowiednio w 2016 roku 53 902 tys. złotych).

14. Zyski (straty) na sprzedaży

Zrealizowane zyski

	2017	2016
Kredyty i inne należności finansowe (*)	146 046	159 495
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – instrumenty dłużne	34 663	14 531
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – instrumenty kapitałowe (**)	6 153	262 826
Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności	638	-
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-	1
Razem	187 500	436 853

(*) W roku 2017 Bank dokonał sprzedaży wierzytelności kredytowych o zadłużeniu ogółem 1 188 milionów złotych. Zrealizowany wynik brutto na transakcji wyniósł 142,7 miliona złotych. Analogicznie w roku 2016 Bank dokonał sprzedaży wierzytelności kredytowych o zadłużeniu ogółem 1 863 milionów złotych. Zrealizowany wynik brutto na transakcji wyniósł 149,9 miliona złotych.

(**) W roku 2016 Bank otrzymał informację o sfinalizowaniu transakcji przejścia VISA Europe Limited przez VISA Inc.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zrealizowane straty

	2017	2016
Kredyty i inne należności finansowe	-65	-2
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – instrumenty dłużne	-	-864
Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności	-2	-
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-272	-84
Razem	-339	-950

Zrealizowany zysk netto	187 161	435 903

Zmiana wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesiona w 2017 roku bezpośrednio na kapitał własny wyniosła 271 408 tys. złotych (zwyżka), w 2016 roku 332 328 tys. złotych (zniżka).

Zmiana wartości godziwej aktywów finansowych odniesiona w 2017 roku z kapitałów własnych na wynik finansowy wyniosła 40 816 tys. złotych (zysk), w 2016 roku 276 493 tys. złotych (zysk).

15. Ogólne koszty administracyjne

Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze

	2017	2016
Wynagrodzenia	-1 642 738	-1 600 420
Ubezpieczenia i inne świadczenia na rzecz pracowników	-287 865	-286 844
Koszty płatności w formie akcji	-19 699	-9 572
Razem	-1 950 302	-1 896 836

Pozostałe koszty administracyjne

	2017	2016
Koszty rzeczowe	-915 567	-924 479
Podatki i opłaty	-41 308	-40 874
Składki i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	-267 918	-278 929
Składki na pokrycie kosztów nadzoru nad bankami (KNF)	-12 448	-11 673
Podatek od niektórych instytucji finansowych	-522 281	-449 533
Razem	-1 759 522	-1 705 488

Razem ogólne koszty administracyjne	-3 709 824	-3 602 324

Od 1 stycznia 2017 roku obowiązują nowe zasady wnoszenia składek na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (dalej „BFG”), przewidziane Ustawą z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (dalej „Ustawa o BFG”).

Zgodnie z Ustawą o BFG, banki są zobowiązane wносить kwartalne składki na fundusz gwarancyjny banków oraz roczną składkę na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Składki te nie stanowią kosztów uzyskania przychodów. Zobowiązanie do wniesienia kwartalnej składki na fundusz gwarancyjny banków powstaje z pierwszym dniem każdego kwartału, natomiast zobowiązanie do wniesienia rocznej składki na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków powstaje z dniem 1 stycznia danego roku.

W wyniku zastosowania wytycznych Interpretacji KIMSF 21 Opłaty do ujęcia powyższych zobowiązań, rachunek wyników Grupy Pekao za 2017 rok został obciążony kosztami kwartalnych składek na fundusz gwarancyjny banków w wysokości 89 529 tys. złotych oraz rocznej składki na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków w wysokości 178 389 tys. złotych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W 2016 roku obowiązywały inne przepisy prawne w zakresie ustalania i płatności składek (obowiązkowej i ostrożnościowej) na rzecz BFG, które umożliwiały ujmowanie kosztów składek w rachunku wyników kwartalnie. Ponadto składka obowiązkowa stanowiła koszt uzyskania przychodów.

16. Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych

	2017	2016
Rzeczowe aktywa trwale	-175 841	-168 077
Nieruchomości inwestycyjne	-926	-1 183
Wartości niematerialne	-170 571	-171 606
Razem	-347 338	-340 866

17. Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto

Pozostałe przychody operacyjne

	2017	2016
Czynsze i wynajem	20 827	21 259
Przychody uboczne	12 957	17 608
Odzyskane koszty windykacji	14 089	13 539
Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i usług	95 596	16 442
Zwroty, nadpłaty	2 309	9 692
Otrzymane odszkodowania, odzyski, kary i grzywny	83 957	5 885
Przychody operacyjne związane z działalnością leasingową	3 685	2 615
Refundacja kosztów administracyjnych	2 546	2 282
Przychody z tytułu umorzonych zobowiązań	474	3 512
Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności spornych i innych aktywów	10 154	1 021
Zysk na sprzedaży środków leasingowych na rzecz osób trzecich oraz na sprzedaży pozostałych aktywów	746	883
Pozostałe	6 368	4 967
Razem	253 708	99 705

Pozostałe koszty operacyjne

	2017	2016
Koszty operacyjne związane z działalnością leasingową	-1 828	-2 262
Koszty z tytułu ubezpieczenia kredytów	-7 870	-11 163
Koszty uboczne	-9 892	-15 501
Koszty z tytułu zwrotów i niedoborów	-3 117	-2 877
Koszty ze sprzedaży produktów, towarów i usług	-90 048	-13 119
Koszty z tytułu reklamacji klientów	-1 555	-1 734
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości należności spornych i innych aktywów	-9 444	-4 418
Koszty związane z dochodzeniem należności i roszczeń spornych	-1 898	-1 394
Zapłacone odszkodowania, kary i grzywny	-824	-1 682
Strata na sprzedaży środków leasingowych na rzecz osób trzecich oraz na sprzedaży pozostałych aktywów	-854	-466
Pozostałe	-13 930	-14 561
Razem	-141 260	-69 177

Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	112 448	30 528

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

18. Utrata wartości

2017	STAN NA POCZĄTEK OKRESU	ZWIĘKSZENIA		ZMNIJSZENIA			STAN NA KONIEC OKRESU	WPLYW NA WYNIK OKRESU BIEŻĄCEGO
		UTWORZENIE ODPISÓW	INNE (*)	SPISANIA AKTYWÓW Z BILANSU	ROZWIĄZANIE ODPISÓW	INNE (*)		
Utrata wartości aktywów finansowych oraz zobowiązań pozabilansowych								
Należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	17 993	313	217	-	-460	-1 426	16 637	147
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	5 542 619	1 126 254	94 356	-359 168	-629 191	-416 672	5 358 198	-497 063
Należności z tytułu leasingu finansowego	166 947	18 234	8	-18	-11 430	-26	173 715	-6 804
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	1 257	99	-	-	-	-237	1 119	-99
Zobowiązania pozabilansowe	220 983	71 221	-	-	-53 690	-1 605	236 909	-17 531
Razem aktywa finansowe oraz zobowiązania pozabilansowe	5 949 799	1 216 121	94 581	-359 186	-694 771	-419 966	5 786 578	-521 350
Utrata wartości pozostałych aktywów								
Inwestycji w jednostki stowarzyszone	-	-	-	-	-	-	-	-
Wartości niematerialnych	-	-	-	-	-	-	-	-
Rzeczowych aktywów trwałych	7 758	1 386	-	-	-	-1 116	8 028	-1 386
Nieruchomości inwestycyjnych	7 031	-	-	-	-	-860	6 171	-
Pozostałych	80 266	9 444	32 471	-2 233	-10 154	-13 802	95 992	710
Razem utrata wartości pozostałych aktywów	95 055	10 830	32 471	-2 233	-10 154	-15 778	110 191	-676
Razem	6 044 854	1 226 951	127 052	-361 419	-704 925	-435 744	5 896 769	-522 026

(*) W tym różnice kursowe oraz przeniesienia między pozycjami.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

2016	STAN NA POCZĄTEK OKRESU	ZWIĘKSZENIA		ZMNIJSZENIA			STAN NA KONIEC OKRESU	WPLYW NA WYNIK OKRESU BIEŻĄCEGO(**)
		UTWORZENIE ODPISÓW	INNE (*)	SPISANIA AKTYWÓW Z BILANSU	ROZWIĄZANIE ODPISÓW	INNE (*)		
Utrata wartości aktywów finansowych oraz zobowiązań pozabilansowych								
Należności od banków wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	19 774	590	1 451	-	-2 933	-889	17 993	2 343
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	5 678 633	1 021 762	167 086	-583 975	-602 645	-138 242	5 542 619	-419 117
Należności z tytułu leasingu finansowego	163 704	17 112	3	-86	-13 244	-542	166 947	-3 868
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	122	-	1 135	-	-	-	1 257	-
Zobowiązania pozabilansowe	120 771	160 561	992	-	-61 341	-	220 983	-99 220
Razem aktywa finansowe oraz zobowiązania pozabilansowe	5 983 004	1 200 025	170 667	-584 061	-680 163	-139 673	5 949 799	-519 862
Utrata wartości pozostałych aktywów								
Inwestycje w jednostki stowarzyszone	60	-	-	-	-	-60	-	-
Wartości niematerialnych	10 961	-	-	-10 961	-	-	-	-
Rzeczowych aktywów trwałych	8 451	-	-	-693	-	-	7 758	-
Nieruchomości inwestycyjnych	8 682	-	-	-926	-	-725	7 031	-
Pozostałych	77 736	4 418	1 369	-2 230	-1 021	-6	80 266	-3 397
Razem utrata wartości pozostałych aktywów	105 890	4 418	1 369	-14 810	-1 021	-791	95 055	-3 397
Razem	6 088 894	1 204 443	172 036	-598 871	-681 184	-140 464	6 044 854	-523 259

(*) W tym różnice kursowe oraz przeniesienia między pozycjami.

(**) Pozycja rachunku zysków i strat "Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe" zawiera odpis netto z tytułu utraty wartości w wysokości -519 862 tys. zł oraz przychody z odzyskanych należności nieściągalnych netto w wysokości 19 233 tys. zł co stanowi łączną kwotę -500 629 tys. zł.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

19. Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych

Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych

	2017	2016
Udział w zyskach (stratach) jednostek stowarzyszonych		
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	2 562	2 179
Pekao Investment Management S.A.	36 875	36 401
Razem udział w zyskach jednostek stowarzyszonych (*)	39 437	38 580
Strata z likwidacji jednostek zależnych	-	-19
Zysk z rewaluacji posiadanych udziałów w spółkach Pekao Investment Management S.A. oraz Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	413 977	-
Razem zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	453 414	38 561

(*) Udział Grupy w zysku (stracie) netto za okres do dnia nabycia kontroli nad Spółkami (zaprzestania wyceny według metody praw własności)

20. Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych

	2017	2016
Zysk na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych zaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży	1 491	1 029
Zysk (strata) z tytułu zaprzestania ujmowania składników rzeczowego majątku trwałego oraz wartości niematerialnych innych niż przeznaczonych do sprzedaży	-869	4 330
Razem zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	622	5 359

21. Podatek dochodowy

Poniższe noty objaśniające prezentują rozbięcie składników obciążenia wyniku brutto Grupy.

Uzgodnienie pomiędzy podatkiem obliczonym jako iloczyn wyniku finansowego brutto i obowiązującej stawki podatkowej a rzeczywistym obciążeniem podatkowym wykazany w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

	2017	2016
Wynik finansowy brutto	3 153 031	2 896 546
Obciążenie podatkowe wg zastosowanej stawki podatkowej	599 076	550 344
Różnice trwałe:	78 247	66 438
Przychody nie podlegające opodatkowaniu	-94 177	-35 001
Koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów	175 598	105 720
Wpływ stawek podatkowych stosowanych zgodnie z art.19 ust.1 pkt 2 UPDOP	925	-
Wpływ rozliczonych strat podatkowych	-	-
Ulgi podatkowe nieujęte w rachunku zysków i strat	109	80
Pozostałe	-4 208	-4 361
Efektywne obciążenie zysku brutto podatkiem dochodowym	677 323	616 782

Zastosowana stawka podatkowa 19% jest obowiązującą w Polsce stawką podatku dochodowego od osób prawnych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Podstawowe składniki obciążenia podatkowego w rachunku zysków i strat i kapitale własnym

	2017	2016
RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT		
Bieżący podatek dochodowy	-662 129	-586 052
Bieżące obciążenie podatkowe wykazane w rachunku wyników	-674 600	-585 499
Korekty dotyczące bieżącego podatku z lat ubiegłych	12 795	207
Pozostałe podatki (np. podatek pobrany u źródła)	-324	-760
Odroczony podatek dochodowy	-15 194	-30 730
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	-15 194	-30 730
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	-677 323	-616 782
KAPITAŁY WŁASNE		
Odroczony podatek dochodowy	-39 140	118 927
Z tytułu dochodów i kosztów ujętych w innych składnikach całkowitego dochodu:		
przeszacowanie instrumentów finansowych traktowanych jako zabezpieczenia przepływów pieniężnych	6 297	1 056
przeszacowanie aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży – papiery dłużne	-41 763	77 187
przeszacowanie aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży – z prawem do kapitału	-2 049	38 488
Podatek dochodowy dotyczący pozycji, które są lub mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	-37 515	116 731
Obciążenie podatkowe dotyczące pozycji, które nie zostaną przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	-1 625	2 196
przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych	-1 625	2 196
RAZEM OBCIĄŻENIE	-716 463	-497 855

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	ZMIANY RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH W CIĄGU 2017 ROKU										
	STAN NA POZĄTEK OKRESU			ZMIANY ODNOŠONE NA		ZMIANA Z TYTUŁU ZMIAN W ZAKRESIE KONSOLIDACJI I INNE			STAN NA KONIEC OKRESU		
	RAZEM PODATEK ODROZONNY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	KAPITAŁY	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	KAPITAŁY	RAZEM PODATEK ODROZONNY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH	
REZERWA NA PODATEK ODROZONNY											
Przychody do otrzymania dotyczące papierów wartościowych	46 320	46 320	-	-34 027	-	-	-	12 293	12 293	-	
Przychody do otrzymania dotyczące kredytów	144 132	144 132	-	2 340	-	-	-	146 472	146 472	-	
Zwyżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	12 568	4 706	7 862	133 649	-3 949	68	-	142 336	138 423	3 913	
Amortyzacja przyspieszona	115 904	115 904	-	470	-	-	-	116 374	116 374	-	
Ulga inwestycyjna	5 317	5 317	-	-357	-	-	-	4 960	4 960	-	
Inne	104 337	104 337	-	13 107	-	33 335	-	150 779	150 779	-	
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	428 578	420 716	7 862	115 182	-3 949	33 403	-	573 214	569 301	3 913	
AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZONNEGO											
Koszty do poniesienia dotyczące papierów wartościowych	1 513	1 513	-	9	-	-	-	1 522	1 522	-	
Koszty do poniesienia dotyczące depozytów i otrzymanych kredytów	37 951	37 951	-	-2 199	-	-	-	35 752	35 752	-	
Zniżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	302 537	261 072	41 465	106 173	-41 465	-	-	367 245	367 245	-	
Przychody otrzymane do rozliczenia w czasie od kredytów i rachunków bieżących	177 410	177 410	-	20 706	-	-	-	198 116	198 116	-	
Koszty z tytułu odpisów na rezerwy kredytowe	540 707	540 707	-	-21 119	-	-	-	519 588	519 588	-	
Rezerwy na koszty osobowe	118 288	99 609	18 679	1 319	-1 624	1 635	-	119 618	102 563	17 055	
Rezerwy na koszty rzeczowe	17 670	17 670	-	4 963	-	747	-	23 380	23 380	-	
Strata z lat ubiegłych	31 460	31 460	-	-6 571	-	-	-	24 889	24 889	-	
Inne	199 508	199 508	-	-3 293	-	-	-	196 215	196 215	-	
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	1 427 044	1 366 900	60 144	99 988	-43 089	2 382	-	1 486 325	1 469 270	17 055	
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	x	x	-15 194	-39 140	-31 021	-	x	x	x	
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	1 003 351	951 069	52 282	x	x	x	-	950 795	937 653	13 142	
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	4 885	4 885	-	x	x	x	-	37 684	37 684	-	

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	ZMIANY RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH W CIĄGU 2016 ROKU							
	STAN NA POZĄTEK OKRESU			ZMIANY ODNOSZONE NA			STAN NA KONIEC OKRESU	
	RAZEM PODATEK ODROZONY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	KAPITAŁY	RAZEM PODATEK ODROZONY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH
REZERWA NA PODATEK ODROZONY								
Przychody do otrzymania dotyczące papierów wartościowych	-	-	-	46 320	-	46 320	46 320	-
Przychody do otrzymania dotyczące kredytów	128 540	128 540	-	15 592	-	144 132	144 132	-
Zwyżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	102 790	19 661	83 129	-14 955	-75 267	12 568	4 706	7 862
Amortyzacja przyspieszona	123 326	123 326	-	-7 422	-	115 904	115 904	-
Ulga inwestycyjna	5 724	5 724	-	-407	-	5 317	5 317	-
Inne	90 118	90 118	-	14 219	-	104 337	104 337	-
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	450 498	367 369	83 129	53 347	-75 267	428 578	420 716	7 862
AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO								
Koszty do poniesienia dotyczące papierów wartościowych	23 366	23 366	-	-21 853	-	1 513	1 513	-
Koszty do poniesienia dotyczące depozytów i otrzymanych kredytów	45 339	45 339	-	-7 388	-	37 951	37 951	-
Zniżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	256 958	256 958	-	4 114	41 465	302 537	261 072	41 465
Przychody otrzymane do rozliczenia w czasie od kredytów i rachunków bieżących	174 097	174 097	-	3 313	-	177 410	177 410	-
Koszty z tytułu odpisów na rezerwy kredytowe	493 328	493 328	-	47 379	-	540 707	540 707	-
Rezerwy na koszty osobowe	114 657	98 174	16 483	1 435	2 196	118 288	99 609	18 679
Rezerwy na koszty rzeczowe	19 517	19 517	-	-1 847	-	17 670	17 670	-
Strata z lat ubiegłych	10 033	10 033	-	21 427	-	31 460	31 460	-
Inne	223 471	223 471	-	-23 963	-	199 508	199 508	-
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	1 360 766	1 344 283	16 483	22 617	43 661	1 427 044	1 366 900	60 144
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	x	x	-30 730	118 928	x	x	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	915 204	981 850	-66 646	x	x	1 003 351	951 069	52 282
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	4 936	4 936	-	x	x	4 885	4 885	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W ocenie Grupy aktywo z tytułu podatku odroczonego w kwocie 950 795 tys. złotych wykazane na 31 grudnia 2017 roku jest możliwe w całości do zrealizowania. Analiza została przeprowadzona w oparciu o dotychczasowe wyniki spółek Grupy oraz zakładane wyniki w przyszłych okresach. W analizie tej przyjęto pięcioletni horyzont czasowy.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku nie wystąpiły różnice przejściowe związane z inwestycjami w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, na które nie utworzono rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w związku ze spełnieniem warunków kontrolowania terminów odwracania się różnic przejściowych i występowaniem prawdopodobieństwa, że różnice te nie odwrócą się w dającej się przewidzieć przyszłości

Kwota ujemnych różnic przejściowych, nierozliczonych strat podatkowych, niewykorzystanych ulg podatkowych, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz data wygaśnięcia poniższych różnic przejściowych przedstawione są w tabeli poniżej.

ROK WYGAŚNIĘCIA RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH	KWOTA RÓŻNIC NA 31.12.2017	KWOTA RÓŻNIC NA 31.12.2016
2018	26 526	14 165
2019	20 787	7 730
2020	313	313
2021	187	-
Bezterminowo	2 062	32 043
Razem	49 875	54 251

22. Zysk netto przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję obliczany jest w oparciu o zysk przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej poprzez podzielenie zysku, który na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

	2017	2016
Zysk netto	2 475 129	2 279 275
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	262 470 034	262 470 034
Zysk przypadający na jedną akcję (w złotych na jedną akcję)	9,43	8,68

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję obliczany jest w oparciu o zysk przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej poprzez podzielenie zysku, który na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu, skorygowaną o wpływ wszystkich rozwodniających potencjalnych akcji zwykłych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku w Grupie nie występują instrumenty rozwodniające w postaci obligacji zamiennych na akcje.

	2017	2016
Zysk netto	2 475 129	2 279 275
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	262 470 034	262 470 034
Średnia ważona liczba akcji zwykłych do wyliczenia zysku rozwodnionego	262 470 034	262 470 034
Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję (w złotych na jedną akcję)	9,43	8,68

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

23. Dywidendy zaproponowane do wypłaty

Na dzień zatwierdzenia do publikacji niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku Pekao S.A. nie podjął decyzji w sprawie rekomendacji odnośnie wypłaty dywidendy za rok 2017.

24. Kasa i operacje z Bankiem Centralnym

KASA I NALEŻNOŚCI OD BANKU CENTRALNEGO	31.12.2017	31.12.2016
Gotówka	2 686 570	2 639 532
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	2 264 688	1 718 775
Inne środki	285 059	1 514 604
Razem	5 236 317	5 872 911

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKU CENTRALNEGO	31.12.2017	31.12.2016
Depozyty terminowe	6 079	6 091
Razem	6 079	6 091

Kasa i operacje z Bankiem Centralnym według walut

31.12.2017	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
PLN	4 352 578	6 079
EUR	463 160	-
USD	168 562	-
CHF	58 882	-
Pozostałe waluty	193 135	-
Razem	5 236 317	6 079

31.12.2016	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
PLN	4 944 326	6 091
EUR	443 480	-
USD	260 015	-
CHF	59 727	-
Pozostałe waluty	165 363	-
Razem	5 872 911	6 091

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku środki na rachunku rezerwy obowiązkowej są oprocentowane w wysokości 1,35 % (0,9 stopy referencyjnej NBP). Na dzień 31 grudnia 2016 roku oprocentowanie wynosiło 1,35 % (0,9 stopy referencyjnej NBP).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

25. Należności od banków

Należności od banków według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Rachunki bieżące	335 016	118 142
Lokaty międzybankowe	271 823	267 828
Kredyty i pożyczki	29 528	34 517
Zabezpieczenia pieniężne	1 006 332	1 771 842
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	494 706	703 635
Środki pieniężne w drodze	506 559	379 858
Razem brutto	2 643 964	3 275 822
Odpisy aktualizujące wartość należności	-16 637	-17 993
Razem netto	2 627 327	3 257 829

Należności od banków według struktury jakościowej

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od banków, w tym:		
należności brutto bez utraty wartości	2 627 331	3 257 830
należności brutto z utratą wartości	16 633	17 992
odpisy aktualizujące utworzone indywidualnie	-6 833	-8 192
odpisy aktualizujące utworzone grupowo (*)	-9 804	-9 801
Razem	2 627 327	3 257 829

(*) Pozycja obejmuje szacowaną utratę wartości, która nastąpiła, ale nie została jeszcze zaraportowana (IBNR).

Należności od banków według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od banków, w tym:		
do 1 miesiąca	2 588 346	3 178 259
od 1 do 3 miesięcy	31 579	345
od 3 miesięcy do 1 roku	7	69 684
od 1 do 5 lat	29	47
powyżej 5 lat	50	2
dla których termin zapadalności upłynął	23 953	27 485
Razem brutto	2 643 964	3 275 822
Odpisy aktualizujące wartość należności	-16 637	-17 993
Razem netto	2 627 327	3 257 829

Należności od banków według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	702 126	1 012 264
CHF	23 342	19 462
EUR	1 346 256	2 010 070
USD	209 142	68 792
Pozostałe waluty	346 461	147 241
Razem	2 627 327	3 257 829

Zmiany poziomu odpisów aktualizujących w roku 2017 i 2016 prezentowane są w Nocie 18.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

26. Aktywa oraz zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu według emitenta i struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe	1 725 858	730 750
Kapitałowe papiery wartościowe	4 558	1 719
Aktywa finansowe razem	1 730 416	732 469
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe	469 448	673 165
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	1 646 758	654 918
bony skarbowe	-	-
obligacje skarbowe	1 646 758	654 918
Papiery wartościowe emitowane przez banki	50 258	9 719
Papiery wartościowe emitowane przez przedsiębiorstwa	28 842	66 113
Papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządowe	-	-
Aktywa finansowe razem	1 725 858	730 750
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	469 448	673 165
obligacje skarbowe	469 448	673 165
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

Kapitałowe papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

	31.12.2017	31.12.2016
Akcje	208	1 719
Jednostki uczestnictwa	4 350	-
Razem	4 558	1 719

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe, w tym:		
do 1 miesiąca	123 505	-
od 1 do 3 miesięcy	-	239
od 3 miesięcy do 1 roku	12 605	117 804
od 1 do 5 lat	1 461 523	324 868
powyżej 5 lat	128 225	278 120
termin nieokreślony	-	9 719
Aktywa finansowe razem	1 725 858	730 750
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe, w tym:		
do 1 miesiąca	-	102 076
od 1 do 3 miesięcy	-	-
od 3 miesięcy do 1 roku	-	131 194
od 1 do 5 lat	309 328	263 435
powyżej 5 lat	160 120	176 460
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według walut

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
PLN	1 718 202	710 575
EUR	4 542	5 629
USD	3 114	14 546
Aktywa finansowe razem	1 725 858	730 750
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
PLN	469 448	673 165
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

27. Aktywa oraz zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)

Instrumenty pochodne stosowane przez Grupę

W ramach swojej działalności Grupa wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe oferowane klientom oraz służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Grupę stanowią kontrakty pozagiełdowe (tzw. over-the-counter). Nieznaczną część instrumentów pochodnych stanowią kontrakty zawierane na regulowanych rynkach giełdowych (głównie kontrakty futures).

Pochodne transakcje walutowe wymiany stanowią zobowiązanie do zakupu lub sprzedaży waluty. Terminowe operacje wymiany walutowej (operacje typu forward) oparte są na określonym w momencie zawarcia kursie waluty na określoną datę w przyszłości. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Do dyskutowania przepływów pieniężnych wykorzystywane są krzywe zerokuponowe odpowiednie dla danego rynku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Transakcje swap walutowy są kombinacją wymiany określonych walut na datę spot oraz transakcji odwrotnej na datę forward, przy czym odpowiednie kursy wymiany są ustalone z góry w momencie zawarcia kontraktu. Przy rozliczaniu tych transakcji następuje przepływ środków. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Do dyskontowania przepływów pieniężnych wykorzystywane są krzywe zerokuponowe odpowiednie dla danego rynku.

Opcje walutowe z dostawą są kontraktami, w ramach których jedna ze stron, nabywca opcji, nabywa za cenę tzw. premii od drugiej ze stron, wystawcy opcji, prawo, lecz nie obowiązek do nabycia (przy opcji call) bądź sprzedaży (przy opcji put) w określonym momencie w przyszłości, lub w określonym przedziale czasu, przewidzianej kontraktem sumy walut po określonym w momencie zawarcia opcji kursie.

W przypadku opcji rozliczanych netto, nabywca w ramach rozliczenia otrzymuje kwotę w wysokości iloczynu kwoty waluty i różnicy między bieżącym kursem rynkowym a kursem ustalonym przy zawarciu transakcji.

Opcje barierowe z jedną barierą to opcje, w których nabywane jest prawem warunkowym zależnym od zdarzenia w określonym z góry przedziale czasowym polegającego na wzroście kursu powyżej ustalonego w dniu transakcji poziomu bariery (zdarzenie UP) lub zdarzenia spadku kursu poniżej bariery (zdarzenie DOWN). Dla bariery typu „wejście” (IN) po zajściu ustalonego zdarzenia prawo warunkowe staje się prawem bezwarunkowym natomiast dla bariery typu „wyjścia” (OUT) po zajściu ustalonego zdarzenia prawo wygasa.

Opcje walutowe wyceniane są w oparciu o model wyceny opcji Garmana-Kohlhagena (a w przypadku opcji barierowych i azjatyckich w oparciu o tzw. rozszerzony model Garmana-Kohlhagena). Model jest parametryzowany na podstawie kwotowań rynkowych opcji plain vanilla at-the-money oraz spreadów dla opcji out-of-the money i in-the-money (volatility smile) na standardowe terminy.

Instrumenty pochodne dotyczące stóp procentowych pozwalają Grupie i jej klientom przenosić, modyfikować lub ograniczać ryzyko stóp procentowych.

Transakcje swap stóp procentowych (IRS) to kontrakty, w których kontrahenci wymieniają między sobą strumienie płatności odsetkowych, naliczane od określonej w kontrakcie nominalnej kwoty waluty instrumentu bazowego. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Przepływy zmienne są estymowane na podstawie odpowiednich stawek transakcji IRS. Do dyskontowania ustalonych w warunkach transakcji jak również implikowanych przepływów pieniężnych wykorzystywane są odpowiednie krzywe zerokuponowe.

Forward Rate Agreement (FRA) to transakcje, w których strony zobowiązują się do zapłaty odsetek od ustalonej kwoty nominalnej, za określony okres rozpoczynający się w przyszłości i naliczonych według ustalonej w dniu zawarcia kontraktu stopy procentowej. Strony rozliczają się w dacie waluty zdyskontowaną stopą referencyjną różnicą odsetkową pomiędzy stawką FRA (stopą terminową w dniu zawarcia transakcji), a stopą referencyjną. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych.

Swapy procentowo-walutowe (Cross currency IRS) to transakcje, w których strony wymieniają kapitał i strumienie odsetkowe w różnych walutach w określonym przedziale czasu. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. W wycenie transakcji Basis Swap (swapy procentowo-walutowe o zmiennych kuponach) uwzględniane są również rynkowe kwotowania spreadu bazowego (tzw. Basis Swap spread).

Transakcje terminowe na papierach wartościowych to transakcje, w których strony zobowiązują się do zakupu lub sprzedaży papieru wartościowego w określonym terminie w przyszłości za określoną w dniu zawarcia transakcji płatność. Transakcje tego typu wyceniane są poprzez wycenę papieru wartościowego (mark-to-market lub mark-to-model) oraz wycenę przyszłej płatności za papier (metodą dyskontowania przepływu pieniężnego według stopy rynku pieniężnego).

Opcje na stopę procentową (cap/floor) to kontrakty, w ramach których jedna ze stron, nabywca opcji, nabywa za cenę tzw. premii od drugiej ze stron, wystawcy opcji, prawo, lecz nie obowiązek do pożyczania (cap) bądź ulokowania (floor) na określone okresy (każdy z osobna) określonej kwoty po ustalonej w momencie zawarcia transakcji stawce oprocentowania. Rozliczenie kontraktu następuje netto (bez lokowania środków) w ustalonych terminach. Transakcje tego typu wyceniane są w oparciu o model Normalny. Model jest parametryzowany na podstawie kwotowań rynkowych opcji at-the-money na standardowo kwotowane terminy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kontrakty typu swap towarowy stanowią zobowiązanie do rozliczenia pieniężnego netto równoważnego z realizacją transakcji kupna lub sprzedaży towaru po cenie, której zasady wyznaczania są ustalane w momencie zawarcia transakcji. Instrumenty towarowe wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych uwzględniającą krzywą terminową cen towarów.

Azjatyckie opcje towarowe stanowią kontrakty dające prawo do kupna lub sprzedaży w dniu wygaśnięcia opcji określonej ilości towaru po ustalonej cenie, przy czym cena rozliczenia opiera się na kursie średnim ustalonym na podstawie obserwacji ceny spot towaru w okresie poprzedzającym datę zapadalności opcji. Opcje towarowe wyceniane są przy pomocy modelu Blacka-Scholesa z dopasowaniem momentów rozkładu ceny towaru dla średniej arytmetycznej.

Instrumenty pochodne wbudowane w inne instrumenty

W Grupie występują instrumenty pochodne będące składnikami złożonych instrumentów finansowych, tj. takich które zawierają zarówno instrument pochodny, jak i umowę zasadniczą, co sprawia, iż część przepływów pieniężnych połączonego instrumentu zmienia się w sposób zbliżony do przepływów wynikających z niezależnego instrumentu pochodnego. Instrumenty pochodne wbudowane w inne instrumenty powodują, że część lub całość przepływów środków pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej, jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę papieru wartościowego, kurs wymiany waluty obcej, indeks cen lub stóp procentowych.

Instrumentami pochodnymi wbudowanymi w bilansowe instrumenty finansowe są między innymi opcje wcześniejszego wykupu w niektórych obligacjach korporacyjnych lub komunalnych lub też emisjach własnych. W tym przypadku wbudowane instrumenty pochodne są ściśle powiązane z kontraktem głównym, zatem wbudowany instrument pochodny nie wymaga wydzielenia, odrębnego ujęcia i wyceny.

Grupa posiada w swojej ofercie depozyty oraz certyfikaty depozytowe, których składnikiem jest wbudowany instrument pochodny. W związku z tym, iż charakter tego instrumentu nie jest ściśle powiązany z charakterem umowy depozytowej instrument wbudowany został wydzielony i zaklasyfikowany do portfela przeznaczonego do obrotu. Wycena tego instrumentu odnoszona jest do rachunku zysków i strat. Instrumentami wbudowanymi są proste opcje (plain vanilla) oraz opcje egzotyczne na pojedyncze akcje, indeksy, towary oraz inne wskaźniki rynkowe, w tym indeksy stóp procentowych oraz kursy walutowe i ich koszyki. Wszystkie wydzielone opcje są na bieżąco domykane na rynku międzybankowym.

Opcje walutowe wbudowane w umowy depozytowe wyceniane są opisaną powyżej metodą wyceny dla opcji walutowych. Opcje egzotyczne wbudowane w umowy depozytowe i ich domknięcia są wyceniane przy pomocy techniki Monte-Carlo przy założeniu modelu geometrycznego ruchu Browna dla czynników ryzyka. Parametry modelu ustalane są w pierwszej kolejności na podstawie kwotowań opcji oraz kontraktów terminowych a przy ich braku na podstawie miar statystycznych dynamiki instrumentu bazowego.

Grupa przeanalizowała portfel umów kredytowych i zwykłych pod kątem konieczności wydzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych i stwierdziła, że nie wymagają one wydzielenia i odrębnego ujęcia instrumentów wbudowanych.

Ryzyko związane z pochodnymi instrumentami finansowymi

Podstawowymi rodzajami ryzyka związanymi z instrumentami pochodnymi są ryzyko rynkowe i ryzyko kredytowe.

W momencie początkowego ujęcia pochodne instrumenty finansowe zwykle nie posiadają żadnej bądź posiadają znikomą wartość rynkową. Wynika to z tego, że instrumenty pochodne nie wymagają żadnej inwestycji początkowej netto, bądź wymagają tylko niewielkiej początkowej inwestycji netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych.

Instrumenty pochodne uzyskują dodatnią lub ujemną wartość wraz ze zmianami określonej stopy procentowej, ceny papieru wartościowego, ceny towaru, kursu wymiany waluty obcej, indeksu ceny, klasyfikacji kredytowej lub indeksu kredytowego czy też innego parametru rynkowego. W wyniku tych zmian posiadane instrumenty pochodne stają się bardziej lub mniej korzystne od instrumentów o takim samym rezydualnym okresie zapadalności dostępnych w danym momencie na rynku.

Ryzyko kredytowe związane z kontraktami pochodnymi stanowi potencjalny koszt zawarcia nowego kontraktu na warunkach pierwotnych w przypadku, gdy druga strona uczestnicząca w pierwotnym kontrakcie nie spełni swojego obowiązku. Aby ocenić wielkość potencjalnego kosztu zastąpienia Grupa wykorzystuje takie same metody jak do oceny ponoszonego ryzyka rynkowego. Aby kontrolować poziom podejmowanego ryzyka kredytowego, Grupa dokonuje oceny pozostałych uczestników kontraktów wykorzystując takie same metody, jak przy decyzjach kredytowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższe tabele prezentują nominalne kwoty pochodnych instrumentów finansowych oraz wartości godziwe instrumentów. Nominalne kwoty pewnych typów instrumentów finansowych stanowią podstawę do porównań z instrumentami ujmowanymi w bilansie, lecz niekoniecznie wskazują, jakie będą kwoty przyszłych przepływów środków pieniężnych lub jaka jest bieżąca wartość godziwa tych instrumentów, w związku z czym nie określają stopnia narażenia Grupy na ryzyko kredytowe lub cenowe.

Wartości godziwe handlowych instrumentów pochodnych

31.12.2017	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Transakcje stopy procentowej		
swapy stopy procentowej (IRS)	967 627	1 530 119
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	176	-
opcje	6 161	2 252
pozostałe	461	416
Transakcje walutowe i na złoto		
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	54 451	29 255
forwardy walutowe	120 428	185 924
swapy walutowe (FX-Swap)	87 603	173 636
opcje walutowe i na złoto	27 932	24 955
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych		
opcje	10 225	10 219
pozostałe	19	2
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych		
opcje	14 739	14 366
pozostałe	59 225	58 959
Razem	1 349 047	2 030 103

31.12.2016	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Transakcje stopy procentowej		
swapy stopy procentowej (IRS)	1 517 526	1 503 394
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	347	155
opcje	1 837	1 710
pozostałe	426	618
Transakcje walutowe i na złoto		
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	49 978	161 421
forwardy walutowe	183 636	84 759
swapy walutowe (FX-Swap)	62 207	93 089
opcje walutowe i na złoto	52 971	53 605
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych		
opcje	5 403	5 422
pozostałe	1	9 723
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych		
opcje	2 113	1 971
pozostałe	36 984	36 807
Razem	1 913 429	1 952 674

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartości nominalne handlowych instrumentów pochodnych

31.12.2017	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Transakcje stopy procentowej						
swapy stopy procentowej (IRS)	1 781 188	1 815 069	18 501 960	49 820 422	11 372 737	83 291 376
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	-	500 000	450 000	-	-	950 000
opcje	-	270 951	1 349 236	3 860 482	11 248	5 491 917
pozostałe	785 253	-	-	-	-	785 253
Transakcje walutowe i na złoto						
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta zakupiona	129 765	277 103	911 633	1 118 680	929 237	3 366 418
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta sprzedana	127 707	271 275	910 417	1 138 688	898 692	3 346 779
forwardy walutowe - waluta zakupiona	7 088 255	3 030 242	3 239 251	735 665	-	14 093 413
forwardy walutowe - waluta sprzedana	7 076 423	3 075 685	3 287 164	740 000	-	14 179 272
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta zakupiona	13 046 653	5 315 571	1 263 965	-	-	19 626 189
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta sprzedana	13 141 143	5 320 541	1 241 015	-	-	19 702 699
opcje kupione	428 084	807 930	2 414 151	502 929	-	4 153 094
opcje sprzedane	429 477	799 227	2 418 390	502 929	-	4 150 023
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych						
opcje	73 865	-	-	68 404	-	142 269
pozostałe	-	-	257	245	-	502
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych						
opcje	4 526	44 052	418 842	135 353	-	602 773
pozostałe	104 966	147 378	233 076	189 527	-	674 947
Razem	44 217 305	21 675 024	36 639 357	58 813 324	13 211 914	174 556 924

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartości nominalne handlowych instrumentów pochodnych

31.12.2016	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Transakcje stopy procentowej						
swapy stopy procentowej (IRS)	2 064 679	2 846 675	11 640 203	51 529 159	12 317 504	80 398 220
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	275 000	750 000	300 000	-	-	1 325 000
opcje	700 000	604 917	857 351	3 907 471	165 096	6 234 835
pozostałe	458 475	-	-	-	-	458 475
Transakcje walutowe i na złoto						
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta zakupiona	-	413 339	652 407	1 959 424	1 071 214	4 096 384
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta sprzedana	-	427 850	665 328	2 022 765	1 086 332	4 202 275
forwardy walutowe - waluta zakupiona	6 765 791	2 525 196	3 177 714	1 337 691	-	13 806 392
forwardy walutowe - waluta sprzedana	6 791 531	2 541 317	3 101 465	1 346 657	-	13 780 970
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta zakupiona	13 380 696	2 643 905	2 799 405	115 108	-	18 939 114
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta sprzedana	13 369 780	2 644 057	2 797 880	110 600	-	18 922 317
opcje kupione	463 120	540 425	2 526 286	186 400	-	3 716 231
opcje sprzedane	465 995	545 333	2 538 592	186 400	-	3 736 320
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych						
opcje	-	-	-	73 865	-	73 865
pozostałe	-	863	1 037	-	21 000	22 900
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych						
opcje	8 693	13 039	80 418	-	-	102 150
pozostałe	61 558	78 176	218 647	272 791	-	631 172
Razem	44 805 318	16 575 092	31 356 733	63 048 331	14 661 146	170 446 620

28. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty na nieruchomości	59 729 689	54 713 809
Kredyty w rachunku bieżącym	11 028 956	10 599 898
Kredyty operacyjne	12 916 798	13 897 871
Kredyty na inwestycje	18 665 906	16 810 632
Kredyty gotówkowe	12 190 872	10 211 931
Należności z tytułu kart płatniczych	1 081 499	970 673
Należności faktoringowe	3 478 545	2 890 930
Pozostałe kredyty i pożyczki	1 386 808	1 595 088
Dłużne papiery wartościowe	12 749 288	12 451 372
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	-
Środki pieniężne w drodze	79 144	89 682
Razem brutto	133 307 505	124 231 886
Odpisy aktualizujące wartość należności	-5 358 198	-5 542 619
Razem netto	127 949 307	118 689 267

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury podmiotowej

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od przedsiębiorstw	58 841 495	55 257 059
Należności od ludności	64 377 510	58 379 647
Należności od jednostek budżetowych	10 088 500	10 595 180
Razem brutto	133 307 505	124 231 886
Odpisy aktualizujące wartość należności	-5 358 198	-5 542 619
Razem netto	127 949 307	118 689 267

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:		
należności brutto bez utraty wartości	125 898 087	116 571 271
należności brutto z utratą wartości	7 409 418	7 660 615
odpisy aktualizujące utworzone indywidualnie	-3 380 415	-3 189 149
odpisy aktualizujące utworzone grupowo (*)	-1 977 783	-2 353 470
Razem	127 949 307	118 689 267

(*) Pozycja obejmuje szacowaną utratę wartości, która nastąpiła, ale nie została jeszcze zaraportowana (IBNR).

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:		
do 1 miesiąca	14 966 833	15 184 650
od 1 do 3 miesięcy	4 657 178	3 050 503
od 3 miesięcy do 1 roku	10 286 555	12 393 167
od 1 do 5 lat	41 942 265	37 323 318
powyżej 5 lat	55 962 982	50 359 575
dla których termin zapadalności upłynął	5 491 692	5 920 673
Razem brutto	133 307 505	124 231 886
Odpisy aktualizujące wartość należności	-5 358 198	-5 542 619
Razem netto	127 949 307	118 689 267

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	107 990 654	96 647 980
CHF	3 561 945	4 640 419
EUR	13 688 524	13 934 872
USD	2 477 434	3 289 584
Pozostałe waluty	230 750	176 412
Razem	127 949 307	118 689 267

Zmiany poziomu odpisów aktualizujących w roku 2017 i 2016 prezentowane są w Nocie 18.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

29. Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa prowadzi działalność leasingową poprzez spółkę zależną Pekao Leasing Sp. z o.o.

Wartość kwot inwestycji leasingowej brutto oraz minimalnych opłat leasingowych należnych wynosiła

31.12.2017	INWESTYCJA LEASINGOWA BRUTTO	WARTOŚĆ BIEŻĄCA MINIMALNYCH OPŁAT LEASINGOWYCH
Do 1 roku	1 711 448	1 576 487
Od 1 roku do 5 lat	2 775 224	2 626 222
Powyżej 5 lat	335 744	322 358
Razem	4 822 416	4 525 067
Niezrealizowane przychody finansowe	-297 349	
Inwestycja leasingowa netto	4 525 067	
Niegwarantowane wartości końcowe przypadające leasingodawcy	-	
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	4 525 067	
Wartość rezerw	-173 715	
Wartość bilansowa	4 351 352	

31.12.2016	INWESTYCJA LEASINGOWA BRUTTO	WARTOŚĆ BIEŻĄCA MINIMALNYCH OPŁAT LEASINGOWYCH
Do 1 roku	1 632 601	1 492 018
Od 1 roku do 5 lat	2 520 358	2 353 845
Powyżej 5 lat	322 590	295 727
Razem	4 475 549	4 141 590
Niezrealizowane przychody finansowe	-333 959	
Inwestycja leasingowa netto	4 141 590	
Niegwarantowane wartości końcowe przypadające leasingodawcy	-	
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	4 141 590	
Wartość rezerw	-166 947	
Wartość bilansowa	3 974 643	

Grupa zawiera jako leasingodawca transakcje leasingu finansowego, których głównym przedmiotem są środki transportu, maszyny i urządzenia techniczne.

Ponadto, gdy Grupa Kapitałowa jest leasingobiorcą, jeśli leasing finansowy odbywa się między spółkami Grupy, wzajemne transakcje z tytułu leasingu finansowego podlegają eliminacji.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Należności z tytułu leasingu finansowego od banków według struktury jakościowej

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od banków, w tym:		
należności brutto bez utraty wartości	248	704
należności brutto z utratą wartości	-	-
odpisy aktualizujące utworzone indywidualnie	-	-
odpisy aktualizujące utworzone grupowo (*)	-4	-6
Razem	244	698

(*) Pozycja obejmuje szacowaną utratę wartości, która nastąpiła, ale nie została jeszcze zaraportowana (IBNR).

Należności z tytułu leasingu finansowego od klientów według struktury jakościowej

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od klientów, w tym:		
należności brutto bez utraty wartości	4 299 188	3 934 980
należności brutto z utratą wartości	225 631	205 906
odpisy aktualizujące utworzone indywidualnie	-29 164	-30 047
odpisy aktualizujące utworzone grupowo (*)	-144 547	-136 894
Razem	4 351 108	3 973 945

(*) Pozycja obejmuje szacowaną utratę wartości, która nastąpiła, ale nie została jeszcze zaraportowana (IBNR).

Należności z tytułu leasingu finansowego według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	2 747 448	2 450 665
CHF	467	1 416
EUR	1 588 474	1 522 242
USD	14 963	320
Razem	4 351 352	3 974 643

Zmiany poziomu odpisów aktualizujących w roku 2017 i 2016 prezentowane są w Nocie 18.

30. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa na dzień 31 grudnia 2017 roku stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*) oraz przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*).

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku Grupa kontynuowała następujące powiązania zabezpieczające:

- rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*) dla stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnego do sprzedaży zabezpieczonych instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 1 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) z tytułu kredytów i depozytów o zmiennym oprocentowaniu, zabezpieczonych instrumentami typu cross-currency interest rate swap (CIRS) – opis w punkcie 2 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- zabezpieczenie przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) z tytułu aktywów finansowych o zmiennym oprocentowaniu instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 3 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) dla portfela zmiennokuponowych kredytów w EUR i USD zabezpieczonych instrumentami typu fx-swap – opis w punkcie 4 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*) dla stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do portfela kredytów i pożyczek, zabezpieczonych instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 5 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku Grupa:

- desygnowała do rachunkowości zabezpieczeń powiązanie zabezpieczające i zakończyła jego stosowanie – rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) dla wysoce prawdopodobnego przepływu środków pieniężnych w EUR (pozycja krótka w EUR dla Grupy) zabezpieczonego instrumentami typu fx-forward (zawartymi jako seria transakcji fx-spot i fx-swap) – opis w punkcie 6 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających. Zakończenie powiązania wynikało z rozliczenia transakcji wchodzących w skład powiązania zabezpieczającego. Ostatnie przepływy pieniężne dla tej rachunkowości zabezpieczeń zostały wygenerowane przez instrument zabezpieczający w dniu 11 grudnia 2017 roku.
- desygnowała do rachunkowości zabezpieczeń powiązanie zabezpieczające – rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) dla portfela depozytów w PLN i EUR, które ekonomicznie odpowiadają długoterminowemu pasywu o zmiennym oprocentowaniu, zabezpieczonych instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 7 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających.

Wartości godziwe instrumentów pochodnych zabezpieczających

31.12.2017	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	16 496	186 102
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	200 672	1 700
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	674 529
swapy walutowe (FX-Swap)	42 228	-
Razem	259 396	862 331

31.12.2016	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	14 683	267 311
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	263 752	-
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	1 370 905
swapy walutowe (FX-Swap)	11 317	502
Razem	289 752	1 638 718

Wartości nominalne instrumentów pochodnych zabezpieczających

31.12.2017	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	115 000	-	1 744 024	1 696 087	3 555 111
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-	-	-	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	-	15 000	3 963 702	197 000	4 175 702
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-	1 635 139	7 842 510	3 431 241	12 908 890
swapy walutowe (FX-Swap)	602 846	381 072	1 025 307	-	-	2 009 225
Razem	602 846	496 072	2 675 446	13 550 236	5 324 328	22 648 928

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartości nominalne instrumentów pochodnych zabezpieczających

31.12.2016	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	553 000	-	1 627 612	2 113 964	4 294 576
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-	-	-	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	25 000	150 000	3 600 000	-	3 775 000
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	867 025	-	1 033 820	9 883 752	4 079 680	15 864 277
swapy walutowe (FX-Swap)	-	892 450	1 297 025	-	-	2 189 475
Razem	867 025	1 470 450	2 480 845	15 111 364	6 193 644	26 123 328

Kwoty rozpoznane w rachunku zysków i strat i na kapitale z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*)

	2017	2016
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie - brutto)	6 581	39 724
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	190 802	212 587
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-224	-756

Zmiany stanu kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*)

	2017	2016
Stan na początek okresu	39 724	45 280
Odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie	-33 087	-5 451
Kwota odroczonej zmiany wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie usunięta z kapitału z aktualizacji wyceny i wykazana w zysku lub stracie netto	-56	-105
Stan na koniec okresu	6 581	39 724

Kwoty rozpoznane w rachunku zysków i strat z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*)

RODZAJ WYNIKU	2017	2016
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	67 231	26 502
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej związanej z zabezpieczanym ryzykiem	-62 615	-25 189
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	4 616	1 313
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	-67 192	-73 721

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Szczegółowy opis powiązań zabezpieczających stosowanych przez Grupę w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	POZYCJA ZABEZPIECZANA	INSTRUMENTY ZABEZPIEZAJĄCE	SPOSÓB UJĘCIA W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM	OKRES W KTÓRYM OCZEKUJE SIĘ WYSTĄPIENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH
1. Zabezpieczenie wartości godziwej (fair value hedge) stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych				
Grupa zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającą ze zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikającej ze zmienności rynkowych swapowych stóp procentowych poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią stałokuponowe dłużne papiery wartościowe zaklasyfikowane do kategorii dostępnych do sprzedaży (AFS), denominowane w PLN, EUR i USD.	Pozycję zabezpieczającą stanowią transakcje pochodne IRS w walutach PLN, EUR i USD (krótka pozycja w stałej stopie procentowej), w których Grupa otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.	Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej (wynikająca ze spreadu pomiędzy krzywą swapową a krzywą obligacji) księgowana jest zgodnie z ogólnymi zasadami dla instrumentów AFS (tj. w kapitale z aktualizacji wyceny). Odsetki od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym. Zmiana wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej jest prezentowana w wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 18 stycznia 2036 roku.
2. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) kredytów i depozytów zmiennoprocentowych				
Grupa zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej oraz ryzyko walutowe wynikające ze zmienności przepływów pieniężnych na aktywach i zobowiązaniach o zmiennym oprocentowaniu poprzez transakcje CIRS (basis swap).	Pozycja zabezpieczana składa się z dwóch odrębnych komponentów, które stanowią przepływy pieniężne z tytułu portfela aktywów oraz portfela zobowiązań o zmiennej stopie procentowej.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji CIRS (basis swap), w których Grupa płaci zmiennoprocentowe przepływy walutowe, a otrzymuje zmiennoprocentowe przepływy złotowe/walutowe. Transakcje CIRS podlegają dekompozycji na składnik zabezpieczający portfel aktywów oraz składnik zabezpieczający portfel zobowiązań.	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Odsetki od transakcji CIRS i pozycji zabezpieczanych są ujmowane w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 15 maja 2029 roku.
3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) aktywów finansowych zmiennoprocentowych				
Grupa zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającej ze zmienności przepływów pieniężnych na aktywach o zmiennym oprocentowaniu poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią przepływy pieniężne z tytułu portfela aktywów o zmiennej stopie procentowej.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji IRS (krótka pozycja w zmiennej stopie – Grupa otrzymuje stałe przepływy, a płaci zmienne).	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Odsetki od transakcji IRS i pozycji zabezpieczanych są ujmowane w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 29 kwietnia 2020 roku.
4. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) zmiennoprocentowych kredytów walutowych zabezpieczonych transakcjami fx-swap z tytułu ryzyka walutowego i stopy procentowej				
Grupa zabezpiecza zmienność przepływów pieniężnych stanowiących zmiennoprocentowe aktywa finansowe (udzielone kredyty w EUR i USD) poprzez transakcje fx-swap. Zabezpieczane jest ryzyko walutowe i stopy procentowej.	Pozycję zabezpieczaną stanowią udzielone kredyty o zmiennym oprocentowaniu denominowane w EUR i USD.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji fx-swap.	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Rozliczona część punktów swap na instrumencie zabezpieczającym przenoszona jest z kapitału z aktualizacji wyceny i ujmowana w przychodach odsetkowych. Rewaluacja walutowa dotycząca pierwszej wymiany kapitału na instrumencie zabezpieczającym przenoszona jest z kapitału z aktualizacji wyceny i ujmowana w wyniku z pozycji wymiany.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 12 października 2018 roku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	POZYCJA ZABEZPIECZANA	INSTRUMENTY ZABEZPIEZAJĄCE	SPOSÓB UJECIA W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM	OKRES W KTÓRYM OCZEKUJE SIĘ WYSTĄPIENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH
5. Zabezpieczenie wartości godziwej (fair value hedge) stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych				
Grupa zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającą ze zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikającej ze zmienności rynkowych swapowych stóp procentowych poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią stałokuponowe dłużne papiery wartościowe zaklasyfikowane do kategorii kredytów i pożyczek, denominowane w PLN.	Pozycję zabezpieczającą stanowią transakcje pochodne IRS w walutach PLN (krótka pozycja w stałej stopie procentowej), w których Grupa otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.	Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym. Zmiana wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej jest prezentowana w wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 22 grudnia 2026 roku.
6. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) z tytułu oczekiwanego przyszłego wypływu w walucie obcej – powiązanie zakończone				
Grupa zabezpieczała zmienność przepływów pieniężnych w EUR stanowiących prognozowane wypływy środków pieniężnych z tytułu oczekiwanej przyszłej transakcji sprzedaży poprzez transakcje fx-forward. Zabezpieczane było ryzyko walutowe.	Pozycję zabezpieczaną stanowiły prognozowane wypływy środków pieniężnych z tytułu oczekiwanej przyszłej transakcji kupna uzależnione od kursu EUR/PLN.	Pozycję zabezpieczającą stanowił portfel transakcji fx-forward (złożonych z transakcji fx-spot oraz serii transakcji fx-swap), w których Grupa kupiła EUR w zamian za PLN z terminem realizacji 11 grudnia 2017 roku po ustalonym kursie.	Kwota rozliczenia transakcji zabezpieczających skorygowała rozliczenie pozycji zabezpieczanej.	-
7. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) zmiennoprocentowych depozytów w PLN				
Grupa zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającej ze zmienności przepływów pieniężnych na depozytach o zmiennym oprocentowaniu poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią przepływy pieniężne z tytułu portfela depozytów o zmiennej stopie procentowej.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji IRS (krótka pozycja w stałej stopie – Grupa otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe).	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Odsetki od transakcji IRS i pozycji zabezpieczanych są ujmowane w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 22 czerwca 2032 roku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

31. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe

	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)	33 276 590	31 949 770
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)	147 441	151 864
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności (HTM)	3 481 791	3 018 985
Razem	36 905 822	35 120 619

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)

	31.12.2017	31.12.2016
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	21 557 825	25 046 710
bony skarbowe	-	-
obligacje skarbowe	21 557 825	25 046 710
Papiery wartościowe emitowane przez banki centralne	11 066 168	5 978 629
Papiery wartościowe emitowane przez przedsiębiorstwa	-	249 912
Papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządowe	652 597	674 519
Razem	33 276 590	31 949 770
w tym utrata wartości aktywów	-	-

Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)

	31.12.2017	31.12.2016
Akcje	147 404	151 864
Certyfikaty inwestycyjne	37	-
Razem	147 441	151 864
w tym utrata wartości aktywów	-1 119	-1 257

Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności (HTM)

	31.12.2017	31.12.2016
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	3 450 338	2 998 379
bony skarbowe	-	-
obligacje skarbowe	3 450 338	2 998 379
Papiery wartościowe emitowane przez banki centralne	31 453	20 606
Razem	3 481 791	3 018 985
w tym utrata wartości aktywów	-	-

Dłużne papiery wartościowe inwestycyjne (lokacyjne) według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe, w tym:		
do 1 miesiąca	11 112 757	7 424 354
od 1 do 3 miesięcy	121 753	573 661
od 3 miesięcy do 1 roku	6 054 947	6 072 130
od 1 do 5 lat	11 762 697	12 109 707
powyżej 5 lat	7 706 227	8 788 903
Razem	36 758 381	34 968 755

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dłużne papiery wartościowe inwestycyjne (lokacyjne) według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	32 997 942	30 844 812
EUR	2 091 122	2 790 183
USD	1 669 317	1 333 760
Razem	36 758 381	34 968 755

Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych

	2017	2016
PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY (AFS)		
Stan na początek okresu	32 101 634	17 813 299
Zwiększenia (zakup)	62 240 875	89 733 305
Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	-61 393 997	-75 816 126
Zmiany wartości godziwej	168 445	-460 735
Różnice kursowe	-418 639	170 926
Odsetki naliczone	595 877	705 443
Inne zmiany	129 836	-44 478
Stan na koniec okresu	33 424 031	32 101 634
DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE UTRZYMYWANE DO TERMINU WYMAGALNOŚCI (HTM)		
Stan na początek okresu	3 018 985	3 368 424
Połączenia jednostek gospodarczych	13 230	-
Zwiększenia (zakup)	2 954 891	6 660 966
Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	-2 564 407	-7 069 725
Odsetki naliczone	43 327	28 096
Inne zmiany	15 765	31 224
Stan na koniec okresu	3 481 791	3 018 985
Razem inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe netto	36 905 822	35 120 619

32. Reklasyfikacja papierów wartościowych

MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” oraz MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”, umożliwia pod pewnymi warunkami przekwalifikowanie instrumentów finansowych do innych kategorii.

W 2017 i 2016 roku Grupa nie dokonała przekwalifikowania instrumentów finansowych do innych kategorii.

Natomiast 1 października 2008 roku Grupa skorzystała z możliwości reklasyfikacji, ze względu na wyjątkową sytuację związaną z występującym w tym okresie kryzysem na rynkach finansowych.

Wartości bilansowe i wartości godziwe wszystkich składników aktywów finansowych, które zostały reklasyfikowane

	KWOTA REKLASYFIKACJI	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA	WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 331 580	59 836	60 808	64 381	61 109
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	602 507	17 826	16 977	217 365	219 258
Razem	1 934 087	77 662	77 785	281 746	280 367

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W przypadku gdyby Grupa nie dokonała reklasyfikacji, wynik oraz kapitał z aktualizacji wyceny zmieniłyby się następująco

31.12.2017	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH W WARTOŚCI GODZIWEJ	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	-	4 015
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	427	-
Razem	427	4 015

31.12.2016	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH W WARTOŚCI GODZIWEJ	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	-	263
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	-5 633	-
Razem	-5 633	263

Wynik odsetkowy reklasyfikowanych składników aktywów finansowych

	2017	2016
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 493	1 580
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	4 250	10 625
Razem	5 743	12 205

33. Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży

Zgodnie z MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”, Grupa wyodrębniła w pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży” aktywa trwale spełniające odpowiednie wymogi MSSF 5 dotyczące klasyfikacji do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży zakwalifikowano zidentyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży:

- nieruchomości, oraz
- pozostałe aktywa rzeczowe będące własnością Grupy.

Poniżej przedstawiono aktywa przeznaczone do sprzedaży i zobowiązania związane z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY		
Rzeczowe aktywa trwale	42 197	25 703
Inne aktywa	23 368	22 574
Razem aktywa	65 565	48 277

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiany stanu aktywów przeznaczonych do sprzedaży oraz zobowiązań związanych z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży przedstawia tabela poniżej

AKTYWA PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	2017	2016
Stan na początek okresu	48 277	45 302
Zwiększenia, w tym:	18 477	11 541
przeniesienie z własnego majątku rzeczowego	2 580	3 113
przeniesienie z nieruchomości inwestycyjnych	15	8 295
inne	15 882	133
Zmniejszenia, w tym:	-1 189	-8 566
przeniesienie na własny majątek rzeczowy	-	-1 250
przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	-	-4 466
zbycie aktywów	-302	-2 820
inne	-887	-30
Stan na koniec okresu	65 565	48 277

Rozliczenie sprzedaży innych aktywów przedstawia się następująco:

	2017	2016
Przychody ze sprzedaży	1 798	3 849
Wartość bilansowa zbytych aktywów netto (łącznie z kosztami sprzedaży)	-307	-2 820
Zysk/strata brutto na sprzedaży	1 491	1 029

34. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Poniższa tabela zawiera informacje o jednostkach stowarzyszonych, które są istotne dla Grupy

NAZWA JEDNOSTKI STOWARZYSZONEJ	KRAJ ZAŁOŻENIA ORAZ MIEJSCE PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI	PROCENTOWY UDZIAŁ GRUPY W KAPITALE / W GŁOSACH		METODA WYCENY	RODZAJ POWIĄZANIA
		31.12.2017	31.12.2016		
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. (*)	Polska	100,00	50,00	Metoda praw własności	Strategiczna Spółka świadcząca usługi zarządzania aktywami zamożnych klientów.
Pekao Investment Management S.A. (**)	Polska	100,00	49,00	Metoda praw własności	Spółka zajmuje się zarządzaniem aktywami funduszy inwestycyjnych i ma strategiczne znaczenie dla Grupy, która zajmuje się dystrybucją tych produktów oraz ich obsługą.

(*) W dniu 11 grudnia 2017 roku Bank nabył pozostałe 50% udziałów w Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. i przejął kontrolę na tą spółką. Grupa posiada obecnie 100% udział w kapitale własnym spółki Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. Szczegóły transakcji zostały opisane w Nocie 2.

(**) W dniu 11 grudnia 2017 roku Bank nabył pozostałe 51% udziałów w Pekao Investment Management S.A. i przejął kontrolę na tą spółką. W konsekwencji Grupa posiada obecnie 100% udział w kapitale własnym spółki Pekao Investment Management S.A. oraz pośrednio 100% udział w kapitale własnym spółki Pekao TFI S.A. Szczegóły transakcji zostały opisane w Nocie 2.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Skrócone informacje finansowe jednostek stowarzyszonych zostały przedstawione poniżej.

	DOM INWESTYCYJNY XELION SP. Z O.O.		PEKAO INVESTMENT MANAGEMENT S.A.	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Aktywa obrotowe	64 813	53 997	358 065	281 275
Aktywa trwałe	1 789	2 175	8 688	8 605
AKTYWA RAZEM	66 602	56 172	366 753	289 880
Zobowiązania krótkoterminowe	29 727	26 380	28 472	33 299
Zobowiązania długoterminowe	5 994	4 348	5 162	4 541
ZOBOWIĄZANIA RAZEM	35 721	30 728	33 634	37 840
AKTYWA NETTO	30 881	25 444	333 119	252 040

	DOM INWESTYCYJNY XELION SP. Z O.O.		PEKAO INVESTMENT MANAGEMENT S.A.	
	2017	2016	2017	2016
Przychody	64 105	57 129	339 136	324 839
Zysk (strata) netto z działalności kontynuowanej	5 438	4 359	81 218	74 437
Inne całkowite dochody	-	-	11	37
Całkowite dochody razem	5 438	4 359	81 229	74 474

Uzgodnienie skróconych informacji finansowych do wartości bilansowej udziałów w jednostkach stowarzyszonych

	DOM INWESTYCYJNY XELION SP. Z O.O.		PEKAO INVESTMENT MANAGEMENT S.A.		RAZEM	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Udział Grupy w aktywach netto na początek okresu	12 721	10 542	123 500	138 423	136 221	148 965
Udział Grupy w zysku (stracie) netto za okres (*)	2 562	2 179	36 875	36 401	39 437	38 580
Udział Grupy w innych całkowitych dochodach	-	-	-	18	-	18
Dywidendy otrzymane od jednostki stowarzyszonej	-	-	-	-51 342	-	-51 342
Udział Grupy w aktywach netto na koniec okresu	15 283	12 721	160 375	123 500	175 658	136 221
Zaprzestanie wyceny według metody praw własności	-15 283	-	-160 375	-	-175 658	-
Wartość bilansowa udziałów	-	12 721	-	123 500	-	136 221

(*) Udział Grupy w zysku (stracie) netto za okres do dnia nabycia kontroli nad Spółkami (zaprzestania wyceny według metody praw własności)

35. Wartości niematerialne

	31.12.2017	31.12.2016
Wartości niematerialne, w tym:	777 997	540 661
koszty prac rozwojowych	1 073	3 024
patenty i licencje	490 762	455 647
Inne	180 407	7 688
nakłady na wartości niematerialne	105 755	74 302
Wartość firmy	747 648	55 520
Razem	1 525 645	596 181

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartość firmy – to wartość powstała w związku z przeniesieniem części majątku Banku BPH S.A., w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa, na Bank Pekao S.A. Wartość firmy przeniesiona na Bank Pekao S.A. jest częścią wartości firmy powstałej w wyniku nabycia przez Bank BPH S.A. Pierwszego Komercyjnego Banku S.A. „PKBL” w Lublinie i dotyczy tylko tych oddziałów Banku PKBL, które zostały przeniesione do Banku Pekao S.A. w ramach integracji banków. Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy PKBL w kwocie 51 675 tys. złotych.

Ponadto w tej pozycji znajduje się:

- wartość firmy powstała w wyniku nabycia Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. Mikołaja Kopernika przez Bank Pekao S.A. Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy w kwocie 960 tys. złotych,
- wartość firmy powstała w wyniku nabycia spółki Pekao Leasing i Finanse S.A. (d. BPH Leasing S.A.) przez Pekao Leasing Holding S.A. (d. BPH PBK Leasing S.A.). Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy w kwocie 2 885 tys. złotych,
- wartość firmy powstała w wyniku nabycia Pekao Investment Management S.A. oraz pośrednio Pekao TFI S.A. przez Bank Pekao S.A. (transakcja została szczegółowo opisana w Nocie 2). Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy w kwocie 692 128 tys. złotych.

W odniesieniu do wartości firmy test na utratę wartości jest przeprowadzany corocznie bez względu na to, czy istnieją przesłanki, które wskazują, iż nastąpiła utrata wartości.

Test na utratę wartości przeprowadza się poprzez porównanie wartości bilansowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne („CGU”), łącznie z wartością firmy, z ich wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej CGU. Wartość użytkowa to bieżąca, szacunkowa wartość przyszłych przepływów pieniężnych za okres 5 lat z uwzględnieniem wartości rezydualnej CGU.

Wartość rezydualna CGU została skalkulowana poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu stopy wzrostu przyjętej na poziomie 2,5%. Prognozy przepływów pieniężnych opierają się na założeniach zawartych w budżecie Grupy na rok 2018 oraz planie finansowym na lata 2019-2022. Do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 8,18%, uwzględniającą stopę wolną od ryzyka oraz premię za ryzyko.

Test na utratę wartości przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2017 roku wykazał nadwyżkę wartości odzyskiwanej nad wartością bilansową CGU i w związku z tym nie stwierdzono utraty wartości CGU.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji wartości niematerialnych w ciągu okresu sprawozdawczego

2017	KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH	PATENTY I LICENCJE	INNE	NAKLADY NA WARTOŚCI NIEMATERIALNE	WARTOŚĆ FIRMY	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	90 174	2 430 512	35 193	74 302	55 520	2 685 701
Zwiększenia, w tym:	-	199 837	176 657	225 676	692 128	1 294 298
nabycie	-	4 795	-	225 532	-	230 327
z tytułu połączeń jednostek gospodarczych	-	1 509	175 064	-	692 128	868 701
przeniesienie z nakładów inwestycyjnych	-	192 630	1 593	-	-	194 223
inne	-	903	-	144	-	1 047
Zmniejszenia, w tym:	-244	-89 204	-1 358	-194 223	-	-285 029
likwidacja	-244	-89 200	-1 358	-	-	-90 802
sprzedaż	-	-4	-	-	-	-4
przeniesienie z nakładów inwestycyjnych	-	-	-	-194 223	-	-194 223
Stan na koniec okresu	89 930	2 541 145	210 492	105 755	747 648	3 694 970
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	87 150	1 974 865	27 505	-	-	2 089 520
Amortyzacja	1 951	164 682	3 938	-	-	170 571
Likwidacja	-244	-89 160	-1 358	-	-	-90 762
Sprzedaż	-	-4	-	-	-	-4
Stan na koniec okresu	88 857	2 050 383	30 085	-	-	2 169 325
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	-	-	-	-	-	-
Zwiększenia	-	-	-	-	-	-
Zmniejszenia	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	-	-	-	-	-	-
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	3 024	455 647	7 688	74 302	55 520	596 181
Stan na koniec okresu	1 073	490 762	180 407	105 755	747 648	1 525 645

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji wartości niematerialnych w ciągu okresu sprawozdawczego

2016	KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH	PATENTY I LICENCJE	INNE	NAKLADY NA WARTOŚCI NIEMATERIALNE	WARTOŚĆ FIRMY	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	90 174	2 279 571	51 326	115 079	55 520	2 591 670
Zwiększenia, w tym:	-	171 830	312	125 093	-	297 235
nabycie	-	5 089	-	125 093	-	130 182
inne	-	183	-	-	-	183
przeniesienie z nakładów inwestycyjnych	-	166 558	312	-	-	166 870
Zmniejszenia, w tym:	-	-20 889	-16 445	-165 870	-	-203 204
likwidacja	-	-20 621	-16 445	-	-	-37 066
inne	-	-268	-	-	-	-268
przeniesienie z nakładów inwestycyjnych	-	-	-	-165 870	-	-165 870
Stan na koniec okresu	90 174	2 430 512	35 193	74 302	55 520	2 685 701
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	82 226	1 832 584	29 182	-	-	1 943 992
Amortyzacja	4 924	163 345	3 337	-	-	171 606
Likwidacja	-	-21 064	-5 014	-	-	-26 078
Pozostałe	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	87 150	1 974 865	27 505	-	-	2 089 520
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	-	-	10 961	-	-	10 961
Zwiększenia	-	-	-	-	-	-
Zmniejszenia	-	-	-10 961	-	-	-10 961
Stan na koniec okresu	-	-	-	-	-	-
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	7 948	446 987	11 183	115 079	55 520	636 717
Stan na koniec okresu	3 024	455 647	7 688	74 302	55 520	596 181

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku nabyte przez Grupę wartości niematerialne wynoszą 230 327 tys. złotych (w roku 2016 nabyte wartości wynoszą 130 182 tys. złotych).

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku i w 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku jednostki wchodzące w skład Grupy zawarły umowy z kontrahentami na nabycie w przyszłości wartości niematerialnych w kwocie 33 334 tys. złotych (na 31 grudnia 2016 roku - 43 930 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

36. Rzeczowe aktywa trwałe

	31.12.2017	31.12.2016
Środki trwałe, w tym:	1 327 191	1 308 234
grunty i budynki	972 863	1 000 882
maszyny i urządzenia	262 673	245 479
środki transportu	53 983	24 026
inne	37 672	37 847
Środki trwałe w budowie oraz zaliczki na środki trwałe w budowie	98 278	114 696
Razem	1 425 469	1 422 930

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji rzeczowych środków trwałych w ciągu okresu sprawozdawczego

2017	GRUNTY I BUDYNKI	MASZYNY I URZĄDZENIA	ŚRODKI TRANSPORTU	INNE	ŚRODKI TRWAŁE W BUDOWIE I ZALICZKI	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	2 264 209	1 469 173	80 760	320 824	114 696	4 249 662
Zwiększenia, w tym:	53 739	101 344	46 568	7 861	130 480	339 992
nabycie	173	4 094	5 845	491	129 708	140 311
inne	10 017	1 149	40 723	122	772	52 783
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	43 549	96 101	-	7 248	-	146 898
Zmniejszenia, w tym:	-21 446	-109 011	-37 827	-12 896	-146 898	-328 078
likwidacja i sprzedaż	-14 043	-108 587	-37 346	-12 797	-	-172 773
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-7 403	-412	-	-72	-	-7 887
inne	-	-12	-481	-27	-	-520
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	-	-	-	-	-146 898	-146 898
Stan na koniec okresu	2 296 502	1 461 506	89 501	315 789	98 278	4 261 576
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	1 259 474	1 219 907	56 734	282 859	-	2 818 974
Zwiększenia, w tym:	77 398	82 842	14 904	7 491	-	182 635
amortyzacja	69 244	82 831	14 904	7 476	-	174 455
inne	8 154	11	-	15	-	8 180
Zmniejszenia, w tym:	-18 291	-106 738	-36 120	-12 381	-	-173 530
likwidacja i sprzedaż	-13 468	-106 341	-35 879	-12 295	-	-167 983
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-4 823	-386	-	-72	-	-5 281
inne	-	-11	-241	-14	-	-266
Stan na koniec okresu	1 318 581	1 196 011	35 518	277 969	-	2 828 079
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	3 853	3 787	-	118	-	7 758
Zwiększenia	1 205	114	-	67	-	1 386
Zmniejszenia	-	-1 079	-	-37	-	-1 116
Stan na koniec okresu	5 058	2 822	-	148	-	8 028
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	1 000 882	245 479	24 026	37 847	114 696	1 422 930
Stan na koniec okresu	972 863	262 673	53 983	37 672	98 278	1 425 469

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji rzeczowych środków trwałych w ciągu okresu sprawozdawczego

2016	GRUNTY I BUDYNKI	MASZYNY I URZĄDZENIA	ŚRODKI TRANSPORTU	INNE	ŚRODKI TRWAŁE W BUDOWIE I ZALICZKI	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	2 278 125	1 452 658	83 169	326 314	84 826	4 225 092
Zwiększenia, w tym:	21 640	81 249	4 882	4 996	133 837	246 604
nabycie	1 969	5 233	1 412	630	133 837	143 081
inne	2	610	3 470	48	-	4 130
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	19 669	75 406	-	4 318	-	99 393
Zmniejszenia, w tym:	-35 556	-64 734	-7 291	-10 486	-103 967	-222 034
likwidacja i sprzedaż	-32 398	-64 257	-7 291	-8 837	-	-112 783
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-2 886	-149	-	-78	-	-3 113
inne	-272	-328	-	-1 571	-4 574	-6 745
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	-	-	-	-	-99 393	-99 393
Stan na koniec okresu	2 264 209	1 469 173	80 760	320 824	114 696	4 249 662
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	1 219 079	1 203 090	48 999	284 821	-	2 755 989
Zwiększenia, w tym:	66 805	80 631	12 575	8 371	-	168 382
amortyzacja	66 805	80 326	12 575	8 371	-	168 077
inne	-	305	-	-	-	305
Zmniejszenia, w tym:	-26 410	-63 814	-4 840	-10 333	-	-105 397
likwidacja i sprzedaż	-25 385	-63 376	-4 783	-10 255	-	-103 799
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-1 025	-147	-	-78	-	-1 250
inne	-	-291	-57	-	-	-348
Stan na koniec okresu	1 259 474	1 219 907	56 734	282 859	-	2 818 974
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	3 899	3 851	-	118	583	8 451
Zwiększenia	-	-	-	-	-	-
Zmniejszenia	-46	-64	-	-	-583	-693
Stan na koniec okresu	3 853	3 787	-	118	-	7 758
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	1 055 147	245 717	34 170	41 375	84 243	1 460 652
Stan na koniec okresu	1 000 882	245 479	24 026	37 847	114 696	1 422 930

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku wartość nabytych przez Grupę składników „Rzeczowych aktywów trwałych” wynosi 140 311 tys. złotych (w roku 2016 wyniosła 143 081 tys. złotych), natomiast wartość składników zbytych wynosi 605 tys. złotych (w roku 2016 wyniosła 8 150 tys. złotych).

Kwota otrzymanych odszkodowań uzyskanych od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysków i strat w 2017 roku wyniosła 3 540 tys. złotych (w 2016 roku 3 551 tys. złotych).

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku i w 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku jednostki wchodzące w skład Grupy zawarły umowy z kontrahentami na nabycie w przyszłości rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 20 801 tys. złotych (na 31 grudnia 2016 roku 17 525 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

37. Nieruchomości inwestycyjne

Grupa stosuje do wyceny nieruchomości inwestycyjnych model ceny nabycia.

Nie występują ograniczenia prawa do zbycia nieruchomości inwestycyjnych i praw do przekazania przychodu i zysku z tego tytułu.

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji nieruchomości inwestycyjnych w ciągu okresu sprawozdawczego

	2017	2016
WARTOŚĆ BRUTTO		
Stan na początek okresu	55 564	66 253
Zwiększenia, w tym:	97	431
nabycie nieruchomości	-	431
przeniesienie z nieruchomości własnych	-	-
inne	97	-
Zmniejszenia, w tym:	-11 612	-11 120
zbycie nieruchomości	-	-2 777
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-1 595	-8 295
przeniesienie do nieruchomości własnych	-10 017	-
inne	-	-48
Stan na koniec okresu	44 049	55 564
ODPISY AMORTYZACYJNE		
Stan na początek okresu	23 659	27 350
Zwiększenia, w tym:	926	1 183
amortyzacja	926	1 183
przeniesienie z nieruchomości własnych	-	-
inne	-	-
Zmniejszenia, w tym:	-8 874	-4 874
zbycie nieruchomości	-	-1 133
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczone do sprzedaży	-720	-3 741
przeniesienie do nieruchomości własnych	-8 154	-
Stan na koniec okresu	15 711	23 659
ODPISY AKTUALIZUJĄCE		
Stan na początek okresu	7 031	8 682
Zwiększenia, w tym:	-	-
inne	-	-
Zmniejszenia, w tym:	-860	-1 651
zbycie nieruchomości	-	-926
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczone do sprzedaży	-860	-725
Stan na koniec okresu	6 171	7 031
WARTOŚĆ BILANSOWA NETTO		
Stan na początek okresu	24 874	30 221
Stan na koniec okresu	22 167	24 874

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 24 183 tys. złotych (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 14 599 tys. zł). Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych została zaklasyfikowana do Poziomu 3 hierarchii wartości godziwej. Wartość godziwą ustalono w oparciu o wyceny zewnętrznych, niezależnych rzeczoznawców majątkowych, posiadających odpowiednie kwalifikacje i aktualne doświadczenie w takich wycenach, dokonywanych w lokalizacjach, w których znajdują się nieruchomości Grupy. Wyceny nieruchomości inwestycyjnych opierają się na metodzie inwestycyjnej bądź zysków, z uwzględnieniem takich nieobserwowalnych danych wejściowych jak spodziewana stopa wzrostu czynszów, okresy pustostanu, obłożenie, stopa dyskonta.

W rachunku zysków i strat ujęto następujące kwoty przychodów i kosztów związanych z nieruchomościami inwestycyjnymi

	2017	2016
Przychody z czynszów dotyczących nieruchomości inwestycyjnych	4 531	4 069
Bezpośrednie koszty operacyjne dotyczące nieruchomości inwestycyjnych (w tym: koszty napraw i utrzymania), które w danym okresie przyniosły przychody z czynszów	-1 563	-1 568
Bezpośrednie koszty operacyjne dotyczące nieruchomości inwestycyjnych (w tym: koszty napraw i utrzymania), które nie przyniosły w danym okresie przychodów z czynszów	-	-

38. Inne aktywa

	31.12.2017	31.12.2016
Koszty do rozliczenia w czasie	94 920	132 063
Prawo użytkowania wieczystego gruntu	13 834	14 876
Dochody do otrzymania	79 471	78 756
Rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe	2	156
Należności od dłużników różnych	295 437	325 351
Rozrachunki kartowe	573 321	479 996
Razem	1 056 985	1 031 198

Koszty do rozliczenia w czasie dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Odpisy aktualizujące wartość innych aktywów i ich zmiany w 2017 i 2016 roku prezentowane są w Nocie 18.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

39. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa posiadała w swoim portfelu aktywa finansowe, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań

RODZAJ TRANSAKCJI	PRZEDMIOT ZABEZPIECZENIA	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ NOMINALNA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ PODLEGAJĄCYCH ZABEZPIECZENIU
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	obligacje	1 088 646	1 045 716	1 089 876
Pokrycie Funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	763 927	770 200	-
Pokrycia zobowiązań do zapłaty na fundusz gwarancyjny na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	32 488	32 000	26 858
Pokrycie zobowiązań do zapłaty na fundusz przymusowej restrukturyzacji na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	63 545	62 600	53 497
Kredyt lombardowy i techniczny	obligacje	4 697 247	4 587 519	-
Inne kredyty	obligacje	320 074	317 300	234 731
Emisja hipotecznych listów zastawnych	wierzytelności zabezpieczone hipoteką, obligacje	1 576 746	1 574 510	1 211 307
Pokrycie Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych	obligacje, depozyty pieniężne	50 593	50 446	-
Transakcje pochodne	obligacje	648 671	653 999	574 882

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa posiadała w swoim portfelu aktywa finansowe, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań

RODZAJ TRANSAKCJI	PRZEDMIOT ZABEZPIECZENIA	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ NOMINALNA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ PODLEGAJĄCYCH ZABEZPIECZENIU
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	obligacje	1 774 747	1 678 677	1 775 808
Pokrycie Funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	750 701	720 200	-
Kredyt lombardowy i techniczny	obligacje	4 808 629	4 515 159	-
Inne kredyty	obligacje	357 614	353 900	297 497
Emisja hipotecznych listów zastawnych	wierzytelności zabezpieczone hipoteką, obligacje	1 678 258	1 679 057	1 222 018
Pokrycie Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych	obligacje, depozyty pieniężne	51 155	50 890	-
Transakcje pochodne	obligacje	60 792	65 302	31 987

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Blokowanie papierów wartościowych wynika:

- w transakcjach Repo i Sell-buy-back – z obowiązujących standardów na rynku pieniężnym dla tego rodzaju transakcji,
- w przypadku blokady na rzecz BFG – z obowiązujących przepisów Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym,
- dla kredytu lombardowego i technicznego – z polityki i standardów stosowanych przez Narodowy Bank Polski,
- w przypadku pozycji inne kredyty, depozyty oraz transakcje pochodne – z warunków umów zawartych pomiędzy Bankiem Pekao S.A. a jego klientami,
- dla emisji hipotecznych listów zastawnych – z obowiązujących przepisów Ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych,
- w przypadku blokady na rzecz KDPW – z posiadania statusu uczestnika rozliczającego transakcje giełdowe.

40. Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec banków według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Rachunki bieżące	995 307	902 856
Depozyty innych banków i pozostałe zobowiązania	653 917	309 837
Otrzymane kredyty i pożyczki	3 006 353	3 249 417
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	301 439	339 568
Środki pieniężne w drodze	24 275	21 762
Razem	4 981 291	4 823 440

Zobowiązania wobec banków według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	1 635 684	1 442 611
CHF	591 405	731 657
EUR	2 654 770	2 592 591
USD	89 288	48 467
Pozostałe waluty	10 144	8 114
Razem	4 981 291	4 823 440

41. Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania wobec klientów według struktury podmiotowej i produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania wobec przedsiębiorstw, w tym:	57 397 810	57 989 927
środki na rachunkach bieżących	38 152 471	33 946 882
depozyty terminowe oraz pozostałe zobowiązania	19 245 339	24 043 045
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych, w tym:	12 192 129	7 809 235
środki na rachunkach bieżących	9 392 061	5 461 224
depozyty terminowe i pozostałe zobowiązania	2 800 068	2 348 011
Zobowiązania wobec ludności, w tym:	75 576 754	70 347 039
środki na rachunkach bieżących	43 101 222	39 682 587
depozyty terminowe i pozostałe zobowiązania	32 475 532	30 664 452
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	788 436	1 436 241
Środki pieniężne w drodze	231 139	233 484
Razem	146 186 268	137 815 926

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania wobec klientów według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	119 945 891	115 090 198
CHF	336 479	315 787
EUR	16 487 441	13 400 735
USD	7 925 639	7 476 067
Pozostałe waluty	1 490 818	1 533 139
Razem	146 186 268	137 815 926

42. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według rodzaju

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania z tytułu obligacji	90 092	-
Zobowiązania z tytułu emisji certyfikatów depozytowych	1 470 000	300 945
Zobowiązania z tytułu emisji listów zastawnych	1 211 307	1 222 018
Razem	2 771 399	1 522 963

Grupa terminowo wywiązuje się z zobowiązań z tytułu wykupu własnych dłużnych papierów wartościowych.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	2 410 014	1 200 548
EUR	361 385	322 415
USD	-	-
Razem	2 771 399	1 522 963

Zmiany stanu wartości bilansowej zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych prezentowane są w Nocie 53.

43. Zobowiązania podporządkowane

W dniu 30 października 2017 roku Bank wyemitował 10-letnie obligacje podporządkowane o wartości nominalnej 1,25 mld zł. Środki z emisji zostały przeznaczone – po uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego w dniu 21 grudnia 2017 roku – na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku, zgodnie z art. 127 ust. 2 pkt 2 Prawa Bankowego oraz art. 63 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. Obligacje zostały wprowadzone do obrotu na rynku ASO Catalyst.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania podporządkowane wg rodzaju

RODZAJ TRANSAKЦИИ	WARTOŚĆ NOMINALNA	WALUTA	OPROCENTOWANIE	DATA EMISJI	DATA ZAPADALNOŚCI	WARUNKI	WARTOŚĆ BILANSOWA NA 31.12.2017
Obligacje podporządkowane	1 250 000	PLN	zmiennie, WIBOR 6M + marża	30.10.2017	29.10.2027	opcja call dającą prawo Bankowi do wykupu obligacji w terminie 5 lat od daty emisji, pod warunkiem otrzymania zgody KNF	1 257 188

Zmiany stanu wartości bilansowej zobowiązań podporządkowanych prezentowane są w Nocie 53.

44. Rezerwy

Zmiany w ciągu okresu sprawozdawczego

2017	REZERWY NA SPRAWY SPORNE	REZERWY NA PROGRAMY OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA I GWARANCJE	INNE REZERWY	RAZEM
Stan na początek okresu	8 551	294 014	220 983	36 844	560 392
Utworzenie/aktualizacja rezerw	10 428	27 931	71 221	47 861	157 441
Wykorzystanie rezerw	-6 554	-14 068	-	-5 644	-26 266
Rozwiązanie rezerw	-1 329	-41	-53 690	-111	-55 171
Różnice kursowe	-	-	-1 605	-	-1 605
Połączenia jednostek gospodarczych	1 061	974	-	5 382	7 417
Inne zmiany	4 975	-8 562	-	-35 999	-39 586
Stan na koniec okresu	17 132	300 248	236 909	48 333	602 622
Krótkoterminowe	4 281	33 893	50 514	9 354	98 042
Długoterminowe	12 851	266 355	186 395	38 979	504 580

2016	REZERWY NA SPRAWY SPORNE	REZERWY NA PROGRAMY OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA I GWARANCJE	INNE REZERWY	RAZEM
Stan na początek okresu	10 608	268 858	120 771	25 137	425 374
Utworzenie/aktualizacja rezerw	4 092	26 635	160 561	23 386	214 674
Wykorzystanie rezerw	-3 405	-13 020	-	-11 207	-27 632
Rozwiązanie rezerw	-3 202	-19	-61 341	-442	-65 004
Różnice kursowe	-	-	992	-	992
Inne zmiany	458	11 560	-	-30	11 988
Stan na koniec okresu	8 551	294 014	220 983	36 844	560 392
Krótkoterminowe	3 214	47 435	67 159	14 201	132 009
Długoterminowe	5 337	246 579	153 824	22 643	428 383

Rezerwy na sprawy sporne

Rezerwy na sprawy sporne dotyczą spraw toczących się w postępowaniach sądowych, administracyjnych oraz innych sporów o charakterze prawnym. Rezerwy na sprawy sporne zostały oszacowane przy uwzględnieniu kwoty prawdopodobnej do zapłaty.

Rezerwy na programy określonych świadczeń

Szczegółowe informacje dotyczące rezerw na programy określonych świadczeń zostały przedstawione w Nocie 46.

Inne rezerwy

Inne rezerwy obejmują głównie rezerwy na długoterminowe świadczenia pracownicze.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

45. Pozostałe zobowiązania

	31.12.2017	31.12.2016
Przychody przyszłych okresów	132 629	115 137
Rezerwy na urlopy wypoczynkowe	56 891	56 924
Rezerwy na pozostałe zobowiązania pracownicze	237 922	251 582
Rezerwa na koszty rzeczowe	110 066	90 461
Pozostałe koszty do zapłacenia (*)	108 651	111 239
Wierzyciele różni	474 828	338 335
Rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe	1 385 384	1 029 899
Rozrachunki kartowe	286 771	304 475
Razem	2 793 142	2 298 052

(*) W tym na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota 81 842 tysięcy złotych stanowiąca rezerwę na zwroty części wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 95 346 tysiące złotych).

46. Programy określonych świadczeń

Na mocy postanowień wewnętrznych regulacji dotyczących wynagradzania, pracownikom Grupy bądź ich rodzinom przysługują określone świadczenia z innych tytułów niż wynagrodzenie za pracę:

- odprawy emerytalne i rentowe,
- odprawy pośmiertne.

Wartość bieżąca tego typu zobowiązań jest ustalana przez niezależnego aktuarium za pomocą metody prognozowanych uprawnień jednostkowych („Projected Unit Credit Method”).

Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz pośmiertnych jest uzależniona od stażu pracy oraz wysokości otrzymywanego przez pracownika wynagrodzenia. Przewidywana kwota odpraw jest dyskontowana aktuarialnie, uwzględniając dyskonto finansowe oraz prawdopodobieństwo dotrwania danej osoby odpowiednio do wieku emerytalnego bądź momentu, w którym może nastąpić zgon. Dyskonto finansowe jest ustalone na podstawie aktualnych na dzień bilansowy rynkowych stopach zwrotu z obligacji skarbowych. Prawdopodobieństwo dotrwania danej osoby odpowiednio do wieku emerytalnego bądź momentu, w którym może nastąpić zgon, jest ustalone metodą ryzyk współzawodniczących („Multiple Decrement Model”), gdzie pod uwagę bierze się następujące ryzyka: możliwość zwolnienia z pracy, ryzyko całkowitej niezdolności do pracy oraz ryzyko śmierci.

Programy określonych świadczeń narażają Grupę na ryzyko aktuarialne, obejmujące:

- ryzyko stopy procentowej – spadek rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- ryzyko wynagrodzeń – wzrost wynagrodzeń pracowników Grupy spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- ryzyko długowieczności – zwiększenie oczekiwanej długości trwania życia pracowników Grupy spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń.

Do głównych założeń, przyjętych przez niezależnego aktuarium na dzień 31 grudnia 2017 roku, należą:

- stopa procentowa do dyskontowania przyszłych świadczeń w wysokości 3,20% (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 3,50%),
- długookresowa roczna stopa wzrostu wynagrodzeń na poziomie 2,50% (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 2,50%),
- prawdopodobieństwo odejść pracowników obliczone na podstawie historycznych danych dotyczących rotacji zatrudnienia w Grupie,
- umieralność przyjęta zgodnie z Tablicami Trwania Życia dla mężczyzn i kobiet, publikowanymi przez GUS, odpowiednio skorygowanymi na podstawie historycznych danych Grupy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Uzgodnienie wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie bilansu otwarcia z bilansem zamknięcia wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

	2017	2016
Stan na początek okresu	294 014	268 858
Koszty bieżącego zatrudnienia	17 612	18 845
Koszty z tytułu odsetek	10 278	7 771
Ponowna wycena zobowiązania:	-8 563	11 560
zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń demograficznych	-2 832	33 812
zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń finansowych	7 447	-16 128
zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek korekty założeń ex-post	-13 178	-6 124
Wyplacone świadczenia	-14 068	-13 020
Połączenie jednostek gospodarczych	975	-
Stan na koniec okresu	300 248	294 014

Analiza wrażliwości

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń miałyby zmiany w odpowiednich założeniach aktuarialnych o 1 punkt procentowy.

31.12.2017	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU PROGRAMÓW OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	
	WZROST O 1 PUNKT PROCENTOWY	SPADEK O 1 PUNKT PROCENTOWY
Stopa dyskontowa	-23 615	27 451
Stopa wzrostu wynagrodzeń	26 166	-23 026

31.12.2016	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU PROGRAMÓW OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	
	WZROST O 1 PUNKT PROCENTOWY	SPADEK O 1 PUNKT PROCENTOWY
Stopa dyskontowa	-23 580	27 509
Stopa wzrostu wynagrodzeń	26 278	-23 033

Zapadalność zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

Poniższa tabela przedstawia profil zapadalności zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń.

	31.12.2017	31.12.2016
Średni ważony okres obowiązywania zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń (w latach)	8,6	8,8

47. Płatności na bazie akcji

Program motywacyjny

W bieżącym i porównywalnych okresach sprawozdawczych występowały następujące programy motywacyjne przyznane pracownikom Banku:

- Długoterminowy Program Motywacyjny Grupy UniCredit 2008 w zakresie opcji na akcje, który Bank nadal realizuje. Uprawnienia do realizacji opcji zostały nabyte w 2012 roku. Cena realizacji opcji 4,185 EUR. Termin wykonania opcji upływa w roku 2018,
- Zakończono realizację Długoterminowego Programu Motywacyjnego Grupy UniCredit 2007 w zakresie opcji na akcje, które wygasły w roku 2017,
- Zakończono realizację Planu Nabywania Akcji przez pracowników Spółek Grupy Pekao, w ramach którego pracownicy Spółek mieli możliwość nabywania akcji zwykłych UniCredit na preferencyjnych zasadach.

Wymienione transakcje płatności na bazie akcji są ujmowane, jako rozliczane w środkach pieniężnych.

Wartość godziwa przyznanych opcji na akcje oraz akcje UniCredit S.p.A. została oszacowana na dzień przyznania praw na podstawie modelu Hull and White.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższe tabele przedstawia zmiany w liczbie opcji na akcje i akcji UniCredit S.p.A. oraz średnie ważone ceny wykonania

2017	OPCJE NA AKCJE	
	LICZBA	ŚREDNIA WAŻONA CENA WYKONANIA (*)
Występujące na początek okresu	2 265 548	17,51
Przyznane w danym okresie	-	-
Umorzone w danym okresie	-617 070	-
Wykonane w danym okresie	-	-
Wygasłe w danym okresie	-510 902	-
Występujące na koniec okresu	1 137 576	17,51
Możliwe do wykonania na koniec okresu	1 137 576	17,51

(*) Wartość 17,51 zł dotyczy programu opcji na akcje z 2008 roku

2016	OPCJE NA AKCJE	
	LICZBA	ŚREDNIA WAŻONA CENA WYKONANIA (*)
Występujące na początek okresu	2 289 715	17,83/30,23
Przyznane w danym okresie	-	-
Umorzone w danym okresie	-24 167	-
Wykonane w danym okresie	-	-
Wygasłe w danym okresie	-	-
Występujące na koniec okresu	2 265 548	17,83/30,23
Możliwe do wykonania na koniec okresu	2 265 548	17,83/30,23

(*) Wartość 17,83 zł dotyczy programu opcji na akcje z 2008 roku, natomiast wartość 30,23 zł dotyczy programu opcji na akcje z roku 2007

Wartość godziwa przyznanych praw do akcji w ramach Planu Nabywania Akcji w okresie do 31 grudnia 2017 roku, na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 230 tys. złotych (1 675 tys. zł na dzień 31 grudnia 2016 roku).

Koszty wynagrodzeń w 2017 roku z tytułu programów motywacyjnych przyznanych pracownikom Grupy Banku Pekao przez Grupę UniCredit wyniosły minus 15 tys. złotych (w 2016 roku – 383 tys. złotych).

System zmiennego wynagradzania dla Kadry Zarządzającej Banku Pekao S.A.

System dedykowany jest Pracownikom zdefiniowanym w Banku jako osoby zajmujące stanowisko kierownicze, kluczowym dla realizacji strategii Banku, zarządzania ryzykiem oraz długoterminowego wzrostu wyniku Banku. Celem niniejszego Systemu jest wspieranie realizacji strategii działalności Banku, zarządzania ryzykiem oraz ograniczanie konfliktów interesów.

W ramach Systemu uczestnik może otrzymać premię, w oparciu o podejście puli bonusowej zapewniające kompleksowy pomiar realizacji wyników na poziomie indywidualnym, jednostki organizacyjnej oraz wyników całego Banku, a także oceny zgodności postępowania uczestnika z przepisami prawa oraz przyjętymi przez Bank standardami. Premia składa się z części wypłacanej w gotówce oraz z części przyznanej w formie akcji Banku lub powiązanych z nimi instrumentów finansowych, w tym akcji fantomowych, jako ekwiwalent pieniężny o wartości odpowiadającej przyznanym akcjom.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W ciągu okresu sprawozdawczego kończącego się w dniu 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał następujące transakcje płatności w formie akcji własnych

	SYSTEM 2013	SYSTEM 2014	SYSTEM 2015	SYSTEM 2016	SYSTEM 2017
Rodzaj transakcji	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych (Cash-settled share based payments)				
Data rozpoczęcia okresu oceny	1 stycznia 2013 r.	1 stycznia 2014 r.	1 stycznia 2015 r.	1 stycznia 2016 r.	1 stycznia 2017 r.
Data ogłoszenia programu	Kwiecień 2013 r.	Czerwiec 2014 r.	Lipiec 2015 r.	Czerwiec 2016 r.	Kwiecień 2017 r.
Data przyznania programu	12 czerwca 2014 r.	30 kwietnia 2015 r.	16 czerwca 2016 r.	19 kwietnia 2017 r.	Data Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy za 2017 rok
Liczba instrumentów przyznanych	76 013 sztuk	68 040 sztuk	93 359 sztuk	127 256 sztuk	Zostanie ustalona w dacie przyznania programu
Data zapadalności	31 lipca 2018 r.	31 lipca 2020 r.	31 lipca 2021 r.	31 lipca 2022 r.	31 lipca 2023 r.
Data nabycia uprawnień dla uczestników na stanowiskach Zarządu Banku oraz z tytułem Executive Vice President	40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 40% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	40% w roku przyznania (rozliczenie po 3 letnim okresie retencji) 30% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 30% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 24% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 12% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 24% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 24% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 12% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 24% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 24% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 12% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 24% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)
Data nabycia uprawnień dla uczestników na pozostałych stanowiskach	20% po roku od daty przyznania 40% po 2 latach od daty przyznania 40% po 3 latach od daty przyznania	60% w roku przyznania (rozliczenie po 3 letnim okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	60% w roku przyznania (rozliczenie po 3 letnim okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	60% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 20% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)	60% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 20% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)
Warunki nabycia uprawnień	Ocena zgodności; Ciągłość zatrudnienia; Spełnienie warunku opartego na wynikach finansowych banku za dany okres				
Rozliczenie programu	Uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej ceny akcji Banku na GPW: - w przypadku rozliczenia dokonywanego w terminach rozliczania rat po okresie retencji obowiązkowej za miesiąc poprzedzający dzień Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie finansowe Banku za dany rok, - w przypadku rozliczenia dokonywanego w okresie retencji dobrowolnej, za 10 dni roboczych od dnia publikacji w danym kwartale okresowego raportu finansowego, oraz pożyczki od nabytych akcji fantomowych w wysokości odpowiadającej dywidendzie wypłaconej akcjonariuszom w okresie retencji dla akcji nabytych przez uczestnika.				

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla systemów 2013, 2014, 2015, 2016 wartość godziwa programu została oszacowana na podstawie ceny akcji Banku na GPW na dzień bilansowy oraz oczekiwanej liczby akcji fantomowych do których zostaną nabyte uprawnienia.

Dla systemu 2017 na datę 31 grudnia 2017 roku Bank sporządził wycenę programu, zakładając, że data przyznania akcji fantomowych wystąpiła w dniu 31 grudnia 2017 roku. Wartość ta zostanie zmieniona w rzeczywistej dacie przyznania programu.

System Zmiennego Wynagradzania w części przyznanej w formie akcji fantomowych to program rozliczany w środkach pieniężnych, i dlatego jego wartość godziwa jest korygowana na każdą datę bilansową aż do momentu rozliczenia programu, który w tym programie pokrywa się z dniem nabycia uprawnień.

Wartość bilansowa zobowiązań wynikających z akcji fantomowych rozliczanych w środkach pieniężnych wyniosła 36 887 tys. złotych na dzień 31 grudnia 2017 roku (na 31 grudnia 2016 roku – 22 532 tys. złotych).

Łączna wartość wewnętrzna zobowiązań z tytułu nabytych praw do akcji fantomowych wyniosła 38 524 tys. złotych na dzień 31 grudnia 2017 roku (na 31 grudnia 2016 roku – 26 446 tys. złotych).

Koszty wynagrodzeń w 2017 roku z tego tytułu wynosiły 19 714 tys. złotych (w 2016 roku – 9 189 tys. złotych).

Poniższa tabela przedstawia zmiany w liczbie akcji fantomowych Banku

	2017	2016
Występujące na początek okresu	210 223	191 060
Przyznane w danym okresie	127 256	93 359
Umorzone w danym okresie	-	-
Wykonane w danym okresie	-39 996	-74 196
Wygasłe w danym okresie	-	-
Występujące na koniec okresu	297 483	210 223

Powyższa tabela nie zawiera ilości akcji przyznanych dla Systemu 2017. Ilość ta zostanie ustalona w roku 2018 po zatwierdzeniu przez Walne Zgromadzenie sprawozdania finansowego Banku za rok 2017. Hipotetyczna ilość akcji wyznaczona w oparciu o kwotę podstawową przyznanego bonusu poszczególnym uczestnikom programu oraz średnią arytmetyczną cen akcji Banku na GPW w grudniu 2017 roku wynosi 156 872 sztuk.

System zmiennego wynagradzania dla Kadry Zarządzającej Spółek Grupy Pekao

W celu wypełnienia wymogów dotyczących zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze (Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach) z dnia 6 marca 2017 roku (Dz. U. z 2016 r. poz. 1988, 1948, 1997 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 85) - spółki zależne: Centralny Dom Maklerski Pekao S.A., Pekao Bank Hipoteczny S.A., Pekao Leasing Sp.z o.o., Pekao Investment Banking S.A., Pekao Financial Services Sp.z o.o., Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. oraz Pekao Faktoring Sp. z o.o. stosują system zmiennego wynagradzania dla kadry zarządzającej.

W ramach niniejszego systemu uczestnik może otrzymać bonus uzależniony od osiągniętych wyników i efektów pracy uczestnika, danej jednostki organizacyjnej oraz wyników spółki w obszarze odpowiedzialności tej osoby z uwzględnieniem wyników całej spółki, a także oceny zgodności postępowania uczestnika z przepisami prawa oraz przyjętymi przez spółkę standardami.

Co najmniej 40% składników zmiennych wynagrodzeń jest rozliczane i wypłacane w okresie od trzech do pięciu lat od momentu ich przyznania.

Spółki wyceniają wartość przyszłych świadczeń pracowniczych w wartości godziwej przyjętego na siebie zobowiązania, zgodnie z MSR 19 „Świadczenia pracownicze”. Skutki wyceny zobowiązań do wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat jako koszty wynagrodzeń.

Wartość bilansowa zobowiązań wynikających z instrumentów rozliczanych w środkach pieniężnych wyniosła 5 861 tys. złotych na dzień 31 grudnia 2017 roku (na 31 grudnia 2016 roku – 4 026 tys. złotych).

Koszty wynagrodzeń w 2017 roku z tego tytułu wynosiły 1 222 tys. złotych (w 2016 roku – 1 545 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

48. Leasing operacyjny

Grupa jako leasingodawca

Grupa jest leasingodawcą w ramach zaklasyfikowanych jako leasing operacyjny umów najmu budynków stanowiących nieruchomości inwestycyjne.

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco

	31.12.2017	31.12.2016
Do 1 roku	10 832	8 016
Od 1 roku do 5 lat	4 374	3 436
Powyżej 5 lat	841	929
Razem	16 047	12 381

Wartość minimalnych opłat leasingowych z tytułu leasingu operacyjnego ujętych jako przychód w 2017 roku wyniosła 17 860 tys. złotych (przychód w 2016 roku wyniósł 18 757 tys. złotych).

Grupa jako leasingobiorca

Grupa jest leasingobiorcą w ramach zaklasyfikowanych jako leasing operacyjny umów najmu budynków.

Kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego przedstawia się następująco

	31.12.2017	31.12.2016
Do 1 roku	105 068	98 387
Od 1 roku do 5 lat	215 794	212 397
Powyżej 5 lat	22 039	62 118
Razem	342 901	372 902

Wartość minimalnych opłat leasingowych z tytułu leasingu operacyjnego ujętych jako koszt 2017 roku wyniosła 169 984 tys. złotych (koszt w 2016 roku wyniósł 172 411 tys. złotych).

Umowy najmu są zwykle zawarte na czas nieokreślony. Dla umów zawartych na czas nieokreślony przyszłe minimalne opłaty leasingowe ustalono w oparciu o okres wypowiedzenia wynikający z umowy. Okres wypowiedzenia na ogół wynosi 3 lub 6 miesięcy. Umowy najmu zawierane są zarówno w złotych, jak i w walutach obcych. Płatności dokonywane są w złotych niezależnie od waluty umowy.

49. Zobowiązania warunkowe

Sprawy sądowe

W całym 2017 roku łączna wartość przedmiotu sporu w toczących się postępowaniach sądowych przeciwko Grupie wyniosła 171 864 056 tys. złotych (w 2016 roku wyniosła 1 091 638 tys. złotych).

W 2017 roku nadal toczyło się postępowanie sądowe przeciwko Grupie z powództwa mniejszościowego akcjonariusza Banku o stwierdzenie nieważności ewentualnie uchylenie uchwał Nr 5 i Nr 21 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z dnia 19 kwietnia 2017 roku w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego Banku za 2016 rok oraz udzielenia Członkowi Zarządu Banku absolutorium z wykonania obowiązków w 2016 roku. W opinii Banku powództwo jest bezpodstawne a podana przez powoda wartość przedmiotu sporu w kwocie 170 988 852 tys. złotych nieprawidłowa, co zostało potwierdzone w zakresie wartości przedmiotu sporu postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 września 2017 roku, mocą którego wartość przedmiotu sporu ustalono na kwotę 6 850 złotych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość przedmiotu sporu w powyższej sprawie wyniosła 6 850 złotych.

W 2017 roku nie występowały postępowania przed sądem lub organami administracji państwowej dotyczące zobowiązań lub wierzycelności Banku oraz jednostek od niego zależnych, w których wysokość dochodzonego roszczenia (zapłaty kwoty pieniężnej) stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Grupy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W 2017 roku w dalszym ciągu toczyło się postępowanie sądowe przeciwko podmiotom Grupy z powództwa osób fizycznych, o zapłatę za szkodę wyrządzoną w związku z nabyciem akcji oraz zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę wywołaną prowadzeniem postępowania egzekucyjnego, które w 2017 roku ma wartość przedmiotu sporu wynoszącą 206 422 tys. złotych uprzednio 306 622 tys. złotych. W pierwszym półroczu 2015 roku zapadł wyrok oddalający powództwo. Powodowie złożyli apelację od wyroku, zaskarżając wyrok w części tj. co do kwoty 206 422 tys. złotych. W III kwartale 2016 roku zapadł wyrok oddalający apelację. Orzeczenie Sądu II instancji zostało zaskarżone przez powodów skargą kasacyjną. W IV kwartale 2017 roku Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powodów. W związku z orzeczeniem Sądu Najwyższego sprawa jest ostatecznie zakończona na korzyść Banku.

Ponadto przeciwko Grupie toczą się następujące istotne postępowania sądowe, w których Bank – w obecnym stanie faktycznym i prawnym – ocenia ryzyko wypływu środków jako możliwe:

- postępowanie – wszczęte w II kwartale 2014 roku – z powództwa beneficjenta gwarancji o zapłatę kwoty 55 996 tys. złotych z tytułu realizacji gwarancji bankowej,
- postępowanie – wszczęte w I kwartale 2015 roku – z powództwa beneficjenta gwarancji o zapłatę kwoty 29 205 tys. złotych z tytułu realizacji gwarancji bankowej,
- postępowanie – wszczęte w IV kwartale 2016 roku – z powództwa osoby fizycznej o zapłatę kwoty 38 916 tys. złotych pobranej przez Bank tytułem rozliczenia terminowych operacji finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa utworzyła rezerwy na sprawy sporne prowadzone przeciwko Grupie, które w opinii prawnej wiążą się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia obowiązku. Wartość rezerw utworzonych na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 17 132 tys. złotych, (na 31 grudnia 2016 roku 8 551 tys. złotych).

Udzielone pozabilansowe zobowiązania finansowe

Udzielone zobowiązania finansowe według podmiotów

	31.12.2017	31.12.2016
Udzielone zobowiązania finansowe, w tym:		
na rzecz podmiotów finansowych	785 430	734 503
na rzecz podmiotów niefinansowych	32 495 145	31 088 328
na rzecz podmiotów budżetowych	599 409	481 482
Razem	33 879 984	32 304 313

Udzielone pozabilansowe zobowiązania gwarancyjne

Udzielone zobowiązania gwarancyjne według podmiotów

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania udzielone na rzecz podmiotów finansowych, w tym:	1 093 608	991 115
gwarancje	1 093 608	991 115
Zobowiązania udzielone na rzecz podmiotów niefinansowych, w tym:	9 970 336	9 999 478
gwarancje	6 726 612	6 194 199
gwarancje submisji papierów wartościowych	3 070 727	3 455 429
poręczenia	172 997	349 850
Zobowiązania udzielone na rzecz podmiotów budżetowych, w tym:	434 737	269 239
gwarancje	13 186	11 279
gwarancje submisji papierów wartościowych	421 551	257 960
Razem	11 498 681	11 259 832

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Usługi subemisji papierów wartościowych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte subemisją

NAZWA EMITENTA	RODZAJ PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	POZOSTAŁA KWOTA SUBEMISJI DO JAKIEJ BANK ZOBOWIĄZAŁ SIĘ ZAANGAŻOWAĆ	OKRES OBOWIĄZYWANIA GWARANCJI
Klient 1	obligacje	1 009 000	23.07.10 - 30.06.20
Klient 2	obligacje	484 880	23.10.13 - 31.05.22
Klient 3	obligacje	60 775	26.07.17 - 31.03.19
Klient 4	obligacje	32 600	27.01.14 - 27.04.18
Klient 5	obligacje	83 300	30.06.14 - 24.02.18
Klient 6	obligacje	2 940	15.09.14 - 30.06.18
Klient 7	obligacje	150 000	24.05.14 - 31.03.18
Klient 8	obligacje	100 000	23.02.15 - 30.11.22
Klient 9	obligacje	12 500	14.10.15 - 31.12.18
Klient 10	obligacje	33 576	18.12.15 - 27.04.18
Klient 11	obligacje	57 000	21.05.16 - 21.06.19
Klient 12	obligacje	4 000	06.07.16 - 31.12.18
Klient 13	obligacje	79 480	31.08.16 - 31.12.18
Klient 14	obligacje	323 600	31.08.16 - 30.12.19
Klient 15	obligacje	4 300	23.12.16 - 31.12.18
Klient 16	obligacje	2 050	23.12.16 - 31.12.18
Klient 17	obligacje	53 235	20.12.16 - 31.12.18
Klient 18	obligacje	9 000	03.03.17 - 31.12.19
Klient 19	obligacje	14 083	03.03.17 - 31.12.18
Klient 20	obligacje	1 530	03.03.17 - 31.12.18
Klient 21	obligacje	23 210	09.06.17 - 31.12.18
Klient 22	obligacje	4 132	27.06.17 - 31.12.19
Klient 23	obligacje	2 500	22.06.17 - 31.12.18
Klient 24	obligacje	1 000	28.06.17 - 31.12.18
Klient 25	obligacje	3 000	27.06.17 - 31.12.18
Klient 26	obligacje	49 844	09.03.16 - 30.06.19
Klient 27	obligacje	1 500	04.07.17 - 31.12.18
Klient 28	obligacje	5 000	17.07.17 - 31.12.18
Klient 29	obligacje	9 739	23.08.17 - 31.12.18
Klient 30	obligacje	8 700	06.09.17 - 31.12.18
Klient 31	obligacje	6 200	08.09.17 - 31.12.19
Klient 32	obligacje	4 500	13.09.17 - 31.12.18
Klient 33	obligacje	116 900	15.09.17 - 29.06.19
Klient 34	obligacje	20 900	25.09.17 - 31.12.18
Klient 35	obligacje	20 625	26.09.17 - 31.12.19
Klient 36	obligacje	35 338	25.09.17 - 31.12.19
Klient 37	obligacje	10 400	27.09.17 - 31.12.19
Klient 38	obligacje	51 800	11.10.17 - 31.03.22
Klient 39	obligacje	67 800	11.10.17 - 20.04.22
Klient 40	obligacje	98 000	24.10.17 - 31.12.19

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

NAZWA EMITENTA	RODZAJ PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	POZOSTAŁA KWOTA SUBEMISJI DO JAKIEJ BANK ZOBOWIĄZAŁ SIĘ ZAANGAŻOWAĆ	OKRES OBOWIĄZYWANIA GWARANCJI
Klient 41	obligacje	25 000	24.10.17 - 31.12.19
Klient 42	obligacje	3 500	03.11.17 - 31.12.18
Klient 43	obligacje	80 000	03.11.17 - 31.08.19
Klient 44	obligacje	51 041	15.11.17 - 31.12.20
Klient 45	obligacje	2 000	21.11.17 - 31.12.18
Klient 46	obligacje	3 750	09.11.17 - 31.12.18
Klient 47	obligacje	17 000	15.11.17 - 31.12.19
Klient 48	obligacje	4 100	05.12.17 - 31.12.18
Klient 49	obligacje	7 000	11.12.17 - 31.12.19
Klient 50	obligacje	8 400	31.12.17 - 31.12.19
Klient 51	obligacje	6 000	15.12.17 - 31.12.18
Klient 52	obligacje	115 000	19.12.17 - 31.12.19
Klient 53	obligacje	17 100	11.12.17 - 31.12.19
Klient 54	obligacje	4 900	19.12.17 - 31.12.18
Klient 55	obligacje	5 000	21.12.17 - 31.12.18
Klient 56	obligacje	5 000	22.12.17 - 31.12.18
Klient 57	obligacje	8 500	27.12.17 - 31.12.18
Klient 58	obligacje	70 050	21.12.17 - 31.12.18

Papiery wartościowe objęte przez Bank subemisją, zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nie notowanych na giełdach i nie znajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte subemisją

NAZWA EMITENTA	RODZAJ PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	POZOSTAŁA KWOTA SUBEMISJI DO JAKIEJ BANK ZOBOWIĄZAŁ SIĘ ZAANGAŻOWAĆ	OKRES OBOWIĄZYWANIA GWARANCJI
Klient 1	obligacje	1 385 000	23.07.10 - 30.06.20
Klient 2	obligacje	265 000	21.06.12 - 31.12.17
Klient 3	obligacje	484 880	22.10.13 - 31.05.22
Klient 4	obligacje	35 000	27.01.14 - 28.04.17
Klient 5	obligacje	110 510	30.06.14 - 31.03.17
Klient 6	obligacje	2 200	15.09.14 - 31.03.18
Klient 7	obligacje	20 000	15.09.14 - 31.03.18
Klient 8	obligacje	150 000	24.05.16 - 31.03.18
Klient 9	obligacje	49 000	22.12.14 - 30.06.17
Klient 10	obligacje	230 000	23.02.15 - 30.06.17
Klient 11	obligacje	100 000	23.02.15 - 30 11.22
Klient 12	obligacje	84 000	27.01.15 - 31.12.17
Klient 13	obligacje	30 000	14.10.15 - 31.12.17
Klient 14	obligacje	7 500	14.10.15 - 31.12.17
Klient 15	obligacje	119 985	18.12.15 - 28.04.17
Klient 16	obligacje	20 270	28.12.15 - 31.12.17
Klient 17	obligacje	19 504	09.03.16 - 30.06.17
Klient 18	obligacje	22 810	09.03.16 - 30.06.17
Klient 19	obligacje	53 500	21.05.16 - 21.06.19
Klient 20	obligacje	3 500	21.05.16 - 21.06.19
Klient 21	obligacje	8 000	06.07.16 - 31.12.18
Klient 22	obligacje	67 200	06.07.16 - 31.12.18
Klient 23	obligacje	8 680	06.07.16 - 31.12.18
Klient 24	obligacje	8 000	06.07.16 - 31.12.18
Klient 25	obligacje	310 600	31.08.16 - 30.12.19
Klient 26	obligacje	13 000	31.08.16 - 30.12.19
Klient 27	obligacje	6 000	08.11.16 - 31.12.17
Klient 28	obligacje	4 300	23.12.16 - 31.12.18
Klient 29	obligacje	1 000	22.12.16 - 30.12.16
Klient 30	obligacje	6 650	23.12.16 - 31.12.18
Klient 31	obligacje	66 000	20.12.16 - 31.12.20
Klient 32	obligacje	15 000	28.12.16 - 31.08.17
Klient 33	obligacje	6 300	29.12.16 - 31.08.17

Papiery wartościowe objęte przez Bank subemisją, zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nie notowanych na giełdach i nie znajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Otrzymane zobowiązania pozabilansowe

Otrzymane zobowiązania według podmiotów

	31.12.2017	31.12.2016
Finansowe, w tym:	384 961	209 107
od podmiotów finansowych	384 961	209 107
od podmiotów niefinansowych	-	-
od podmiotów budżetowych	-	-
Gwarancyjne, w tym:	13 871 406	10 818 912
od podmiotów finansowych	3 116 556	1 552 730
od podmiotów niefinansowych	9 824 811	8 344 980
od podmiotów budżetowych	930 039	921 202
Razem	14 256 367	11 028 019

Ponadto Grupa ma możliwość uzyskania finansowania w Narodowym Banku Polskim pod zastaw posiadanych rządowych papierów wartościowych.

50. Kapitał zakładowy

Struktura kapitału zakładowego

SERIA / EMISJA	RODZAJ AKCJI	LICZBA AKCJI	WARTOŚĆ SERII / EMISJI WG WARTOŚCI NOMINALNEJ	SPOSÓB POKRYCIA KAPITAŁU	DATA REJESTRACJI	PRAWO DO DYWIDENDY (OD DATY)
A	zwykłe na okaziciela	137 650 000	137 650	w całości opłacony	21.12.1997	01.01.1998
B	zwykłe na okaziciela	7 690 000	7 690	w całości opłacony	06.10.1998	01.01.1998
C	zwykłe na okaziciela	10 630 632	10 631	w całości opłacony	12.12.2000	01.01.2000
D	zwykłe na okaziciela	9 777 571	9 777	w całości opłacony	12.12.2000	01.01.2000
E	zwykłe na okaziciela	373 644	374	w całości opłacony	29.08.2003	01.01.2003
F	zwykłe na okaziciela	621 411	621	w całości opłacony	29.08.2003	19.05.2006 16.05.2007
G	zwykłe na okaziciela	603 377	603	w całości opłacony	29.08.2003	15.05.2008
H	zwykłe na okaziciela	359 840	360	w całości opłacony	12.08.2004	01.01.2004
I	zwykłe na okaziciela	94 763 559	94 764	w całości opłacony	29.11.2007	01.01.2008
Liczba akcji razem w szt.		262 470 034				
Kapitał zakładowy razem w tys. złotych			262 470			
Wartość nominalna jednej akcji = 1,00 zł						

Zmiana liczby akcji (w sztukach)

2017	AKCJE WYEMITOWANE I W PEŁNI OPŁACONE	RAZEM
Stan na początek okresu	262 470 034	262 470 034
Stan na koniec okresu	262 470 034	262 470 034

2016	AKCJE WYEMITOWANE I W PEŁNI OPŁACONE	RAZEM
Stan na początek okresu	262 470 034	262 470 034
Stan na koniec okresu	262 470 034	262 470 034

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

51. Pozostałe kapitały, zysk z lat ubiegłych i roku bieżącego

Struktura kapitału własnego Grupy przypadająca na akcjonariuszy Banku Pekao S.A. przedstawia się następująco

	31.12.2017	31.12.2016
Kapitał zapasowy, w tym:	9 491 652	9 480 043
ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	9 137 221	9 137 221
pozostały	354 431	342 822
Kapitał z aktualizacji wyceny, w tym:	-56 528	-223 394
przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych	-89 757	-98 315
podatek odroczony	17 054	18 680
wycena portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	13 389	-217 204
podatek odroczony	-2 544	41 269
wycena portfela instrumentów finansowych zabezpieczających	6 580	39 724
podatek odroczony	-1 250	-7 548
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 982 459	1 982 324
Pozostałe kapitały rezerwowe	9 099 775	9 092 735
Obligacje zamienne na akcje – składnik kapitałowy	28 819	28 819
Fundusz na prowadzenie działalności maklerskiej	15 000	15 000
Pozostałe kapitały razem	20 561 177	20 375 527
Zysk (strata) z lat ubiegłych	-30 962	-20 253
Zysk netto za rok bieżący	2 475 129	2 279 275
Wynik z lat ubiegłych i roku bieżącego razem	2 444 167	2 259 022
Razem	23 005 344	22 634 549

Zysk netto Banku za rok 2016 w kwocie 2 278 375 tys. złotych został podzielony w następujący sposób: 2 278 240 tys. złotych - na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy, a 135 tys. złotych - na fundusz ogólnego ryzyka bankowego.

Od 1982 roku do 1984 roku oraz od 1988 roku do 1996 roku Grupa funkcjonowała w warunkach hiperinflacji.

MSR 29 „Sprawozdawczość finansowa w warunkach hiperinflacji” wymaga przekształcenia każdego składnika kapitału akcjonariuszy (z wyjątkiem niepodzielonych zysków i nadwyżki z przeszacowania) przez ogólną indeksację cen w okresie hiperinflacji. Takie retrospektywne zastosowanie skutkowało by wzrostem kapitału akcyjnego i wzrostem pozostałych funduszy oraz spadkiem niepodzielonego zysku w tych okresach w ekwiwalentnych kwotach. Ujęcie takiej korekty nie miało by wpływu na łączną wartość kapitałów Grupy.

52. Udziały niedające kontroli

Poniższa tabela zawiera informacje o każdej jednostce zależnej, która posiada udziały niedające kontroli istotne dla Grupy

NAZWA JEDNOSTKI ZALEŻNEJ	KRAJ ZAŁOŻENIA ORAZ MIEJSCE PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI	PROCENTOWY UDZIAŁ UDZIAŁÓW NIEDAJĄCYCH KONTROLI W KAPITALE / W GŁOSACH		ZYSK NETTO PRZYPADAJĄCY NA UDZIAŁY NIEDAJĄCE KONTROLI		ŁĄCZNE UDZIAŁY NIEDAJĄCE KONTROLI	
		31.12.2017	31.12.2016	2017	2016	31.12.2017	31.12.2016
Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne S.A. (*)	Polska	-	35,00	579	489	-	14 924
Razem				579	489	-	14 924

(*) W dniu 17 października 2017 roku Bank nabył pozostałe 35% z wyemitowanych akcji spółki Pekao PTE S.A. Grupa posiada obecnie 100% udział w kapitale własnym spółki Pekao PTE S.A. Szczegóły transakcji opisano w Nocie 2.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Skrócone informacje finansowe każdej jednostki zależnej, która posiada udziały niedające kontroli istotne dla Grupy, zostały przedstawione poniżej

	PEKAO POWSZECHNE TOWARZYSTWO EMERYTALNE S.A.	
	31.12.2017	31.12.2016
Należności od banków	14 778	15 256
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	30 217	27 214
Pozostałe pozycje aktywów	1 704	2 385
AKTYWA RAZEM	46 699	44 855
Rezerwy	5 176	-
Pozostałe pozycje zobowiązań	1 999	2 217
ZOBOWIĄZANIA RAZEM	7 175	2 217

	PEKAO POWSZECHNE TOWARZYSTWO EMERYTALNE S.A.	
	2017	2016
Przychody	18 002	13 996
Zysk (strata) netto za okres	-3 116	1 397
Całkowite dochody razem	-3 116	1 397
Dywidendy wypłacone udziałom niedającym kontroli	-	1 529
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	2 010	1 911
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	-2 486	-27 280
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	-	-4 369
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych	-476	-29 738
Środki pieniężne na początek okresu	15 257	44 995
Środki pieniężne na koniec okresu	14 781	15 257

53. Informacje dodatkowe do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31.12.2017	31.12.2016
Kasa, należności od Banku Centralnego	5 236 318	5 872 911
Należności od banków z terminem wymagalności do 3 miesięcy	2 108 722	2 793 179
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych prezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	7 345 040	8 666 090

Wartość środków pieniężnych i ich ekwiwalentów o ograniczonej możliwości dysponowania wyniosła na dzień 31 grudnia 2017 roku 4 786 930 tys. złotych (na dzień 31 grudnia 2016 roku 4 605 707 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiany zobowiązań wynikające z działalności finansowej

	STAN NA 1 STYCZNIA 2017 ROKU	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z PRZEPLYWÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z OPERACJI O CHARAKTERZE BEZGOTÓWKOWYM			STAN NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU
			ZMIANY WYNIKAJĄCE Z UZYSKANIA LUB UTRATY KONTROLI NAD JEDNOSTKAMI ZALEŻNYMI LUB INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	SKUTKI ZMIAN KURSÓW WALUTOWYCH	ZMIANY WARTOŚCI GODZIWYCH	
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 522 963	1 262 292	-	-19 514	- 5 658	2 771 399
Zobowiązania podporządkowane	-	1 250 000	-	-	7 188	1 257 188
Kredyty otrzymane	3 249 417	-139 462	-	-103 531	-71	3 006 353
Razem	4 772 380	2 372 830	-	-123 045	- 12 775	7 034 940

(*) Pozycja "Inne zmiany" dotyczy naliczenia i płatności odsetkowych oraz rozliczenia dyskonta/premii.

	STAN NA 1 STYCZNIA 2016 ROKU	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z PRZEPLYWÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z OPERACJI O CHARAKTERZE BEZGOTÓWKOWYM			STAN NA 31 GRUDNIA 2016 ROKU
			ZMIANY WYNIKAJĄCE Z UZYSKANIA LUB UTRATY KONTROLI NAD JEDNOSTKAMI ZALEŻNYMI LUB INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	SKUTKI ZMIAN KURSÓW WALUTOWYCH	ZMIANY WARTOŚCI GODZIWYCH	
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	2 903 233	-1 376 319	-	11 885	-15 836	1 522 963
Kredyty otrzymane	3 263 303	-138 763	-	125 391	-514	3 249 417
Razem	6 166 536	-1 515 082	-	137 276	-16 350	4 772 380

(*) Pozycja "Inne zmiany" dotyczy naliczenia i płatności odsetkowych oraz rozliczenia dyskonta/premii.

54. Transakcje z jednostkami powiązаныmi

Transakcje pomiędzy Bankiem a podmiotami powiązаныmi są transakcjami typowymi dla bieżącej działalności operacyjnej prowadzonej przez Bank. Obejmują one głównie kredyty, depozyty, transakcje w walutach obcych oraz gwarancje.

Proces kredytowy w odniesieniu do Kierownictwa Banku oraz podmiotów powiązanych z Bankiem

Zgodnie z ustawą Prawo Bankowe, zawieranie transakcji o charakterze kredytowym z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku, osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku oraz podmiotami z nimi powiązаныmi kapitałowo lub organizacyjnie, następuje na podstawie Regulaminu uchwalonego przez Radę Nadzorczą Banku.

Regulamin określa szczególne zasady podejmowania decyzji o zawarciu transakcji z wyżej wymienionymi osobami i podmiotami, w tym szczególne decyzyjne uprawnione do podejmowania decyzji. W szczególności zawarcie transakcji z członkiem Zarządu lub Rady Nadzorczej Banku lub podmiotem z nimi powiązаныm kapitałowo lub organizacyjnie wymaga podjęcia decyzji przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku.

Członkowie Kierownictwa Banku i podmioty z nimi powiązаныne kapitałowo lub organizacyjnie mogą korzystać z oferowanych przez Bank produktów kredytowych według zasad i na warunkach standardowo oferowanych przez Bank. W szczególności w odniesieniu do tych osób i podmiotów Bank nie stosuje korzystniejszych stóp oprocentowania kredytów.

Ocena ryzyka kredytowego dokonywana jest zgodnie z metodologią stosowaną przez Bank, adekwatnie do segmentu klienta i rodzaju transakcji.

W odniesieniu do podmiotów powiązanych z Bankiem stosowany jest standardowy proces kredytowy, przy czym decyzje o zawarciu transakcji podejmowane są wyłącznie przez szczególne decyzyjne na poziomie Centrali Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Transakcje z jednostkami powiązаныmi na 31 grudnia 2017 roku

NAZWA JEDNOSTKI	NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU KREDYTÓW I LOKAT	PAPIERY WARTOŚCIOWE	NALEŻNOŚCI Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU KREDYTÓW I DEPOZYTÓW	ZOBOWIĄZANIA Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	1 733	477 485	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	1 463	-	489	824	489 058	5 062	11
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	458	-	-	-	8 118	-	-
Razem	1 921	-	489	2 557	974 661	5 062	11

Należności z tytułu kredytów i lokat według umownych terminów zapadalności

31.12.2017	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	900	110	-	192	261	-	1 463
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	-	-	-	6	28	424	458
Razem	900	110	-	198	289	424	1 921

Nostro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według umownych terminów zapadalności

31.12.2017	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	3 978	473 507	-	-	-	-	477 485
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	6 249	482 809	-	-	-	-	489 058
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	5 511	-	2 607	-	-	-	8 118
Razem	15 738	956 316	2 607	-	-	-	974 661

(*) Zobowiązania bieżące obejmują rachunki Loro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Należności z tytułu kredytów i lokat według walut

31.12.2017	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A	-	-	-	-	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	93	-	-	1 370	-	1 463
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A	-	-	387	71	-	458
Razem	93	-	387	1 441	-	1 921

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według walut

31.12.2017	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A	301	-	-	477 184	-	477 485
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	93	1	247	488 717	-	489 058
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A	3 483	185	5	4 442	3	8 118
Razem	3 877	186	252	970 343	3	974 661

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Transakcje z jednostkami powiązаныmi na 31 grudnia 2016 roku

NAZWA JEDNOSTKI	NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU KREDYTÓW I LOKAT	PAPIERY WARTOŚCIOWE	NALEŻNOŚCI Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU KREDYTÓW I DEPOZYTÓW	ZOBOWIĄZANIA Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA
UniCredit S.p.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	187 357	-	-	443	9 261	-	1 674
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	682 836	9 719	32 072	1 306	614 127	620 819	2 972
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.							
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	-	-	-	48	28 682	-	-
Pekao Investment Management S.A.	-	-	-	-	137 850	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	-	-	-	15 199	112 949	-	-
Razem jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	15 247	279 481	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	7 948	-	-	-	28 457	-	-
Razem	878 141	9 719	32 072	16 996	931 326	620 819	4 646

Należności z tytułu kredytów i lokat według umownych terminów zapadalności

31.12.2016	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	12 342	175 015	-	-	-	-	187 357
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	597 829	85 007	-	-	-	-	682 836
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	-	5 506	-	-	202	2 240	7 948
Razem	610 171	265 528	-	-	202	2 240	878 141

(*) Należności bieżące obejmują rachunki Nostro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według umownych terminów zapadalności

31.12.2016	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	9 261	-	-	-	-	-	9 261
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	65 821	126 115	315	1 451	420 425	-	614 127
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	17 348	91 256	170 877	-	-	-	279 481
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	8 501	3 226	15 748	982	-	-	28 457
Razem	100 931	220 597	186 940	2 433	420 425	-	931 326

(*) Zobowiązania bieżące obejmują rachunki Loro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych

Należności z tytułu kredytów i lokat według walut

31.12.2016	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	2 160	10 180	-	175 017	-	187 357
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	561 564	113	7	99 082	22 070	682 836
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	-	-	-	7 948	-	7 948
Razem	563 724	10 293	7	282 047	22 070	878 141

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według walut

31.12.2016	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	543	-	-	8 718	-	9 261
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	52 131	-	391 206	167 723	3 067	614 127
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	279 481	-	279 481
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	6 818	295	-	21 333	11	28 457
Razem	59 492	295	391 206	477 255	3 078	931 326

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Przychody i koszty dotyczące transakcji z podmiotami powiązаныmi za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku

NAZWA JEDNOSTKI	PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK	KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI	KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI	PRZYCHODY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE	KOSZTY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A. (*)	49	-88	3 041	-	48	-230
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A. (*)	451	-255	6 740	-79	788	-54
UniCredit S.p.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A. (**)	154	-153	391	-1 197	2 103	-3 901
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A. (**)	3 275	-2 055	3 596	-78	14 484	-1 801
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.						
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. (***)	-	-366	39	-	309	-
Pekao Investment Management S.A. (***)	-	-1 800	9	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.) (***)	-	-1 189	181 868	-	11	-4
Razem jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-3 355	181 916	-	320	-4
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	108	-198	2	-	-	-
Razem	4 037	-6 104	195 686	-1 354	17 743	-5 990

(*) dane od dnia objęcia kontroli przez PZU S.A.

(**) dane do dnia utraty kontroli przez UniCredit S.p.A.

(***) dane do dnia nabycia kontroli nad Spółkami (zaprzestania wyceny według metody praw własności)

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Przychody i koszty dotyczące transakcji z podmiotami powiązаныmi za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku

NAZWA JEDNOSTKI	PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK	KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI	KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI	PRZYCHODY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE	KOSZTY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-137	-375	1 239	-2 723	3 158	-13 368
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	13 416	-4 448	9 282	-246	18 580	-55 879
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.						
Dom Inwestycyjny Xelion Sp.z o.o.	-	-323	45	-171	318	-
Pekao Investment Management S.A.	-	-1 862	197	-	14	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	-	-1 370	189 607	-	4	-
Razem jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-3 555	189 849	-171	336	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	237	-318	17	-	-	-
Razem	13 516	-8 696	200 387	-3 140	22 074	-69 247

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe finansowe i gwarancyjne na dzień 31 grudnia 2017 roku

NAZWA JEDNOSTKI	UDZIELONE		OTRZYMANE	
	FINANSOWE	GWARANCYJNE	FINANSOWE	GWARANCYJNE
PZU S.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	2 509	-	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Pekao S.A.	599	-	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	553	-	-	-
Razem	3 661	-	-	-

Zobowiązania pozabilansowe według umownych terminów zapadalności

31.12.2017	BIEŻĄCE	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE							
PZU S.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	2 509	-	2 509
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Pekao S.A.	-	20	-	-	579	-	599
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	10	-	-	24	126	393	553
Razem	10	20	-	24	3 214	393	3 661

Zobowiązania pozabilansowe wg walut

31.12.2017	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE						
PZU S.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	2 509	-	2 509
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Pekao S.A.	-	-	-	599	-	599
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	-	-	-	553	-	553
Razem	-	-	-	3 661	-	3 661

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe finansowe i gwarancyjne na dzień 31 grudnia 2016 roku

NAZWA JEDNOSTKI	UDZIELONE		OTRZYMANE	
	FINANSOWE	GWARANCYJNE	FINANSOWE	GWARANCYJNE
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	50 162	246 519	-	53 963
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	202 191	599 604	5 192	192 481
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.				
Pekao Investment Management S.A.	15	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	96	-	-	-
Razem jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	111	-	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	217	-	-	-
Razem	252 681	846 123	5 192	246 444

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe wg umownych terminów zapadalności

31.12.2016	BIEŻĄCE	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE							
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	50 162	50 162
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	202 191	202 191
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	111	-	111
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	30	-	5	-	182	-	217
Razem	30	-	5	-	293	252 353	252 681
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE GWARANCYJNE							
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	2 624	-	50 190	81 659	112 046	246 519
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	9 343	24 475	113 978	293 599	158 209	599 604
Razem	-	11 967	24 475	164 168	375 258	270 255	846 123
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE FINANSOWE							
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	5 192	-	-	-	-	5 192
Razem	-	5 192	-	-	-	-	5 192
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE GWARANCYJNE							
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	4 645	752	33 619	13 399	1 548	53 963
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	3 322	75 122	11 062	102 975	192 481
Razem	-	4 645	4 074	108 741	24 461	104 523	246 444

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe wg walut

31.12.2016	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE						
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	30 164	-	-	19 998	-	50 162
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	98 535	41 716	-	61 580	360	202 191
Jednostki stowarzyszone Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	111	-	111
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	-	-	-	217	-	217
Razem	128 699	41 716	-	81 906	360	252 681
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE GWARANCYJNE						
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	12 167	-	-	234 352	-	246 519
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	53 077	-	-	546 527	-	599 604
Razem	65 244	-	-	780 879	-	846 123
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE FINANSOWE						
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	5 192	5 192
Razem	-	-	-	-	5 192	5 192
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE GWARANCYJNE						
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	29 130	-	-	24 833	-	53 963
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	109 606	-	-	82 090	785	192 481
Razem	138 736	-	-	106 923	785	246 444

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Koszty wynagrodzeń Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

	WARTOŚĆ ŚWIADCZEŃ	
	2017	2016
Zarząd Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (*)	15 072	19 120
Świadczenia po okresie zatrudnienia	448	-
Świadczenia długoterminowe (**)	2 266	2 083
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	6 642	-
Płatności na bazie akcji (***)	7 050	5 393
Razem	31 478	26 596
Rada Nadzorcza Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (*)	1 225	1 069
Razem	1 225	1 069

(*) Na krótkoterminowe świadczenia pracownicze składają się: wynagrodzenie zasadnicze, premie oraz inne świadczenia, rozliczenie których nastąpi w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

(**) W pozycji "Świadczenia długoterminowe" ujęto rezerwy na odroczone wypłaty premii.

(***) Wartość płatności na bazie akcji stanowi część kosztów wynagrodzeń, ujętych zgodnie z MSSF 2 w okresie sprawozdawczym w rachunku zysków i strat Banku, stanowiących rozliczenie w czasie wartości godziwej instrumentów przypadające na opcje na akcje oraz akcje, w tym akcje, fantomowe, przyznane członkom Zarządu Banku.

Członkowie Zarządu Banku i Rady Nadzorczej Banku w 2017 oraz w 2016 roku nie otrzymywali wynagrodzeń – w jakiegokolwiek formie, ani nie mieli żadnych należności z tego tytułu od spółek zależnych oraz stowarzyszonych.

Koszty wynagrodzeń Członków Zarządów i Rad Nadzorczych spółek zależnych

	WARTOŚĆ ŚWIADCZEŃ	
	2017	2016
Zarządy Spółek		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	14 127	14 810
Świadczenia długoterminowe	33	-
Płatności na bazie akcji	808	-
Razem	14 968	14 810
Rady Nadzorcze Spółek		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	267	343
Świadczenia długoterminowe	40	-
Razem	307	343

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

55. Transakcje repo oraz reverse repo

Grupa pozyskuje fundusze poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości (transakcje repo oraz sell-buy back) po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Przedmiotem transakcji repo i sell-buy back mogą być papiery wartościowe stanowiące portfel bilansowy Grupy lub papiery wartościowe zakupione w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell back).

Papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji repo oraz sell-buy back stanowiące portfel bilansowy Grupy, nie są usuwane z bilansu, gdyż Grupa zachowuje znacząco wszystkie korzyści i ryzyka wynikające z tych aktywów.

	31.12.2017		31.12.2016	
	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ BILANSOWA ODPOWIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ BILANSOWA ODPOWIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZAŃ
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży				
do 1 miesiąca	915 423	916 637	1 599 015	1 599 789
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	49 425	49 427	-	-
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	964 848	966 064	1 599 015	1 599 789
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu				
do 1 miesiąca	123 797	123 812	175 732	176 019
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	123 797	123 812	175 732	176 019
Razem	1 088 645	1 089 876	1 774 747	1 775 808

Grupa nabywa także instrumenty finansowe z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości (transakcje reverse-repo oraz buy-sell back) po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji reverse-repo oraz buy-sell back nie są ujmowane w bilansie, gdyż Grupa nie przyjmuje znacząco wszystkich korzyści i ryzyk wynikających z tych aktywów.

	31.12.2017		31.12.2016	
	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ BILANSOWA ODPOWIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ BILANSOWA ODPOWIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZAŃ
Należności od banków				
do 1 miesiąca	494 706	492 418	703 635	700 960
Razem należności od banków	494 706	492 418	703 635	700 960
Razem	494 706	492 418	703 635	700 960

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Aktywa finansowe będące przedmiotem transakcji reverse repo oraz buy-sell back stanowią zabezpieczenie przyjęte przez Grupę, które Grupa ma prawo sprzedać lub zastawić.

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem, w tym:	492 418	700 960
sprzedanych (tzw. „krótka sprzedaż”)	469 448	673 165
sprzedanych z przyrzeczeniem odkupu	-	-

56. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)

Ustawa o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 4 marca 1994 roku, z późniejszymi zmianami, wprowadziła wymóg tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przez pracodawców zatrudniających co najmniej 20 pracowników. Bank Pekao S.A. oraz wszystkie spółki z Grupy zatrudniające co najmniej 20 pracowników utworzyły ZFŚS oraz dokonują corocznych odpisów na rzecz ZFŚS zgodnie z przepisami określonymi w Ustawie i Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy. Podstawowym celem Funduszu jest finansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej na rzecz pracowników, byłych pracowników (rencistów / emerytów) oraz uprawnionych członków ich rodzin.

Stan Funduszu stanowią zakumulowane odpisy dokonane przez spółkę na rzecz ZFŚS, zwiększone o odsetki od środków funduszu i wpływy z oprocentowanych pożyczek oraz pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS.

W skonsolidowanym bilansie Grupa dokonała kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu, ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Grupy. W związku z tym saldo z tytułu ZFŚS w skonsolidowanym bilansie Grupy na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło zero.

W poniższym zestawieniu przedstawiono rodzaje oraz wartość księgową aktywów, stanu Funduszu i kosztów związanych z ZFŚS:

	31.12.2017	31.12.2016
Zadłużenie z tytułu udzielonych pożyczek	33 345	39 022
Środki pieniężne na rachunku ZFŚS	2 668	3 760
Aktywa ZFŚS	36 013	42 782
Stan ZFŚS	36 013	42 782
	2017	2016
Odpisy dokonane na rzecz ZFŚS	26 259	25 104

57. Zdarzenia po dacie bilansu

Do dnia podpisania sprawozdania finansowego nie wystąpiły znaczące zdarzenia po dacie bilansu.

Podpisy wszystkich Członków Zarządu

26.02.2018	Michał Krupiński	Prezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Roksana Ciurysek-Gedir	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Andrzej Kopyrski	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Tomasz Kubiak	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Michał Lehmann	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Marek Lusztyn	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Tomasz Styczyński	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Marek Tomczuk	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis

Słowniczek

Słowniczek

MSSF – Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (IFRS – International Financial Reporting Standards) to standardy, interpretacje i ich struktura przyjęte przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości RMSR (IASB – International Accounting Standards Board).

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (IAS – International Accounting Standards) – starsza nazwa standardów stanowiących część obecnych MSSF.

KIMSF – Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC – International Financial Reporting Interpretations Committee) komitet działający w ramach Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości publikujący interpretacje MSSF.

CIRS – ang. Currency Interest Rate Swap – swap walutowo-procentowy jest to transakcja wymiany kwot kapitału i płatności odsetkowych w różnych walutach pomiędzy dwoma partnerami.

IRS – ang. Interest Rate Swap – umowa pomiędzy dwiema stronami, na podstawie której strony wypłacają sobie wzajemnie (w określonych odstępach czasu w trakcie trwania kontraktu) odsetki od umownego nominalu kontraktu, naliczane według odmiennej stopy procentowej.

FRA – ang. Forward Rate Agreement – umowa, w ramach której dwaj kontrahenci ustalają wysokość stopy procentowej, która będzie obowiązywała w przyszłości dla określonej kwoty wyrażonej w walucie transakcji dla z góry ustalonego okresu.

CAP – opcja cap na stopy procentowe to umowa finansowa, która ogranicza ryzyko, jakie ponosi pożyczający przy zmiennej stopie procentowej, narażający się na możliwość poniesienia strat w wyniku wzrostu stopy procentowej. Opcja cap to seria opcji call na stopy procentowe, w której wystawca gwarantuje nabywcy, że zrekompensuje mu dodatkowe koszty odsetkowe, które musi on płacić od swojego kredytu, jeśli oprocentowanie kredytu wzrośnie powyżej uzgodnionej stopy procentowej.

FLOOR – opcja floor na stopy procentowe, która ogranicza ryzyko poniesienia strat w wyniku spadku stopy procentowej przez kredytodawcę udzielającego kredytu przy zmiennej stopie oprocentowania. Opcja floor to seria opcji put na stopy procentowe, wystawca gwarantuje odsetki, które musi on zapłacić od kredytu, jeśli oprocentowanie od kredytu spadnie poniżej uzgodnionej stopy procentowej.

IBNR – ang. Incurred But Not Reported – rezerwa na poniesione lecz nieudokumentowane straty kredytowe.

PD – ang. Probability Default – parametr wykorzystywany przy Metodzie Wewnętrznych Ratingów oznaczający prawdopodobieństwo nie wywiązania się dłużnika ze spłaty swojego zobowiązania. PD mówi o tym, z jakim prawdopodobieństwem w horyzoncie jednego roku nastąpi strata kredytowa z nim związana.

LGD – ang. Loss Given Default – część ekspozycji kredytowej banku, która w przypadku zaistnienia zdarzenia niewypłacalności kredytobiorcy (default) zostanie utracona.

EAD – ang. Exposure At Default – wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (default).

EL – ang. Expected Loss – oczekiwana strata na portfelu kredytowym.

CCF – ang. Credit Conversion Factor – współczynnik konwersji kredytowej.

VaR – ang. Value at Risk – wartość zagrożona, miara o jaką wartość rynkowa aktywów lub portfela aktywów może się zmniejszyć przy określonych założeniach, w ustalonym czasie i z zadanyim prawdopodobieństwem.

ICAAP – ang. Internal Capital Adequacy Assessment Process – proces oceny adekwatności kapitału wewnętrznego.